

ROZSUDOK SÚDU PRVÉHO ŠTUPŇA (prvá komora)

z 13. decembra 2006 *

V spojených veciach T-217/03 a T-245/03,

Fédération nationale de la coopération bétail et viande (FNCBV), so sídlom v Paríži (Francúzsko), v zastúpení: R. Collin, M. Ponsard a N. Decker, advokáti,

žalobca vo veci T-217/03,

Fédération nationale des syndicats d'exploitants agricoles (FNSEA), so sídlom v Paríži,

Fédération nationale bovine (FNB), so sídlom v Paríži,

Fédération nationale des producteurs de lait (FNPL), so sídlom v Paríži,

Jeunes agriculteurs (JA), so sídlom v Paríži,

v zastúpení: B. Neouze a V. Ledoux, advokáti,

žalobcovia vo veci T-245/03,

* Jazyk konania: francúzština.

ktorých v konaní podporuje:

Francúzska republika, v zastúpení: pôvodne G. de Bergues, F. Million a R. Abraham, neskôr G. de Bergues, E. Belliard a S. Ramet, splnomocnení zástupcovia,

vedľajší účastník konania,

proti

Komisii Európskych spoločenských, v zastúpení: P. Oliver, A. Bouquet a O. Beynet, splnomocnení zástupcovia,

žalovanej,

ktorých predmetom sú návrhy na zrušenie rozhodnutia Komisie 2003/600/ES z 2. apríla 2003 týkajúceho sa konania o uplatnení článku 81 ES (vec COMP/C.38.279/F3 — Francúzske hovädzie a teľacie mäso) (Ú. v. EÚ L 209, s. 12) a subsidiárne návrh na zrušenie alebo zníženie pokút uložených v uvedenom rozhodnutí,

SÚD PRVÉHO STUPŇA
EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV (prvá komora),

v zložení: predseda komory R. García-Valdecasas, sudcovia J. D. Cooke a I. Labucka,

tajomník: E. Coulon,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 17. mája 2006,

vyhlásil tento

Rozsudok

Právny rámec

- 1 Článok 1 nariadenia č. 26 zo 4. apríla 1962 uplatňujúceho určité pravidlá hospodárskej súťaže vo výrobe a obchode s poľnohospodárskymi produktmi (Ú. v. ES 1962, 30, s. 993; Mim. vyd. 03/001, s. 6) stanovuje, že články [81] ES až [86] ES a ustanovenia, ktoré ich vykonávajú, platia pre všetky dohody, rozhodnutia a postupy uvedené v článku [81] ods. 1 ES a článku [82] ES, ktoré sa týkajú výroby alebo obchodu s výrobkami uvedenými v prílohe [I] Zmluvy ES, čo sú okrem iného živé zvieratá a mäso a jedlé mäsové zvyšky, s výnimkou ustanovenia článku 2.
- 2 Článok 2 ods. 1 uvedeného nariadenia znie takto:

„Článok [81 ods. 1 ES] sa nevzťahuje na také dohody, rozhodnutia a postupy uvedené v predchádzajúcom článku, ktoré sú súčasťou národnej trhovej organizácie alebo sú potrebné na dosiahnutie cieľov uvedených v článku [33 ES]. Najmä sa nevzťahuje na dohody, rozhodnutia a postupy farmárov, farmárske združenia alebo

združenia takýchto združení, patriace k jednému členskému štátu, ktoré sa týkajú výroby alebo predaja poľnohospodárskych výrobkov, alebo užívania spoločných zariadení na skladovanie, narábanie alebo spracovanie poľnohospodárskych výrobkov a podľa ktorých neexistuje žiadna povinnosť účtovať rovnaké ceny, pokiaľ však Komisia nezistí, že súťaž je týmto vylúčená, alebo ciele článku [33 ES] sú ohrozené.“

Skutkové okolnosti

- 3 Žalobca vo veci T-217/03, Fédération nationale de la coopération bétail et viande (FNCBV), zastupuje 300 združení družstevných výrobcov v odvetviach chovu hovädzieho dobytku, ošípaných a oviec a okolo tridsať skupín bitúnkov a podnikov na spracovanie mäsa vo Francúzsku.

- 4 Žalobcovia vo veci T-245/03, teda Fédération nationale des syndicats d'exploitants agricoles (FNSEA), Fédération nationale bovine (FNB), Fédération nationale des producteurs de lait (FNPL) a Jeunes agriculteurs (JA), sú zväzmi podľa francúzskeho práva. FNSEA je hlavným francúzskym poľnohospodárskym zväzom. Z územného hľadiska sa skladá z miestnych zväzov, ktoré sú na úrovni departementu združené vo federáciách alebo úniách zväzov poľnohospodárskych producentov (FDSEA alebo UDSEA). Federácie koordinujú činnosť FDSEA a UDSEA v každom regióne. FNSEA navyše združuje 33 špecializovaných združení, ktoré zastupujú záujmy každého druhu výroby, okrem iného FNB a FNPL. JA napokon zastupuje poľnohospodárov mladších ako 35 rokov. Na pristúpenie k miestnemu centru JA treba byť členom miestneho zväzu, ktorý patrí do FDSEA alebo UDSEA.

I — *Druhá kríza tzv. „šialených kráv“*

- 5 Od októbra 2000 sa vo viacerých členských štátoch objavili nové prípady bovinnej spongiformnej encefalopatie, nazývanej „choroba šialených kráv“. V rovnakom čase postihli stáda oviec v Spojenom kráľovstve prípady slintačky a krívačky. Táto situácia vyvolala stratu dôvery zo strany spotrebiteľov, čo malo dosah na spotrebu mäsa v Európe vo všeobecnosti a osobitne viedlo k novej kríze v odvetví hovädzieho dobytká. Spotreba hovädzieho a teľacieho mäsa totiž výrazne klesla, osobitne vo Francúzsku, pričom množstvá dovezené do tejto krajiny alebo z nej vyvezené sa takisto významne znížili. Rovnako výrobné ceny hovädzieho mäsa vo Francúzsku veľmi výrazne klesli, zatiaľ čo ceny pre konečných spotrebiteľov zostali relatívne stabilné.

- 6 Inštitúcie Spoločenstva prijali s cieľom čeliť tejto kríze celý rad opatrení. Napríklad bol rozšírený rozsah pôsobnosti intervenčných mechanizmov, ktoré boli určené na sťahnutie určitého množstva hovädzieho dobytká z trhu, aby sa stabilizovala ponuka vo vzťahu k dopytu, a bol zavedený režim výkupu živých zvierat, ako aj mechanizmus výkupu porazeného dobytká prostredníctvom ponukových konaní (nazývaný „režim špeciálneho výkupu“). Komisia okrem toho viacerým členským štátom vrátane Francúzska povolila, aby poskytli dotácie odvetviu hovädzieho dobytká.

- 7 Tieto opatrenia však francúzski poľnohospodári považovali za nedostatočné. V septembri a októbri 2001 boli vzťahy medzi chovateľmi a prevádzkovateľmi bitúnkov vo Francúzsku osobitne napäté. Napríklad skupiny chovateľov protiprávne zastavovali kamióny, aby kontrolovali pôvod prevážaného mäsa, a uskutočňovali blokády bitúnkov. Tieto akcie občas viedli k ničeniu majetku a mäsa. Protestujúci chovatelia požadovali za odblokovanie bitúnkov záväzky zo strany prevádzkovateľov bitúnkov, najmä zastavenie dovozov a uplatňovanie tzv. „sadzovníka cien zväzu“.

II — *Uzavretie sporných dohôd a správne konanie pred Komisiou*

- 8 V októbri 2001 sa uskutočnili viaceré rokovania medzi federáciami zastupujúcimi chovateľov hovädzieho dobytku (žalobcovia vo veci T-245/03) a federáciami zastupujúcimi prevádzkovateľov bitúnkov [a to Fédération nationale de l'industrie et des commerces en gros des viandes (FNICGV) a žalobca vo veci T-217/03]. Na záver rokovania 24. októbra 2001, ktoré bolo zorganizované na podnet francúzskeho ministra poľnohospodárstva, došlo k uzavretiu dohody („Dohoda federácií chovateľov a prevádzkovateľov bitúnkov o sadzobníku minimálnych cien — vyradené kravy vstup do bitúнку“) medzi týmito šiestimi federáciami, teda medzi FNSEA, FNB, FNPL, JA, FNCBV a FNICGV.
- 9 Táto dohoda sa skladala z dvoch častí. Prvou bol „záväzok dočasne zastaviť dovozy“, ktorý nerobil rozdiel medzi druhmi hovädzieho a teľacieho mäsa. Druhú tvoril „záväzok uplatňovať [pri] vstupe do bitúнку sadzobník výkupných cien [na] vyradené kravy“ (čo sú kravy, ktoré boli určené buď na reprodukciu alebo na produkciu mlieka), ktorého podrobnosti boli vymedzené v dohode. Tá napríklad obsahovala zoznam cien za kilogram porazeného dobytku pre určité kategórie kráv a spôsob výpočtu cien, ktoré sa majú uplatňovať na iné kategórie, predovšetkým v závislosti od špeciálnej výkupnej ceny, ktorú stanovili orgány Spoločenstva. Dohoda mala nadobudnúť účinnosť 29. októbra 2001 a mala sa uplatňovať do konca novembra 2001.
- 10 Dňa 30. októbra 2001 zaslala Komisia francúzskym orgánom list, v ktorom žiadala o informácie o dohode z 24. októbra 2001.

- 11 Dňa 31. októbra 2001 sa žalobcovia vo veci T-245/03 a FNICGV stretli v Rungis (Francúzsko) na podnet FNICGV. Tieto federácie schválili nasledujúci kompromis (ďalej len „protokol z Rungis“):

„Rokovanie ‚Mäso z dovozu‘

31. október 2001 — Rungis

Francúzske podniky špecializované v odvetví dovozu a vývozu sa stretli s federáciami výrobcov (FNSEA, FNB, FNPL a [JA]), signatármi národnej medziprofesijnej dohody z 24. októbra 2001.

...

Znovu potvrdzujú absolútnu nevyhnutnosť opätovnej rovnováhy ponuky a dopytu...

V bezprecedentnej krízovej situácii, akú zažívajú výrobcovia, zástupcovia chovateľov naliehavo vyzývajú dovozcov a vývozcov, aby si uvedomili závažnosť krízy.

V odpovedi sa dovozcovia a vývozcovia zaväzujú preukázať solidaritu.“

- 12 Dňa 9. novembra 2001 francúzske orgány odpovedali na žiadosť Komisie o informácie z 30. októbra 2001.
- 13 Dňa 9. novembra 2001 Komisia takisto zaslala žalobcom vo veci T-245/03, ako aj FNICGV žiadosť o informácie podľa článku 11 nariadenia Rady č. 17 zo 6. februára 1962 prvého nariadenia implementujúceho článku [81] a [82] zmluvy (Ú. v. ES 1962, 13, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3). Keďže Komisia nevedela o skutočnosti, že žalobca vo veci T-217/03 bol takisto signatárom dohody z 24. októbra 2001, nebola mu táto žiadosť adresovaná. Päť oslovených federácií na ňu odpovedalo 15. a 23. novembra 2001.
- 14 Dňa 19. novembra 2001 prezident FNICGV informoval prezidenta FNSEA, že považuje za nevyhnutné presunúť na tento deň konečný dátum uplatňovania dohody pôvodne stanovený na 30. novembra 2001.
- 15 Dňa 26. novembra 2001 Komisia zaslala šiestim federáciám, signatárom dohody z 24. októbra 2001 listom upovedomenie, pričom uviedla, že skutkové okolnosti, o ktorých má vedomosť, poukazujú na existenciu porušenia pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva, a vyzvala ich, aby jej najneskôr 30. novembra 2001 predložili svoje pripomienky a návrhy. V tomto liste Komisia uviedla, že „pokiaľ nedostane v tejto lehote uspokojivé vysvetlenia, mieni začať konanie, ktorého cieľom bude konštatovať tieto porušenia a nariadiť ich ukončenie v prípade, že dohoda bude predĺžená, a ktoré môže prípadne viesť k uloženiu pokút“. Federácie Komisii odpovedali a spresnili, že dohoda sa končí 30. novembra 2001 a nebude predĺžená.

- 16 Dňa 17. decembra 2001 Komisia uskutočnila šetrenie podľa článku 14 ods. 3 nariadenia č. 17 v priestoroch FNSEA a FNB v Paríži, ako aj na základe článku 14 ods. 2 uvedeného nariadenia v priestoroch FNICGV v tomto meste.
- 17 Dňa 24. júna 2002 Komisia vydala oznámenie o výhradách určené šiestim federáciám. Tie predložili svoje písomné pripomienky medzi 23. septembrom a 4. októbrom 2002. K vypočutiu federácií došlo 31. októbra 2002.
- 18 Dňa 10. januára 2003 Komisia zaslala žalobcom žiadosť o informácie v zmysle článku 11 nariadenia č. 17. Predovšetkým ich žiadala, aby jej poskytli celkovú sumu príjmov každej federácie s rozpisom podľa ich pôvodu a svoje účtovné súvahy za roky 2001 a 2002, ako aj obrat (celkový a spojený s hovädzou výrobou alebo s prevádzkovaním bitúnkov pre hovädzí dobytok) ich priamych a/alebo nepriamych členov za posledné dostupné účtovné obdobie. Žalobcovia na ňu odpovedali listami z 22., 24., 27. a 30. januára 2003.

III — *Napadnuté rozhodnutie*

- 19 Dňa 2. apríla 2003 Komisia vydala rozhodnutie 2003/600/ES týkajúce sa konania o uplatnení článku 81 [ES] (vec COMP/C.38.279/F3 — Francúzske hovädzie a teľacie mäso) (Ú. v. EÚ L 209, s. 12, ďalej len „napadnuté rozhodnutie“), ktoré je určené žalobcom a FNICGV.

- 20 Podľa tohto rozhodnutia uvedené federácie porušili článok 81 ods. 1 ES tým, že 24. októbra 2001 uzavreli písomnú dohodu s cieľom stanoviť minimálnu výkupnú cenu určitých kategórií hovädzieho dobytká a zastaviť dovozy hovädzieho a teľacieho mäsa do Francúzska, ako aj tým, že na konci novembra a začiatku decembra 2001 uzavreli ústnu dohodu s rovnakým predmetom, ktorá sa uplatňovala od uplynutia uvedenej písomnej dohody.
- 21 V odôvodneniach č. 135 až 149 napadnutého rozhodnutia Komisia vylúčila uplatnenie výnimky, ktorú stanovuje nariadenie č. 26 v prospech určitých činností spojených s výrobou a obchodovaním s poľnohospodárskymi produktmi, na túto vec, keď usúdila, že dohoda nebola nevyhnutná na dosiahnutie cieľov spoločnej poľnohospodárskej politiky stanovených v článku 33 ES. Sporná dohoda sa navyše nenachádza medzi prostriedkami, ktoré stanovuje nariadenie Rady (ES) č. 1254/1999 zo 17. mája 1999 o spoločnej organizácii trhu s hovädzím a teľacím mäsom (Ú. v. ES L 160, s. 21; Mim. vyd. 03/025, s. 339) alebo jeho vykonávacie predpisy. Prijaté opatrenia napokon neboli proporcionálne údajne sledovaným cieľom.
- 22 Podľa napadnutého rozhodnutia porušenie začalo 24. októbra 2001 a trvalo prinajmenšom do 11. januára 2002, dňa uplynutia poslednej miestnej dohody vykonávajúcej národný záväzok, o ktorej mala Komisia vedomosť.
- 23 Vzhľadom na svoju povahu a veľkosť geografického relevantného trhu bolo porušenie kvalifikované ako veľmi závažné. Aby zistila stupeň individuálnej zodpovednosti každej federácie, Komisia brala do úvahy pomer medzi sumou ročných členských príspevkov, ktoré vybrala hlavná poľnohospodárska federácia, teda FNSEA, a každá z ďalších federácií. Keďže porušenie bolo okrem toho krátkodobé, Komisia nezvýšila základnú čiastku z tohto dôvodu.

24 Komisia ďalej voči žalobcom zohľadnila viaceré prítažujúce okolnosti:

- zvýšila sumu pokút uložených FNSEA, JA a FNB o 30 % z dôvodu, že ich členovia použili násilie, aby prinútili federácie prevádzkovateľov bitúnkov prijať dohodu z 24. októbra 2001,

- voči všetkým žalobcom zohľadnila ako prítažujúcu okolnosť to, že v dohode tajne pokračovali po jej upovedomení z 26. novembra 2001, a uplatnila voči nim zvýšenie o 20 %,

- prihliadla na rozhodujúcu úlohu, ktorú FNB údajne mala pri príprave a uskutočnení porušenia, a zvýšila pokutu uloženú tejto federácii o 30 %.

25 Okrem toho Komisia brala do úvahy rôzne poľahčujúce okolnosti:

- vzhľadom na pasívnu úlohu alebo úlohu „nasledovania svojho vodcu“, ktorú mala FNPL, znížila sumu jej pokuty o 30 %,

- pokiaľ ide o žalobcu vo veci T-217/03 zohľadnila, po prvé dôraznú intervenciu francúzskeho ministra poľnohospodárstva v prospech uzavretia dohody

(zníženie o 30 %) a po druhej protiprávne blokády prevádzkarní jeho členov poľnohospodármi (ďalšie zníženie o 30 %).

26 Komisia ešte podľa bodu 5 písm. b) usmernení k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy o ESUO (Ú. v. ES C 9, 1998, s. 3; Mim. vyd. 08/001, s. 171, ďalej len „usmernenia“) zohľadnila osobitné okolnosti predmetnej veci, najmä ekonomický kontext poznamenaný krízou odvetvia, a znížila sumu pokút vyplývajúcu z vyššie uvedených zvýšení a znížení o 60 %.

27 Výrok napadnutého rozhodnutia obsahuje najmä tieto ustanovenia:

„Článok 1

[FNSEA], [FNB], [FNPL], [JA], [FNICGV] a [FNCBV] porušili článok 81 ods. 1 [ES] tým, že 24. októbra 2001 uzavreli dohodu, ktorej predmetom bolo zastavenie dovozov hovädzieho a teľacieho mäsa do Francúzska a určenie minimálnej ceny niektorých kategórií zvierat, a na konci novembra a začiatku decembra 2001 ústne uzavreli dohodu, ktorá mala obdobný predmet.

Porušenie začalo 24. októbra 2001 a jeho následky trvali prinajmenšom do 11. januára 2002.

Článok 2

Federácie uvedené v článku 1 bezodkladne ukončia porušenie, pokiaľ tak ešte neurobili, a v budúcnosti sa zdržia akejkoľvek kartelovej dohody, ktorá by mohla mať rovnaký alebo podobný cieľ alebo následok.

Článok 3

Ukladajú sa tieto pokuty:

— FNSEA: 12 miliónov eur,

— FNB: 1,44 milióna eur,

— JA: 600 000 eur,

— FNPL: 1,44 milióna eur,

— FNICGV: 720 000 eur,

— FNCBV: 480 000 eur.“

Konanie a návrhy účastníkov konania

- 28 Žalobcovia návrhmi podanými do kancelárie Súdu prvého stupňa 19. a 20. júna 2003 podali žaloby, na základe ktorých sa začalo toto konanie.
- 29 FNICGV návrhom podaným 7. júla 2003 takisto podala žalobu, ktorej predmetom bol návrh na zrušenie pokuty, ktorá jej bola napadnutým rozhodnutím uložená, a subsidiárne návrh na zníženie sumy tejto pokuty (vec T-252/03). Uznesením z 9. novembra 2004 Súd prvého stupňa zamietol žalobu FNICGV ako neprípustnú.
- 30 Samostatnými podaniami doručenými do kancelárie Súdu prvého stupňa 2. a 11. júla 2003 žalobcovia podali návrhy na nariadenie predbežného opatrenia, ktorými sa domáhali čiastočného alebo úplného oslobodenia od povinnosti zriadiť bankovú záruku, ktorá im bola uložená ako podmienka okamžitého nevyťahovania sumy pokút uložených napadnutým rozhodnutím.
- 31 Dňa 7. októbra 2003 Francúzska republika podala v každej veci návrh na vstup vedľajšieho účastníka do konania na podporu návrhov žalobcov. Uzneseniami zo 6. novembra 2003 predseda piatej komory Súdu prvého stupňa vyhovel týmto návrhom. Dňa 23. decembra 2003 Francúzska republika predložila vyjadrenie vedľajšieho účastníka konania.
- 32 Predseda Súdu prvého stupňa uzneseniami z 21. januára 2004 najmä odložil počas určitého obdobia a za určitých podmienok povinnosť žalobcov — okrem FNPL, ktorá nepodala návrh v tomto zmysle, — zriadiť v prospech Komisie bankovú záruku, aby sa vyhli okamžitému vymáhaniu pokút.

- 33 V rámci opatrení na zabezpečenie priebehu konania Súd prvého stupňa 21. februára a 8. a 9. marca 2006 vyzval účastníkov konania, aby predložili určité dokumenty a odpovedali na určité otázky. Účastníci konania týmto žiadosťiam vyhoveľi v stanovených lehotách.
- 34 Na základe správy sudcu spravodajcu Súd prvého stupňa (prvá komora) rozhodol o otvorení ústnej časti konania.
- 35 Predseda prvej komory Súdu prvého stupňa po vypočutí účastníkov konania nariadil uznesením z 3. apríla 2006 spojenie vecí T-217/03 a T-245/03.
- 36 Prednesy účastníkov konania a ich odpovede na otázky, ktoré im Súd prvého stupňa položil, boli vypočuté počas pojednávania 17. mája 2006.
- 37 Žalobcovia navrhujú, aby Súd prvého stupňa:

— zrušil napadnuté rozhodnutie,

— subsidiárne zrušil pokuty, ktoré im boli napadnutým rozhodnutím uložené, alebo znížil ich sumy,

— zaviazal Komisiu na náhradu trov konania.

38 Francúzska republika, vedľajší účastník konania na podporu žalobcov, navrhuje, aby Súd prvého stupňa:

- zrušil napadnuté rozhodnutie,
- zaviazal Komisiu na náhradu trov konania.

39 Komisia navrhuje, aby Súd prvého stupňa:

- zamietol žaloby,
- zaviazal žalobcov na náhradu trov konania.

40 Listami z 19. a 22. mája 2006 žalobcovia predložili Súdu prvého stupňa dokumenty tvoriace súčasť administratívneho spisu Komisie, ktoré predtým neboli Súdu prvého stupňa v celosti predložené. Uznesením zo 7. júla 2006 Súd prvého stupňa rozhodol o opätovnom otvorení ústnej časti konania podľa článku 62 svojho rokovacieho poriadku.

41 Po vypočutí účastníkov konania Súd prvého stupňa prijal opatrenie na zabezpečenie priebehu konania podľa článku 64 rokovacieho poriadku spočívajúce v zaradení dokumentov, ktoré žalobcovia predložili 19. a 22. mája 2006, do spisu. Listom z 2. augusta 2006 Komisia predložila pripomienky k uvedeným dokumentom.

42 Ústna časť konania sa potom skončila 2. septembra 2006.

O veci samej

43 Žalobcovia predovšetkým navrhujú zrušenie napadnutého rozhodnutia. Subsidiárne navrhujú zrušenie alebo zníženie pokút, ktoré im boli uvedeným rozhodnutím uložené.

I — O návrhoch smerujúcich k zrušeniu napadnutého rozhodnutia

44 Žalobcovia uvádzajú na podporu svojich návrhov smerujúcich k zrušeniu napadnutého rozhodnutia päť žalobných dôvodov. Prvý žalobný dôvod je založený na zjavne nesprávnom posúdení a právnych chybách, ku ktorým došlo pri posúdení podmienok vyžadovaných pre uplatnenie článku 81 ods. 1 ES. Druhý žalobný dôvod je založený na zjavne nesprávnom posúdení a právnych chybách pri stanovení rozsahu a dĺžky trvania porušenia. Tretí žalobný dôvod je založený na neuplatnení výnimky stanovenej nariadením č. 26 na spornú dohodu. Štvrtý žalobný dôvod je založený na porušení práva na obhajobu. Napokon piaty žalobný dôvod je založený na porušení povinnosti odôvodnenia.

A — O prvom žalobnom dôvode založenom na zjavne nesprávnom posúdení a právnych chybách pri posúdení podmienok vyžadovaných pre uplatnenie článku 81 ods. 1 ES

45 Žalobcovia nepopierajú uzavretie dohody z 24. októbra 2001, ale spochybňujú, že by táto dohoda predstavovala porušenie článku 81 ods. 1 ES. Žalobcovia vo veci

T-245/03 totiž kritizujú, že Komisia ich kvalifikovala ako združenia podnikov v zmysle tohto ustanovenia, a tvrdia, že Komisia v napadnutom rozhodnutí obmedzila vo vzťahu k nim výkon slobody združovania. Žalobca vo veci T-217/03 okrem toho tvrdí, že predmetná dohoda neovplyvnila citelne obchod medzi členskými štátmi. Žalobcovia v obidvoch veciach napokon uvádzajú, že sporná dohoda nezahrňala obmedzenie hospodárskej súťaže.

1. O kvalifikovaní žalobcov za združenia podnikov

a) Tvrdenia účastníkov konania

⁴⁶ Žalobcovia vo veci T-245/03 po prvé tvrdia, že Komisia sa dopustila zjavne nesprávneho posúdenia a porušila článok 81 ods. 1 ES, keď usúdila, že žalobcovia tvoria združenia podnikov. Uvádzajú, že ak sa aj zoberú do úvahy dva nižšie stupne ich pyramídovej hierarchickej organizácie (teda federácie na úrovni departementu a miestne zväzy), ich členmi nie sú podniky, ale poľnohospodárske federácie alebo zväzy. Rovnako ani členov miestnych zväzov nemožno považovať za podniky, keďže kritériom vstupu do nich nie je status poľnohospodárskeho podniku, lebo tento vstup nie je spojený ani s postavením podnikateľa v prípade vykonávania činnosti jednotlivcom (manžel samostatne hospodáriacej osoby do nich môže vstúpiť), ani s postavením zástupcu právnickej osoby v prípade vykonávania činnosti vo forme spoločnosti (každý zo spoločníkov sa individuálne rozhoduje, či vstúpi do miestneho zväzu alebo nie). Po druhé sa domnievajú, že Komisia v napadnutom rozhodnutí dostatočne neodôvodnila ich kvalifikáciu za združenia podnikov. Predovšetkým neodpovedala na pripomienky, ktoré FNSEA v tejto súvislosti predložila počas správneho konania.

47 Komisia po prvé poznamenáva, že na určenie toho, či žalobcovia sú združeniami podnikov, treba určiť, čo sú v konečnom dôsledku ich členovia. V prejednávanej veci pritom ide o poľnohospodárskych producentov, ktorí nepochybne sú podnikmi v zmysle článku 81 ES. Komisia po druhé tvrdí, že napadnuté rozhodnutie detailne vysvetľuje dôvody, pre ktoré dospela k záveru, že žalobcovia predstavujú združenia podnikov v zmysle tohto ustanovenia.

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa

48 Na úvod je vhodné uviesť, že žalobca vo veci T-217/03 nespochybňuje, že dohoda z 24. októbra 2001 tvorí, čo sa jeho týka, dohodu medzi združeniami podnikov v zmysle článku 81 ods. 1 ES. Naopak žalobcovia vo veci T-245/03 tvrdia, že ich nemožno kvalifikovať ako združenia podnikov v zmysle tohto ustanovenia. V podstate uvádzajú, že ani ich priami členovia, ani ich nepriami členovia nie sú podnikmi.

49 Článok 81 ods. 1 ES sa uplatňuje na združenia v rozsahu, v akom ich vlastná činnosť alebo činnosť podnikov, ktoré k nim patria, vedie k následkom, ktoré má toto ustanovenie potláčať (rozsudok Súdneho dvora z 29. októbra 1980, Van Landewyck a i./Komisia, 209/78 až 215/78 a 218/78, Zb. s. 3125, bod 88). Vzhľadom na účel tohto ustanovenia sa má pojem združenia podnikov vykladať tak, že zahŕňa aj združenia, ktoré samy pozostávajú zo združení podnikov (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa z 26. januára 2005, Piau/Komisia, T-193/02, Zb. s. II-209, bod 69; pozri tiež analogicky rozsudok Súdu prvého stupňa z 11. marca 1999, Eurofer/Komisia, T-136/94, Zb. s. II-263, bod 9).

- 50 V prejednávanej veci žalobcovia uzavreli sporné dohody v záujme a v mene nie svojich priamych členov, ktorými v skutočnosti sú poľnohospodárske federácie alebo zväzy, ale poľnohospodárskych producentov, ktorí sú ich základnými členmi. Napríklad dohoda z 24. októbra 2001 nazvaná „Dohoda federácií chovateľov a prevádzkovateľov bitúnkov“ je menovite uzavretá „federáciami, ktoré zastupujú chovateľov“, „s cieľom otvoriť perspektívy nových vzťahov v odvetví pre spravodlivé a legitímne odmeňovanie všetkých zúčastnených, chovateľov i podnikov“. Rovnako protokol z Rungis výslovne odkazuje na „federácie výrobcov“. Je teda namieste dospieť k záveru, že Komisia oprávnene brala do úvahy nepriamych alebo základných členov žalobcov vo veci T-245/03, teda poľnohospodárskych producentov, na účely posúdenia, či uvedení žalobcovia predstavujú združenia podnikov v zmysle článku 81 ods. 1 ES.
- 51 Treba teda preskúmať, či Komisia správne usúdila, že poľnohospodárskych producentov, základných alebo nepriamych členov týchto žalobcov, možno považovať za podniky na účely uplatnenia článku 81 ES.
- 52 Podľa ustálenej judikatúry pojem podnik zahŕňa v kontexte práva hospodárskej súťaže akýkoľvek subjekt vykonávajúci hospodársku činnosť nezávisle od právneho statusu tohto subjektu a jeho spôsobu financovania (rozsudok Súdneho dvora z 11. decembra 1997, Job Centre, C-55/96, Zb. s. I-7119, bod 21). Hospodárskou činnosťou je akákoľvek činnosť pozostávajúca z ponúkania tovarov alebo služieb na danom trhu (rozsudok Súdu prvého stupňa z 30. marca 2000, Consiglio Nazionale degli Spedizionieri Doganali/Komisia, T-513/93, Zb. s. II-1807, bod 36).
- 53 Činnosť poľnohospodárskych producentov, poľnohospodárov alebo chovateľov má pritom nesporne hospodársky charakter. Vykonávajú totiž činnosť produkcie tovarov, ktoré ponúkajú za odplatu na predaj. Poľnohospodárski producenti v dôsledku toho predstavujú podniky v zmysle článku 81 ods. 1 ES.

- 54 Zväzy, ktoré ich združujú a zastupujú, ako aj federácie, ktoré združujú tieto zväzy, preto možno kvalifikovať ako združenia podnikov na účely uplatnenia tohto ustanovenia.
- 55 Tento záver nemožno vyvrátiť skutočnosťou, že miestne zväzy môžu združovať aj manželov poľnohospodárskych producentov. Po prvé je pravdepodobné, že manželia poľnohospodárov alebo chovateľov, ktorí sú sami členmi miestneho poľnohospodárskeho zväzu, sa takisto podieľajú na úlohách rodinného hospodárstva. Po druhé samotná okolnosť, že združenie podnikov môže združovať aj osoby alebo subjekty, ktoré nemožno kvalifikovať ako podniky, nepostačuje v každom prípade na to, aby združeniu v zmysle článku 81 ods. 1 ES odňala taký charakter. Rovnako treba odmietnuť tvrdenie žalobcov založené na tom, že v prípade vykonávania činnosti vo forme spoločnosti nevstupuje do zväzu spoločnosť prostredníctvom svojho zástupcu, ale každý zo spoločníkov. Ako už bolo totiž uvedené (pozri bod 52 vyššie), na účely kvalifikácie za podnik nie je dôležitý právny status alebo forma predmetnej prevádzkarne, ale jej činnosť a činnosť tých, ktorí sa na nej podieľajú.
- 56 Napokon je rovnako potrebné zamietnuť výhradu založenú na údajnom porušení povinnosti odôvodnenia v podstate tým, že Komisia v napadnutom rozhodnutí nezodpovedala pripomienky, ktoré FNSEA predložila počas správneho konania voči tomu, že bola kvalifikovaná ako združenie podnikov.
- 57 Treba pripomenúť, že podľa článku 253 ES je Komisia síce povinná uviesť skutkové a právne okolnosti, od ktorých závisí právne zdôvodnenie rozhodnutia, ako aj úvah, ktoré ju viedli k jeho prijatiu, nevyžaduje sa však od nej, aby sa vyjadrila ku všetkým skutkovým a právnym otázkam, ktoré sa rozoberali v správnom konaní (rozsudok Súdu prvého stupňa z 20. apríla 1999, *Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia*, T-305/94 až T-307/94, T-313/94 až T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 a T-335/94, Zb. s. II-931, bod 388).

58 V prejednávanej veci napadnuté rozhodnutie zhrnujúco poukazuje na tézu FNSEA, podľa ktorej nie je ani podnikom, ani združením podnikov, ale zväzom, ako aj na tvrdenia FNPL a JA v tomto ohľade (pozri odôvodnenie č. 97 druhú zarážku, odôvodnenie č. 98 a odôvodnenie č. 99 druhú zarážku napadnutého rozhodnutia). Tieto tvrdenia sú v napadnutom rozhodnutí podrobne odmietnuté. Napríklad sa v ňom vysvetľuje, že žalobcovia zastupujú poľnohospodárov, ktorí vykonávajú činnosť výroby tovarov, ktoré ponúkajú na predaj, a nariadenie č. 26 by nemalo žiaden zmysel, ak by títo poľnohospodári neboli zároveň podnikmi (odôvodnenie č. 105 napadnutého rozhodnutia), že skutočnosť, že žalobcovia majú formu zväzov v zmysle francúzskeho Zákonníka práce, nič nemení na ich postavení ako združení podnikov (odôvodnenia č. 110 a 111 napadnutého rozhodnutia), že ich zväzová činnosť im nedáva právo porušovať pravidlá hospodárskej súťaže a že francúzska Conseil de la concurrence sankcionovala obdobné organizácie (pozri odôvodnenia č. 112 až 114 napadnutého rozhodnutia). Napadnuté rozhodnutie napokon takisto pripomína relevantnú rozhodovaciu prax Komisie a judikatúru (odôvodnenia č. 104 a 116 napadnutého rozhodnutia).

59 So zreteľom na to, čo bolo uvedené, je namieste záver, že Komisia v napadnutom rozhodnutí dostatočne odôvodnila kvalifikovanie žalobcov za združenia podnikov.

60 Preto musí byť táto výhrada v celosti zamietnutá.

2. O absencii citeľného ovplyvnenia obchodu medzi členskými štátmi

a) Tvrdenia účastníkov konania

61 Žalobca vo veci T-217/03 tvrdí, že Komisia nedokázala, že by sporná dohoda citeľne ovplyvňovala obchod medzi členskými štátmi. Uvádza, že časť uvedenej dohody,

ktorá sa týkala zastavenia dovozov, bola okamžite spochybnená protokolom z Rungis a že žalobca v každom prípade takmer nedovážal hovädzí dobytok, a teda sa ho tento aspekt nijako netýkal. Združuje totiž družstvá chovateľov, ktorí sami majú dcérske spoločnosti bitúnky, pričom tieto družstvá zhromažďujú a uvádzajú na trh takmer výlučne produkciu hovädzieho dobytku svojich členov. Komisia sa navyše nemala pri zdôvodnení takého ovplyvnenia obchodu obmedziť na analýzu potenciálnych účinkov dohody, ale mala preskúmať jej skutočné účinky. Analýza vývoja trhu počas predmetného obdobia pritom nepreukazuje, že by dohoda mala účinky na tok dovozov. Pokiaľ ide o minimálne výkupné ceny, žalobca poznamenáva, že dohoda zostala v platnosti počas asi jedného mesiaca, a tvrdí, že toto krátke trvanie ju zbavilo akýchkoľvek účinkov na dovozy do Francúzska.

- 62 Komisia tvrdí, že dohoda, ktorá má za cieľ obmedziť dovozy, zo svojej podstaty môže ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi. Rovnako uvádza, že dohoda o cenách tiež mohla ovplyvniť obchod vnútri Spoločenstva.

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 63 Článok 81 ods. 1 ES sa uplatní iba na dohody, ktoré môžu ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi. Na to, aby dohoda medzi podnikmi mohla ovplyvniť obchod vnútri Spoločenstva, musí byť na základe všetkých objektívnych skutkových a právnych faktorov možné s dostatočným stupňom pravdepodobnosti predpokladať, že by mohla mať vplyv, priamy či nepriamy, skutočný či potenciálny, na obchodné toky medzi členskými štátmi v tom zmysle, že by mohla poškodzovať dosiahnutie cieľa jediného trhu medzi týmito štátmi (rozsudok Súdneho dvora z 29. apríla 2004, *British Sugar/Komisia*, C-359/01 P, Zb. s. I-4933, bod 27, a rozsudok Súdu prvého stupňa z 22. októbra 1997, *SCK a FNK/Komisia*, T-213/95 a T-18/96, Zb. s. II-1739, bod 175).

64 V prejednávanej veci obsahovala dohoda z 24. októbra 2001 záväzok dočasne zastaviť dovozy hovädzieho a teľacieho mäsa do Francúzska. Ako napadnuté rozhodnutie uvádza, Francúzsko je jedným z hlavných dovozcov hovädzieho a teľacieho mäsa v Spoločenstve. Väčšina týchto dovozov (približne 95 %) navyše pochádza z iných členských štátov (odôvodnenie č. 11 napadnutého rozhodnutia). Z toho vyplýva, že sporná dohoda nevyhnutne mohla ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi.

65 Tento záver nemožno vyvrátiť tvrdením žalobcu, podľa ktorého časť dohody z 24. októbra 2001 s názvom „Dovozy“ bola zrušená hneď o niekoľko dní neskôr uzavretím protokolu z Rungis 31. októbra 2001. Každá dohoda, ktorá spĺňa podmienky uplatnenia článku 81 ods. 1 ES, totiž spadá do rozsahu pôsobnosti tohto ustanovenia. V každom prípade, ako bude rozhodnuté ďalej (pozri bod 136 nižšie), protokol z Rungis s názvom „Rokovanie ‚Mäso z dovozu‘“ sa týkal výslovne dovozov a neznamenal úplné zrušenie opatrení zastavenia dovozov, o ktorých rozhodli žalobcovia.

66 Rovnako treba odmietnuť tézu žalobcu, podľa ktorej sa ho časť dohody s názvom „Dovozy“ netýkala, keďže jeho členovia takmer nedovážajú hovädzí dobytok. Podľa čísel, ktoré žalobca predložil, predstavuje dovozná činnosť jeho členov percentuálny podiel dovozov hovädzieho a teľacieho mäsa do Francúzska, ktorý je síce obmedzený, ale nie úplne zanedbateľný (približne 1,5 % v roku 2001, teda 3 865 ton). Komisia okrem toho na pojednávaní tvrdila bez toho, aby jej žalobca protirečil, že jeho členovia doviezli v minulosti oveľa väčšie množstvá hovädzieho a teľacieho mäsa (15 000 ton počas roka, ktorý predchádzal začiatku krízy). Takisto je potrebné uviesť, že hoci je pravda, že družstvá, ktoré sú členmi žalobcu, zhromažďujú a uvádzajú na trh produkciu hovädzieho dobytku svojich členov, skutočnosťou zostáva, že až do hranice 20 % svojho ročného obratu môžu tiež uvádzať na trh produkciu chovateľov, ktorí nie sú ich členmi. Napokon, keďže porušenie, na ktorom

mal účasť žalobca, mohlo ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi, Komisia v každom prípade nebola povinná preukázať, že individuálna účasť žalobcu ovplyvnila obchod vnútri Spoločenstva (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa z 10. marca 1992, Montedipe/Komisia, T-14/89, Zb. s. II-1155, bod 254).

67 Navyše treba uviesť, že časť sporných dohôd týkajúca sa stanovenia sadzovníka minimálnych cien mohla sama osebe ovplyvniť obchod vnútri Spoločenstva. Postupy obmedzujúce hospodársku súťaž, ktoré sú rozšírené na celom území členského štátu, majú totiž vo svojej podstate za následok upevnenie oddeľovania trhov na vnútroštátnej úrovni, čím bránia vzájomnej hospodárskej preniknuteľnosti trhov sledovanej Zmluvou (rozsudok SCK a FNK/Komisia, už citovaný, bod 179). V tejto súvislosti je predovšetkým nutné preskúmať pomerný význam kartelu na relevantnom trhu a hospodársky kontext, v ktorom sa kartel nachádza. V prejednávanej veci je pritom potrebné konštatovať, že francúzsky hovädzí dobytok predstavuje viac ako 25 % všetkého dobytku v Spoločenstve (odôvodnenie č. 10 napadnutého rozhodnutia). Napokon Súdny dvor rozhodol, že v prípade, ak ide o trh otvorený dovozom, účastníci vnútroštátneho cenového kartelu si môžu zachovať svoje podiely na trhu iba vtedy, ak sa chránia proti zahraničnej konkurencii (rozsudok British Sugar/Komisia, už citovaný, bod 28).

68 Napokon Komisia v rozpore s tvrdeniami žalobcu nebola povinná preukázať, že sporná dohoda mala v praxi citeľný účinok na obchod medzi členskými štátmi. Ako bolo totiž uvedené v bode 63 vyššie, článok 81 ods. 1 ES vyžaduje iba to, aby dohody a zosúladené postupy, ktoré obmedzujú hospodársku súťaž, mohli ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi (pozri tiež rozsudok Montedipe/Komisia, už citovaný, bod 253).

69 Preto musí byť táto výhrada zamietnutá.

3. O absencii obmedzenia hospodárskej súťaže

a) Tvrdenia účastníkov konania

70 Žalobcovia v podstate tvrdia, že sporná dohoda neobmedzovala hospodársku súťaž, a preto nepatrila do rozsahu pôsobnosti článku 81 ods. 1 ES.

71 Žalobcovia tvrdia, že Komisia sa dopustila chyby, keď usúdila, že predmetná dohoda mala protisúťažný cieľ. Uvádžajú, že Komisia im nemala pripísať časť uvedenej dohody s názvom „Dovozy“ a mala vychádzať výlučne s prípadného obmedzenia hospodárskej súťaže v oblasti cien. Ceny sporného sadzobníka boli pritom stanovené na základe intervenčných cien stanovených samotnou Komisiou v rámci spoločnej organizácie trhu (SOT) s hovädzím a telacím mäsom, ktoré predstavovali odkaz na trh a boli veľmi nízke. Dohoda okrem toho mala iba veľmi obmedzené, ba až neexistujúce praktické účinky počas veľmi krátkeho obdobia a bez dosahu na spotrebiteľské ceny.

72 Žalobcovia takisto tvrdia, že dohoda z 24. októbra 2001 sa týkala výlučne odporúčanej minimálnej ceny, ktorej dodržiavanie žalobcovia okrem iného nemohli svojim členom nariadiť. Išlo pritom o vertikálnu dohodu, takže určenie odporúčanych cien nebolo zo svojej podstaty obmedzením hospodárskej súťaže. Článok 4 písm. a) nariadenia Komisie (ES) č. 2790/1999 z 22. decembra 1999 o uplatňovaní článku 81 ods. 3 [ES] na kategórie vertikálnych dohôd a zosúladených postupov (Ú. v. ES L 336, s. 21; Mim. vyd. 08/001, s. 364) totiž zakazuje iba určenie ceny pre prípad ďalšieho predaja kupujúcim, zatiaľ čo v prejednávanej veci prevádzkovatelia bitúnkov mohli voľne stanoviť ceny, ktoré požadovali od veľkých distribútorov alebo od veľkoobchodníkov. Žalobcovia napokon zdôrazňujú osobitosti odvetvia poľnohospodárstva, ktoré neumožňujú dlhodobú existenciu spontánnej rovnováhy

ponuky a dopytu a sú dôvodom regulácie inými ako trhovými prostriedkami, takže pravidlá hospodárskej súťaže sa v ňom neuplatňujú v plnom rozsahu. Na podporu svojej argumentácie prikladajú žalobcovia vo veci T-245/03 v prílohe právne stanovisko z 2. júna 2003.

73 Žalobcovia okrem toho poznamenávajú, že v prípade, ak Komisia posudzuje obmedzenie hospodárskej súťaže, musí zohľadniť celý právny a hospodársky kontext, v ktorom bola sporná dohoda uzavretá, a pripomínajú, že akákoľvek dohoda medzi podnikmi, ktorá obmedzuje slobodu činnosti účastníkov alebo jedného z nich, nespadá nevyhnutne pod zákaz stanovený článkom 81 ods. 1 ES (rozsudok Súdneho dvora z 19. februára 2002, *Wouters a i.*, C-309/99, Zb. s. I-1577, bod 97). Dohoda, ktorá má za cieľ alebo následok obmedzenie hospodárskej súťaže, nie je predmetom tohto zákazu, ak umožnila chrániť ciele odlišnej povahy, pokiaľ boli uvedené obmedzujúce následky na túto ochranu nevyhnutné a neodstraňovali akúkoľvek hospodársku súťaž na podstatnej časti spoločného trhu. Komisia teda mala vykonať dôkladnú a konkrétnu analýzu povahy a cieľa predmetnej dohody, ako aj jej následkov, čo neurobila.

74 Žalobcovia takisto tvrdia, že Komisia podcenila extrémne krízovú situáciu, v ktorej sa nachádzali francúzski chovatelia hovädzieho dobytká v čase rozhodnom pre skutkový stav. Pripomínajú, že ceny hovädzieho dobytká, ktorého sa týkala sporná dohoda, klesli v roku 2001 v priemere na najnižšiu úroveň od roku 1980 a že ceny zaplatené výrobcami boli po odpočítaní nákladov na prepravu nižšie ako výrobné náklady, a to aj po odpočítaní poskytnutej pomoci. Spotreba hovädzieho mäsa v Európe klesla v roku 2001 asi o 10 %, pričom toto zníženie sa priamo dotklo francúzskych chovateľov, ktorým hrozilo, že odídu z trhu.

75 Žalobcovia rovnako uvádzajú, že postupne prijaté opatrenia Spoločenstva sa ukázali byť nedostatočné na to, aby čelili kríze. Predovšetkým režim špeciálneho výkupu

zasahoval až v štádiu výstupu z bitúnku, zatiaľ čo príjmu výrobcov sa týkalo iba štádiom vstupu do bitúnku. Dosah opatrení, ktoré Spoločenstvo prijalo v cenovej oblasti, na výrobcov preto nevyhnutne viedol k medziprofesijnej dohode medzi výrobcami a prevádzkovateľmi bitúnkov.

76 V tejto súvislosti žalobcovia vo veci T-245/03 tvrdia, že Komisia mala dohodu z 24. októbra 2001 skúmať ako regulačný akt a poznamenávajú, že riadenie zosúladené medzi štátom a federáciami zväzov je v odvetví poľnohospodárstva vo Francúzsku tradičné. Žalobcovia vyhovelí výslovnej a verejnej žiadosti francúzskej vlády, ktorej cieľom bolo uchrániť výrobcov hovädzieho a teľacieho mäsa od hospodárskej katastrofy, ktorá by mohla viesť k rozkladu odvetvia hovädzieho dobytká a ktorá už viedla k vážnym ťažkostiam vo verejnom poriadku. Uvádzajú, že francúzsky minister poľnohospodárstva bol podnecovateľom dohody a vo vyhlásení k francúzskemu parlamentu vyjadril svoju podporu napredovaniu pri vypracúvaní uvedenej dohody.

77 Komisia poznamenáva, že vzhľadom na to, že účastníci spornej dohody sa dohodorili na oddelení vnútroštátnych trhov a na určení minimálnych cien, je namieste záver, že jej samotným cieľom bolo obmedzenie hospodárskej súťaže. Uvádza, že v napadnutom rozhodnutí v každom prípade riadne zohľadnila hospodársky a právny kontext dohody. Komisia dodáva, že na úrovni Spoločenstva boli podniknuté početné opatrenia na zastavenie krízy. Napokon tvrdí, že podnecovanie vtedajšieho francúzskeho ministra poľnohospodárstva na uzavretie dohody nevyplýva zo žiadnej regulačnej právomoci.

78 Komisia okrem toho navrhuje, aby sa na právne stanovisko, ktoré žalobcovia vo veci T-245/03 pripojili v prílohe, neprihliadalo pre jeho neprípustnosť. Keďže prílohy k vyjadreniam majú čisto dôkaznú a ilustračnú funkciu (rozsudok Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, ABB Asea Brown Boveri/Komisia, T-31/99, Zb. s. II-1881), právni zástupcovia musia skúmať otázky práva Spoločenstva v samotných procesných dokumentoch.

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 79 Najprv je namieste zamietnuť návrh Komisie, aby sa neprihliadalo na právne stanovisko predložené žalobcami vo veci T-245/03 pre jeho neprípustnosť. Treba uviesť, že všetky dokumenty predložené so žalobou sú vždy uložené do spisu. Odlišná je otázka, či sa žalobca môže na niektoré z nich odvolávať alebo či ich Súd prvého stupňa môže brať do úvahy. Pritom je potrebné uviesť, že samotný text žaloby môže byť v špecifických bodoch podopretý a doplnený odkazmi na úryvky z listín, ktoré sú k nej pripojené, pokiaľ sa zásadné prvky právnej argumentácie nachádzajú v samotnej žalobe (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdu prvého stupňa z 21. septembra 2005, EDP/Komisia, T-87/05, Zb. s. II-3745, bod 155, a zo 14. decembra 2005, Honeywell/Komisia, T-209/01, Zb. s. II-5527, bod 57). V prejednávanej veci sa Súd prvého stupňa domnieva, že žalobcovia vo svojich vyjadreniach dostatočne rozvinuli svoju tézu, že sporná dohoda by sa mala považovať za vnútroštátny regulačný akt. Predmetná príloha preto slúži iba na podoprenie a doplnenie tejto tézy. Žalobca sa teda na ňu môže odvolávať.
- 80 Pokiaľ ide o výhradu, ktorú uvádzajú žalobcovia, v podstate tvrdia, že sporná dohoda nemala za cieľ ani za následok vylúčovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže na jednotnom trhu v zmysle článku 81 ods. 1 ES.
- 81 Na úvod je vhodné pripomenúť, že dohoda, ktorú žalobcovia 24. októbra 2001 uzavreli, stanovovala po prvé záväzok dočasne zastaviť dovozy hovädzieho a teľacieho mäsa do Francúzska a po druhé záväzok uplatňovať pri vstupe do bitúnku sadzobník minimálnych výkupných cien na vyradené kravy. V rozpore s tým, čo uvádzajú žalobcovia, pri skúmaní obmedzujúceho charakteru spornej dohody sa musia z dôvodov vysvetlených v bodoch 65 a 66 vyššie brať do úvahy nielen tie z uvedených opatrení, ktoré sa týkajú cien, ale aj opatrenia smerujúce k zastaveniu dovozov.

- 82 V prvom rade tak treba konštatovať, že záväzok zastaviť dovozy, ktorý bol stanovený v spornej dohode, mal za cieľ najmä zabrániť vstupu hovädzieho a teľacieho mäsa do Francúzska za ceny nižšie, než boli uvedené v sadzobníku cien, o ktorom rozhodli žalobcovia, aby sa zabezpečil odbyt produkcie francúzskych chovateľov a účinnosť uvedeného sadzobníka. Vzhľadom na to je nutné konštatovať, že cieľom spornej dohody bolo oddeliť francúzsky vnútroštátny trh, a tak obmedziť hospodársku súťaž na jednotnom trhu.
- 83 Čo sa v druhom rade týka zavedenia sadzobníka cien, je vhodné pripomenúť, že článok 81 ods. 1 písm. a) ES výslovne stanovuje, že opatrenia, ktoré priamo alebo nepriamo určujú nákupné alebo predajné ceny, predstavujú obmedzenia hospodárskej súťaže. Podľa dlhodobu ustálenej judikatúry je totiž určenie cien zjavným obmedzením hospodárskej súťaže (rozsudky Súdu prvého stupňa zo 6. apríla 1995, Tréfilunion/Komisia, T-148/89, Zb. s. II-1063, bod 109, a z 15. septembra 1998, European Night Services a i./Komisia, T-374/94, T-375/94, T-384/94 a T-388/94, Zb. s. II-3141, bod 136).
- 84 V prejednávanej veci sa žalobcovia dohodli na sadzobníku výkupných cien pre určité kategórie hovädzieho dobytku pri vstupe do bitúnku, ktorý stanovoval zoznam cien za kilogram porazeného dobytku pre určité kategórie kráv a spôsob výpočtu cien, ktoré sa majú uplatňovať na iné kategórie, predovšetkým v závislosti od ceny, ktorú stanovili orgány Spoločenstva v rámci režimu špeciálneho výkupu. V rozpore s tým, čo uvádzajú žalobcovia, zo samotných predmetných ustanovení spornej dohody vyplýva, že nešlo o odporúčané alebo orientačné ceny, ale o minimálne ceny, ktorých dodržiavanie sa signatárske federácie zaviazali zabezpečiť. Uvedená dohoda totiž stanovovala, že „členské príspevky musia byť minimálne v súlade s týmto sadzobníkom“. Rovnako v správe žalobcov vo veci T-245/03 svojim členom z 8. novembra 2001 sa v súvislosti s uplatňovaním dohody z 24. októbra 2001 odkazujú na uplatňovanie „sadzobníka minimálnych cien“.
- 85 Dohoda, o akú ide vo veci samej, uzavretá medzi federáciami zastupujúcimi poľnohospodárskych producentov a federáciami zastupujúcimi prevádzkovateľov

bitúnkov, ktorou sa určujú minimálne ceny pre určité kategórie kráv s cieľom urobiť ich záväznými pre všetky hospodárske subjekty pôsobiace na relevantných trhoch, má pritom zo svojej podstaty za cieľ obmedziť slobodnú hospodársku súťaž na týchto trhoch (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora z 30. januára 1985, BNIC, 123/83, Zb. s. 391, bod 22) predovšetkým tým, že umelo obmedzuje mieru obchodných rokování chovateľov a prevádzkovateľov bitúnkov a skresľuje tvorbu cien na relevantných trhoch.

86 Tento záver nemožno vyvrátiť tvrdením žalobcov, že poľnohospodárske trhy sú regulovanými trhmi, kde sa pravidlá hospodárskej súťaže neuplatňujú v plnom rozsahu a tvorba cien často nezodpovedá slobodným pohybom ponuky a dopytu. Odvetvie poľnohospodárstva má iste určité špecifiká a podlieha veľmi podrobnej a často dosť intervenčnej regulácii. Treba však uviesť, že — ako bude skúmané v rámci tretieho žalobného dôvodu — pravidlá hospodárskej súťaže Spoločenstva sa uplatňujú na trhy poľnohospodárskych výrobkov, aj keď sú stanovené určité výnimky, aby sa zohľadnila osobitná situácia týchto trhov.

87 Žalobcovia sa nemôžu opierať ani o tvrdenie, že ceny sporného sadzovníka nemali obmedzujúci charakter, pretože boli určené s odkazom na ceny režimu špeciálneho výkupu, ktoré stanovila sama Komisia. Skúmanie porovnávacích tabuliek, ktoré účastníci konania vypracovali na žiadosť Súdu prvého stupňa, ukazuje, že aj keď pre kravy priemernej alebo nízkej kvality boli ceny dohodou určené na základe cien používaných v rámci režimu špeciálneho výkupu, pre kravy vysokej kvality (ktoré tvorili 30 % porážok v roku 2001) boli dohodou určené ceny naopak podstatne vyššie ako uvedené intervenčné ceny. V každom prípade, samotná skutočnosť, že minimálne ceny boli určené s odkazom na verejnú intervenčnú cenu, nemôže postačovať na potlačenie obmedzujúceho charakteru spornej dohody. Tento odkaz na verejnú intervenčnú cenu totiž neumožňuje, aby sporný sadzovník stratil svoj protisúťažný predmet, ktorý pozostáva z priameho a umelého stanovenia určenej trhovej ceny, a mal obdobnú povahu ako rôzne podporné a verejné intervenčné mechanizmy SOT v poľnohospodárstve, ktorých cieľom je ozdraviť trhy s prebytkom ponuky prostredníctvom odsunu časti produkcie.

88 Žalobcovia okrem toho uvádzajú, že podľa článku 4 písm. a) nariadenia č. 2790/1999 je vo vertikálnej dohode zakázané iba obmedzenie oprávnenia kupujúceho určiť svoju cenu pri ďalšom predaji, a tvrdia, že sadzobník cien, ktorý stanovila sporná dohoda, neobmedzoval oprávnenie prevádzkovateľov bitúnkov určovať svoje ceny voči vlastným zákazníkom. Tento odkaz na nariadenie č. 2790/1999 však nie je pre prejednanú vec relevantný. Článok 3 uvedeného nariadenia totiž z pôsobnosti blokovej výnimky stanovenej v prospech vertikálnych dohôd vylučuje prípady, keď podiel dodávateľa na trhu presahuje 30 % relevantného trhu. Komisia pritom uviedla bez toho, aby jej žalobcovia protirečili, že produkcia členov federácií chovateľov, ktoré sú žalobcami, vysoko prekračovala tento strop 30% francúzskeho trhu s hovädzím a telacím mäsom.

89 Pokiaľ ide o tvrdenie žalobcov, že nemohli svojim členom nariaďovať dodržiavanie dohodnutých minimálnych cien, je potrebné konštatovať, že na to, aby dohoda medzi združeniami patrila do pôsobnosti článku 81 ods. 1 ES, sa nevyžaduje, aby predmetné združenia mohli svojich členov nútiť k plneniu povinností, ktoré im dohoda ukladá (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora z 15. mája 1975, Frubo/Komisia, 71/74, Zb. s. 563, body 29 až 31). Okrem toho je namieste uviesť, že odkaz na už citovaný rozsudok Wouters a i. nie je pre prejednanú vec relevantný, lebo skutkové okolnosti a právne problémy, aké obsahovala vec vedúca k tomuto rozsudku, ktorá sa týkala úpravy výkonu a organizácie advokátskej činnosti profesionálnym združením, nie sú porovnateľné so skutkovými okolnosťami a právnymi problémami v prejednávanej veci.

90 Žalobcovia nemôžu na zdôvodnenie spornej dohody ani poukazovať na krízu, v ktorej sa nachádzalo odvetvie hovädzieho dobytku v čase rozhodnom pre skutkový stav prejednávanej veci a ktorá sa osobitne dotkla francúzskych chovateľov hovädzieho dobytku. Táto okolnosť totiž nemôže sama osebe viesť k záveru, že podmienky uplatnenia článku 81 ods. 1 ES neboli splnené (pozri v tomto zmysle rozsudok Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, už citovaný, bod 740). V každom prípade je potrebné poznamenať, že Komisia vo svojom posúdení neignorovala krízu, ktorou odvetvie prechádzalo, čo vyplýva predovšetkým

z odôvodnení č. 10 až 15 a 130 napadnutého rozhodnutia. Komisia ju navyše zohľadnila pri stanovení sumy pokút, keď ich znížila o 60 % (pozri odôvodnenia č. 182 až 185 napadnutého rozhodnutia).

- 91 Rovnako treba odmietnuť aj tézu žalobcov, že sporná dohoda predstavovala vnútroštátny regulačný akt, ktorý zodpovedal vo Francúzsku tradičnej praxi riadenia zosúladeného medzi správnymi orgánmi a poľnohospodárskymi federáciami a ktorý bol zdôvodnený neúčinnosťou opatrení prijatých orgánmi verejnej moci. V tejto súvislosti je v prvom rade namieste pripomenúť, že právny rámec, v ktorom sa uskutočňuje uzavretie dohôd upravených článkom 81 ES, ako aj právna kvalifikácia, ktorú tomuto rámcu dávajú rôzne vnútroštátne právne poriadky, nemajú vplyv na uplatniteľnosť pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva (rozsudok BNIC, už citovaný, bod 17). V druhom rade je vhodné uviesť, že zástupcovia Francúzskej republiky na pojednávaní vylúčili, že sporná dohoda by mohla vyplývať zo spoločného riadenia správnych orgánov a poľnohospodárskych federácií, pričom spresnili, že toto spoločné riadenie spočíva v zastúpení uvedených federácií v poradných orgánoch na vnútroštátnej úrovni a na úrovni Spoločenstva. V treťom rade je napokon namieste konštatovať, že údajná nedostatočnosť opatrení verejnej moci čeliť problémom konkrétneho odvetvia nemôže zdôvodňovať to, že dotknuté súkromné subjekty sa zapoja do zosúladených postupov v rozpore s pravidlami hospodárskej súťaže alebo že si prisvoja právomoci, ktoré zodpovedajú právomociam orgánov verejnej moci, či už vnútroštátnych, alebo Spoločenstva, aby nahradili konanie orgánov verejnej moci svojím konaním.

- 92 Rovnako vo vzťahu k úlohe, ktorú zastával francúzsky minister poľnohospodárstva pri uzavretí dohody z 24. októbra 2001, postačuje konštatovať, že podľa ustálenej judikatúry nemá okolnosť, že správanie podnikov bolo vnútroštátnym orgánom známe, nimi schválené alebo dokonca podporované, v žiadnom prípade vplyv na uplatniteľnosť článku 81 ES (rozsudky Súdu prvého stupňa z 29. júna 1993, *Asia Motor France* a i./Komisia, T-7/92, Zb. s. II-669, bod 71, a *Tréfilunion/Komisia*, už citovaný, bod 118).

93 Napokon je namieste odmietnuť tvrdenie žalobcov, že Komisia nepreukázala, že sporná dohoda mala účinky na dovozy alebo trhové ceny. Podľa ustálenej judikatúry je totiž na účely uplatnenia článku 81 ods. 1 ES zohľadnenie konkrétnych účinkov dohody nadbytočné, pokiaľ sa ukáže, že cieľom tejto dohody je vylučovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže vnútri spoločného trhu. V dôsledku toho sa preukazovanie skutočných protisúťažných účinkov nevyžaduje, len čo je dokázaný protisúťažný cieľ vytýkaného správania (rozsudok Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, už citovaný, bod 741; rozsudok Súdu prvého stupňa zo 6. júla 2000, Volkswagen/Komisia, T-62/98, Zb. s. II-2707, bod 178). Ako bolo pritom práve konštatované, Komisia dokázala, že sporná dohoda mala za cieľ obmedziť slobodnú hospodársku súťaž na relevantných trhoch (pozri body 82 až 85 vyššie). Komisia teda nebola povinná skúmať konkrétne účinky týchto opatrení na hospodársku súťaž vnútri spoločného trhu, najmä vo Francúzsku.

94 So zreteľom na všetko, čo bolo uvedené, je namieste túto výhradu zamietnuť.

4. O kvalifikovaní akcie zväzu

a) Tvrdenia účastníkov konania

95 Žalobcovia vo veci T-245/03 tvrdia, že Komisia sa dopustila zjavne nesprávneho posúdenia tým, že vo vzťahu k nim obmedzila výkon slobody združovať sa, ktorú uznáva článok 12 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie vyhlásenej 7. decembra 2000 v Nice (Ú. v. ES C 364, 2000, s. 1). Komisia najmä neuznala riadiace funkcie, ktoré sú francúzskym poľnohospodárskym zväzom vlastné. Komisia bola rovnako závažne nepresná, keď od sankcionovaných federácií vyžadovala, aby sa

v budúcnosti zdržali akejkolvek dohody, zosúladeného postupu alebo rozhodnutia, ktoré by mohli mať podobný cieľ alebo následok ako porušenie, ktoré im vytýkala, hoci zväz je určený na to, aby medzi svojimi členmi organizoval zosúladené akcie na ochranu ich kolektívnych záujmov.

- 96 Komisia uvádza, že skutočnosť, že žalobcovia sú zväzmi, ich nevylučuje z uplatňovania pravidiel hospodárskej súťaže, ktoré majú povahu kogentných noriem.

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 97 Podľa článku 3 ods. 1 písm. g) a j) ES činnosti Spoločenstva zahŕňajú systém, ktorým sa zabezpečí, aby sa na vnútornom trhu nenarušila hospodárska súťaž, ako aj politiku v sociálnej oblasti. Článok 137 ods. 1 písm. f) ES tak stanovuje, že Spoločenstvo podporuje a dopĺňa činnosti členských štátov v oblasti zastupovania a kolektívnej ochrany záujmov pracujúcich a zamestnávateľov, a článok 139 ods. 1 ES stanovuje, že vzájomný dialóg medzi sociálnymi partnermi na úrovni Spoločenstva môže viesť k zmluvným vzťahom. Článok 81 ods. 1 ES na druhej strane zakazuje dohody, ktoré majú za cieľ alebo následok vylučovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže v rámci spoločného trhu. Tento článok predstavuje základné ustanovenie nevyhnutné na plnenie poslania, ktoré bolo Spoločenstvu zverené, a osobitne na fungovanie vnútorného trhu (rozsudok Súdneho dvora z 1. júna 1999, *Eco Swiss*, C-126/97, Zb. s. I-3055, bod 36).

- 98 Súdny dvor rozhodol, že aj keď isté účinky obmedzujúce hospodársku súťaž sú kolektívnym zmluvám uzavretým medzi organizáciami zastupujúcimi zamestnáva-

teľov a zamestnancov vlastné, ciele sociálnej politiky, ktoré také zmluvy sledujú, by boli vážne spochybnené, ak by sociálni partneri podliehali článku 81 ods. 1 ES pri spoločnom hľadaní opatrení určených na zlepšenie podmienok zamestnania a pracovných podmienok. Z riadneho a vnútorne súladného výkladu súboru ustanovení Zmluvy tak vyplýva, že dohody uzavreté v rámci kolektívneho vyjednávania medzi sociálnymi partnermi, ktoré majú na zreteli také ciele, sa z dôvodu ich povahy a predmetu musia považovať za dohody, ktorých sa článok 81 ods. 1 ES netýka (rozsudok Súdneho dvora z 21. septembra 1999, Albany, C-67/96, Zb. s. I-5751, body 59 a 60). Súdny dvor naopak vyhlásil, že posledné uvedené ustanovenie sa uplatňuje na medziprofesijné dohody, ktoré uzavreli organizácie zastupujúce výrobcov, družstevníkov, robotníkov a priemyselné podniky v rámci verejnoprávnej organizácie (rozsudky Súdneho dvora BNIC, už citovaný, body 3 a 16 až 20, a z 3. decembra 1987, BNIC, 136/86, Zb. s. 4789, body 3 a 13).

99 V prejednávanej veci Súd prvého stupňa usudzuje, že povaha a predmet spornej dohody nezdôvodňujú jej vyňatie z pôsobnosti článku 81 ods. 1 ES.

100 Po prvé je namieste konštatovať, že uvedená dohoda nie je kolektívnou zmluvou a nebola uzavretá medzi organizáciami, ktoré zastupujú zamestnávateľov a zamestnancov. Chovatelia sa totiž nijako nenachádzajú v pracovnoprávnom vzťahu s prevádzkovateľmi bitúnkov, pretože nevykonávajú prácu v ich prospech a pod ich riadením, ani nie sú do nich začlenení (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora zo 16. septembra 1999, Becu a i., C-22/98, Zb. s. I-5665, bod 26). Naopak, ako už bolo rozhodnuté, chovateľov možno považovať za podniky podľa článku 81 ods. 1 ES (pozri bod 53 vyššie). Sporná dohoda tak predstavuje medziprofesijnú dohodu uzavretú medzi dvomi článkami výrobného reťazca v odvetví hovädzieho a teľacieho mäsa. Po druhé sa dohoda netýka opatrení určených na zlepšenie podmienok zamestnania a pracovných podmienok, ale zastavenia dovozov hovädzieho a teľacieho mäsa a určenia minimálnych cien pre určité kategórie kráv. Tieto opatrenia majú pritom v prejednávanej veci za cieľ obmedzenie hospodárskej súťaže na jednotnom trhu (pozri body 82 a 85 vyššie).

101 Z toho vyplýva, že hoci žalobcovia vo veci T-245/03 ako federácie poľnohospodárskych zväzov môžu iste hrať legitímnu úlohu pri obrane záujmov svojich členov, v prejednávanej veci sa nemôžu odvolávať na slobodu združovať sa, aby zdôvodnili konkrétne akcie v rozpore s článkom 81 ods. 1 ES.

102 Rovnako treba odmietnuť tézu žalobcov, podľa ktorej Komisia tým, že im v článku 2 napadnutého rozhodnutia nariadila, aby sa v budúcnosti zdržali akejkoľvek kartelovej dohody, ktorá by mohla mať rovnaký alebo podobný cieľ alebo následok ako zistené porušenie, spôsobila ujmu ich poslaniu, aby ako zväzy uskutočňovali zosúladené akcie na obranu svojich kolektívnych záujmov. Tým, že uložila žalobcom povinnosť, aby sa zdržali opakovania protiprávneho správania alebo prijatia podobných opatrení, Komisia iba uviedla dôsledky, ktoré vo vzťahu k ich budúcemu správaniu vyplývajú z konštatovania o protiprávnosti v článku 1 napadnutého rozhodnutia (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa z 13. decembra 2001, Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni/Komisia, T-45/98 a T-47/98, Zb. s. II-3757, bod 311). Tento príkaz je okrem toho dostatočne presný a zakladá sa na skutočnostiach, ktoré Komisiu viedli ku konštatovaniu o protiprávnosti sankcionovaného správania, takže je jasné, že taký príkaz nie je na ujmu všeobecnej zväzovej činnosti žalobcov.

103 Vzhľadom na to, čo bolo uvedené, je namieste zamietnuť túto výhradu.

104 Preto sa tento žalobný dôvod zamietá.

B — O druhom žalobnom dôvode založenom na zjavne nesprávnom posúdení a právnych chybách pri stanovení rozsahu a dĺžky trvania porušenia

105 Žalobcovia spochybňujú rozsah a dĺžku trvania porušenia, ktoré Komisia brala do úvahy. V prvom rade tvrdia, že časť dohody z 24. októbra 2001 s názvom „Dovozy“

bola ukončená podpisom protokolu z Rungis 31. októbra 2001. V druhom rade popierajú, že by písomná dohoda z 24. októbra 2001 bola predĺžená ústnou dohodou s rovnakým predmetom.

1. Úvodné otázky

a) O zohľadnení miestnych dohôd

Tvrdenia účastníkov konania

106 Žalobcovia tvrdia, že Komisia sa nemohla opierať o dohody uzavreté na miestnej úrovni medzi zväzmi chovateľov a jednotlivými prevádzkovateľmi bitúnkov, aby určila dĺžku trvania porušenia, ktoré pripísala celoštátnym federáciám. Pripomínajú, že dôkazné bremeno dĺžky trvania dohody zatažuje Komisiu a že pokiaľ sa rozhodla opierať o priame listinné dôkazy, aby preukázala porušenie a účasť na ňom, nemohla predpokladať trvanie pripojenia účastníka k dohode nad rámec jeho poslednej dokázanej účasti na vykonávacom opatrení (rozsudok Súdu prvého stupňa z 15. marca 2000, Cimenteries CBR a i./Komisia, T-25/95, T-26/95, T-30/95 až T-32/95, T-34/95 až T-39/95, T-42/95 až T-46/95, T-48/95, T-50/95 až T-65/95, T-68/95 až T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 a T-104/95, Zb. s. II-491, body 4281 až 4283).

107 Žalobcovia poznamenávajú, že nie sú signatármi predmetných miestnych dohôd, pretože tie uzavreli odlišné právnické osoby, konkrétne poľnohospodárske federácie v rámci departementu, JA v rámci departementu alebo miestne zväzy. Tieto miestne dohody, osobitne ak boli uzavreté od 30. novembra 2001, boli výlučne výsledkom konania uvedených osôb a záviseli od ich schopnosti dosiahnuť uplatnenie

minimálnych cien u svojich kupujúcich. Žalobcovia v tejto súvislosti poukazujú na rukopisné poznámky riaditeľa FNB pri príležitosti rokovania 29. novembra 2001 („rokuje o vašich sadzobníkoch regionálne“). Skutočnosť, že referenčný sadzobník cien FNB zaslala federáciám v rámci departementu, ktoré si ho vyžiadali, nemôže tento záver vyvrátiť, lebo toto zaslanie sa neuskutočnilo v rámci uplatnenia národnej dohody, ale v rámci miestnych rokovaní, ktoré viedli tieto federácie. Pán E. C., jeden z riaditeľov FNB, napríklad zaslal 11. decembra 2001 tento sadzobník jednej federácii v rámci departementu, pričom jej výslovne pripomenul, že tento sadzobník nesprevádza dohoda. Žalobcovia napokon sponchybňujú tézu Komisie, že text miestnych dohôd bol takmer doslovne prevzatý z národnej dohody.

108 Žalobcovia ešte poznamenávajú, že signatári týchto miestnych dohôd neboli účastníkmi správneho konania pred Komisiou. Žalobcovia pritom nemohli odpovedať namiesto nich. Bolo by teda v rozpore s právom na obhajobu a článkom 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (EDLP), ak by tieto dokumenty neboli vylúčené z konania.

109 Komisia odpovedá, že vo svojom posúdení dĺžky trvania porušenia mohla platne zohľadniť početné miestne dohody, ktoré boli uzavreté po podpise dohody z 24. októbra 2001. Tieto miestne dohody boli hlavnými prostriedkami na vykonanie spornej dohody, osobitne po uplynutí písomnej dohody. Okrem toho všetky dokumenty týkajúce sa týchto dohôd sa našli u žalobcov, čo preukazuje, že celoštátne federácie podrobne sledovali miestne vykonávanie svojej národnej dohody.

Posúdenie Súdom prvého stupňa

110 Žalobcovia v podstate tvrdia, že Komisia nemala na účely stanovenia dĺžky trvania porušenia brať do úvahy dohody, ktoré neuzavreli oni, ale federácie v rámci

departementu alebo miestne zväzy chovateľov na jednej strane a prevádzkovatelia bitúnkov na strane druhej.

111 Je však nesporné, že predmetné federácie alebo miestne zväzy chovateľov boli priamymi alebo nepriamymi členmi žalobcov vo veci T-245/03.

112 Pritom je potrebné uviesť, že po podpise dohody z 24. októbra 2001 vyzvali celoštátne federácie chovateľov svojich členov, aby túto dohodu vykonávali na miestnej úrovni. Napríklad v liste žalobcov vo veci T-245/03 svojim členom z 25. októbra 2001, v ktorom sa oznamuje podpis dohody z predchádzajúceho dňa, sa uvádza: „Každý z nás musí byť odteraz veľmi pozorný na prísne uplatňovanie tejto dohody na celom území... Takisto Vás vyzývame, aby ste bezodkladne zozbierali podpisy podnikov, ktoré zatiaľ dohodu nepodpísali. Zväzok podnikov sa takisto týka prednosti udelenej tuzemskému zásobovaniu.“ Rovnako list žalobcov vo veci T-245/03 svojim členom z 13. decembra 2001 obsahuje nasledujúcu pasáž: „... vyzývame celú sieť FNSEA na mobilizáciu... na zistenie cien praktizovaných v každom bitúnku, aby naše minimálne cieľové produkčné ceny boli dodržané. Na tento účel Vás žiadame, aby ste organizovali opatrenia v každom bitúnku, ktorý sa nachádza vo Vašom departemente.“ Napokon list žalobcov vo veci T-245/03 federáciám, ktoré boli ich členmi, z 8. novembra 2001 prezrádza, že títo členovia boli povinní oznamovať celoštátnym federáciám všetky informácie, ktoré sa týkali uskutočňovaných akcií, aby sa pripravila ďalšia stratégia zväzov; tieto informácie zahŕňali najmä „presný a podrobný zoznam podnikov, ktoré stále nepodpísali sadzobník, alebo podnikov, ktoré ho podpísali, ale ho neuplatňujú“.

113 Zo spisu teda vyplýva, že žalobcovia vo veci T-245/03 podnecovali svojich členov, aby uskutočňovali konkrétne akcie u prevádzkovateľov bitúnkov, ktorí vykonávali

činnosť na zodpovedajúcom území, a podieľali sa tak na vykonávaní spornej dohody. Konanie federácií v rámci departementu a miestnych zväzov teda tvorilo súčasť stratégie spoločnej s celoštátnymi federáciami, ktorej cieľom bolo zabezpečiť na celom území Francúzska účinnosť opatrení dohodnutých na celoštátnej úrovni. Jedným z nástrojov tejto stratégie bolo práve uzatváranie dohôd medzi miestnymi zväzmi chovateľov a prevádzkovateľmi bitúnkov.

- 114 Napríklad vo faxovej správe, ktorú Fédération régionale des syndicats d'exploitants agricoles (FRSEA) Dolnej Normandie zaslala 9. novembra 2001 FNSEA a ktorá je odpoveďou na dotazník zaslaný FNSEA 8. novembra 2001, sa uvádza: „Operácie a stratégie na uplatnenie sadzovníka:... Formálny podpis zmluvy o regionálnom záväzku: Dodržanie podmienok a cien sadzovníka medzi FRSEA [Dolnej Normandie] a prevádzkovateľmi bitúnkov. Všetci sa písomne zaviazali a vrátili nám dokument.“ Rovnako vo faxovej správe FDSEA Finistère FNB z 19. novembra 2001 sa možno dočítať: „Čo sa týka operácií uskutočňovaných v prospech sadzovníka [minimálnych] cien, boli dosiahnuté ústne dohody s bitúnkami. Písomná dohoda nám ešte vrátená nebola a nedostali sme sťažnosť chovateľov na nedodržovanie sadzovníka“. Napokon vo faxovej správe FDSEA Isère FNSEA a FNB z 13. novembra 2001 sa v prílohe nachádza vzorové znenie miestnej dohody; nesie nadpis „Uplatňovanie národnej dohody o sadzovníku minimálnych cien“ a obsahuje klauzuly o záväzku dodržiavať sadzovník cien a o dočasnom zastavení dovozov „až do nového rokovania na celoštátnej úrovni“.

- 115 Okrem toho ani skutočnosť, že tieto miestne dohody podpísali prevádzkovatelia bitúnkov, a nie ich reprezentatívne organizácie na celoštátnej úrovni (teda FNICGV a žalobca vo veci T-217/03), nie je dôvodom, aby sa tieto dohody nebrali v prejednávanej veci do úvahy. Súd prvého stupňa v tejto súvislosti usudzuje, že existencia národnej dohody uzavretej medzi zástupcami chovateľov a prevádzkovateľov bitúnkov bola rozhodujúcim faktorom na prekonanie odporu prevádzkovateľov bitúnkov voči prijatiu miestnych dohôd, ktoré im predložili zástupcovia chovateľov.

- 116 Zo spisu napokon vyplýva, že — v rozpore s tým, čo tvrdia žalobcovia — predmetné miestne dohody často v podstate preberali obsah národnej dohody. Uvedené miestne dohody boli v skutočnosti často iba doslovným prebratím národnej dohody (pozri napríklad dohodu podpísanú 31. októbra 2001 okrem iného medzi FDSEA Loire a prevádzkovateľmi bitúnkov toho istého departementu).
- 117 Vzhľadom na to, čo bolo uvedené, sa Súd prvého stupňa domnieva, že nemožno usudzovať, že tieto miestne dohody boli výsledkom nezávislého rokovania, ktoré by nebolo spojené s uplatnením národnej dohody. Dohody uzavreté na miestnej úrovni totiž predstavovali pokračovanie a vykonanie spornej dohody.
- 118 Preto Súd prvého stupňa usudzuje, že Komisia tieto miestne dohody oprávnene zohľadnila na účely posúdenia rozsahu a dĺžky trvania porušenia, ktoré pripísala žalobcom.
- 119 Okrem toho je opodstatnené zamietnuť tvrdenie žalobcov, že zohľadnenie miestnych dohôd by porušilo ich právo na obhajobu. Treba totiž konštatovať, že dokumenty týkajúce sa miestnych dohôd, o ktoré sa Komisia v napadnutom rozhodnutí opierala a ktoré sa našli počas prehliadok v kanceláriách žalobcov, tvorili súčasť administratívneho spisu. Žalobcovia teda mali možnosť vyjadriť pripomienky voči týmto dokumentom počas konania pred Komisiou.

b) O organizácii, výbere, citovaní a výklade dokumentov v spise

Tvrdenia účastníkov konania

- 120 Žalobcovia tvrdia, že Komisia v napadnutom rozhodnutí prekrútila rukopisné poznámky, ktoré sa našli v kancelárii riaditeľa FNB a o ktoré sa vo veľkej miere opierala, aby dokázala rozsah a dĺžku trvania spornej dohody. Napríklad žalobcom oznámila iba úryvky, ktoré sama vybrala, nezoradila tieto úryvky chronologicky, ani ich nezhrmaždila, takže boli pomiešané s inými listinami v spise. Tieto poznámky sa navyše nachádzali na preplnených stranách, v neporiadku a boli často nerozlúštiteľné.
- 121 Žalobcovia ďalej spochybňujú presnosť alebo výklad celej série citácií, ktoré sa nachádzajú v napadnutom rozhodnutí, pričom usudzujú, že sú neúplné, vytrhnuté zo svojho kontextu alebo chybné, že v skutočnosti protirečia téze Komisie, že nie sú datované a že účastníkov rokovaní, na ktoré sa odkazuje, nemožno identifikovať. Napokon tvrdia, že Komisia pri výklade dokumentov v spise preniesla dôkazné bremeno, pretože predpokladala zavinenie žalobcov a zohľadnila iba dokumenty v ich neprospech, ale nie dokumenty v ich prospech.
- 122 Komisia poznamenáva, že v texte rozhodnutia nemôže citovať v plnom rozsahu všetky dokumenty, o ktoré sa opiera, a tvrdí, že skutočnosť, že uskutočnila výber, možno kritizovať iba v rozsahu, v akom to viedlo k prekrúteniu dokumentov. Okrem toho odmieta ostatné výhrady, ktoré žalobcovia uvádzajú.

Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 123 Žalobcovia nespochybňujú, že mali prístup ku všetkým dokumentom, ktoré tvoria súčasť administratívneho spisu Komisie (s jedinou výnimkou dvoch listov, ktoré si vymenila Komisia a Stále zastúpenie Francúzskej republiky pri Európskej únii). Komisia osobitne poznamenáva, bez toho, aby jej žalobcovia protirečili, že mali prístup k úplnej kópii zápisníkov predmetných rukopisných poznámok riaditeľa FNB. Z toho vyplýva, že žalobcovia boli schopní identifikovať všetky údaje vo svoj prospech, ktoré sa nachádzali v spise, a dovolávať sa ich. Žalobcovia okrem toho netvrdia, že by Komisia z administratívneho spisu vylúčila alebo do neho nezaradila dokumenty v ich prospech, ktoré identifikovali alebo poskytli.
- 124 Okrem toho je potrebné v súlade so žalobcami poznamenať, že Komisia v napadnutom rozhodnutí často opierala svoje závery o úryvky z početných rukopisných poznámok, ktoré sa našli a boli skopírované počas prešetrovania uskutočneného v priestoroch žalobcov. Tieto poznámky nie sú zväčša ani podpísané, ani datované, a ich obsah nie je vždy úplne čitateľný. Je však namieste uviesť, že absencia dátumu alebo podpisu na dokumente alebo skutočnosť, že je zle čitateľný, tomuto dokumentu neodoberá akúkoľvek dôkaznú silu, pokiaľ možno s dostatočnou presnosťou určiť jeho pôvod, približný dátum jeho vzniku a jeho obsah (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa z 10. marca 1992, Shell/Komisia, T-11/89, Zb. s. II-757, bod 86).
- 125 V prejednávanej veci Komisia v napadnutom rozhodnutí uviedla, že ak dokument nebol datovaný, tak mu prisúdila približné datovanie v závislosti od jeho obsahu a kontextu. Takisto pokiaľ boli spomínané iba iniciálky účastníkov rokovaní, Komisia vo všeobecnosti z kontextu vyvodila, ktoré osoby boli takto označené. Čo sa napokon týka kritiky žalobcov v súvislosti s organizáciou a zatriedením týchto rukopisných poznámok, Komisia vysvetlila, že dokumenty v spise boli zatriedené

chronologicky v závislosti od dátumu ich vydania alebo ich objavenia, pokiaľ ide o dokumenty pochádzajúce z inšpekcie, pričom v tomto poslednom prípade boli dokumenty očíslované podľa poradia uskutočnených záznamov.

- 126 Pokiaľ ide o výhrady žalobcov týkajúce sa osobitne používania a výkladu určených dôkazných prostriedkov v napadnutom rozhodnutí, budú preskúmané neskôr v rozsahu, v akom sú spôsobilé spochybníť závery Komisie týkajúce sa rozsahu a dĺžky trvania porušenia.

2. Pokiaľ ide o pripísanie dohody týkajúcej sa dovozov žalobcom

a) Tvrdenia účastníkov konania

- 127 Žalobcovia uvádzajú, že podpísanie protokolu z Rungis 31. októbra 2001 viedlo k tomu, že časť národnej dohody týkajúca sa zastavenia dovozov — ktorá nadobudla účinnosť 29. októbra 2001 — zanikla iba o dva dni neskôr, teda 31. októbra 2001. Časť dohody s názvom „Dovozy“ teda nemala čas na existenciu, a preto im ju nemožno pripisovať.

- 128 Žalobcovia tvrdia, že Komisia prekrútila skutkové okolnosti prejednávanej veci a dopustila sa zjavne nesprávneho posúdenia, keď usúdila, že uvedený protokol z Rungis obsahoval dohodu smerujúcu k obmedzeniu objemu dovozov. Závazok dovozov a vývozcov preukázať „solidaritu“, ktorý sa v ňom nachádzal, sa netýkal dovozov a bol iba opätovným potvrdením zo strany FNICGV na žiadosť federácií chovateľov o tom, že pri zásobovaní bude dodržiavať podmienky stanovené

v sadzobníku cien. Žalobca vo veci T-217/03 okrem toho poznamenáva, že vzhľadom na to, že nebol signatárom protokolu z Rungis, sa ho tento záväzok „solidarity“ v žiadnom prípade netýkal. Vyhlásenia prezidenta FNICGV v deň podpisu protokolu napokon potvrdzujú, že časť „Dovozy“ bola zrušená.

129 Žalobcovia rovnako uvádzajú, že Komisia sa tvrdením, že existuje nevyhnutná spojitosť medzi sadzobníkom cien a zastavením dovozov, dopustila zámeny medzi tým, čo chceli výrobcovia, a tým, čo sa stalo realitou po protokole z Rungis. Žalobcovia takisto pripomínajú od začiatku veľmi kritický postoj prevádzkovateľov bitúnkov dovozov a veľkoobchodníkov dovozov, ktorí boli členmi FNICGV, voči časti dohody z 24. októbra 2001 s názvom „Dovozy“ a tvrdia, že súhlas uvedenej federácie s touto časťou bol iba symbolickým gestom a nebolo ju možné udržať.

130 Žalobcovia navyše Komisii vytýkajú, že nebrala do úvahy dokumenty, ktoré preukazujú, že dohoda o dovozoch už neexistovala. V prvom rade odkazujú na list celoštátnych federácií chovateľov svojim členom z 8. novembra 2001, z ktorého vyplýva, že uplatňovanie dohody z 24. októbra 2001 sa týkalo výlučne uplatňovania sadzobníka minimálnych cien, pretože sa v ňom nenachádza žiadna zmienka o akomkoľvek obmedzení dovozov. V druhom rade žalobcovia spomínajú rukopisnú poznámku zo 14. novembra 2001, ktorá znie: „dohoda obmedzená: v súčasnosti dovozy pokračujú; žiadne odvetné [opatrenia]“.

131 Žalobcovia okrem toho poznamenávajú, že Komisia identifikovala iba jednu miestnu dohodu, ktorá bola uzavretá po podpise protokolu z Rungis a obsahovala klauzulu o zastavení dovozov, a to dohodu, ktorá bola uzavretá v departemente Isère. Dokumenty pochádzajúce od FRSEA Dolnej Normandie z 9. novembra 2001 a od

FDSEA Finistère z 19. novembra 2001 sú iba zápisnicami, ktoré nepreukazujú, že predmetné miestne dohody obsahovali záväzok zastaviť dovozy. Ďalšie miestne dohody, ktoré Komisia citovala, nie sú neskoršie ako protokol z Rungis. Napríklad dohoda uzavretá v Loire je datovaná 31. októbra 2001.

132 Žalobcovia napokon uvádzajú, že analýza kriviek objemov obchodov potvrdzuje, že zastavenie dovozov nebolo predĺžené na obdobie po 31. októbri 2001. Vysvetľujú, že údajné zníženia objemov dovezeného hovädzieho a teľacieho mäsa v novembri a decembri 2001 možno objasniť neustálym kolísaním mesačných objemov dovozu, pričom medzi týmto konkrétnym znížením a existenciou údajnej dohody nemožno zistiť žiadnu príčinnú súvislosť.

133 Komisia tvrdí, že časť dohody z 24. októbra 2001 s názvom „Dovozy“ nebola po 31. októbri 2001 zrušená protokolom z Rungis. Uvádza, že tento protokol smeroval k zmierneniu príliš prísneho záväzku úplne zastaviť dovozy, ale s odkazom na „solidaritu“ viedol k obmedzeniu dovozov za najvýhodnejšie ceny. Podľa nej žalobcovia nevysvetlili, ako by mohla dohoda o minimálnych cenách fungovať, ak by v rovnakom čase pokračovali dovozy za najvýhodnejšie ceny. Napokon viaceré miestne dohody uzavreté v deň protokolu z Rungis alebo neskôr na základe národnej dohody stále obsahovali záväzok zastaviť dovozy.

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa

134 Na úvod je namieste odmietnuť tézu žalobcov, podľa ktorej za predpokladu, že časť „Dovozy“ bola zrušená v dôsledku protokolu z Rungis, im nemožno túto časť

pripisovať. Okolnosť, že porušenie trvalo veľmi krátko, totiž nemôže spochybniť existenciu porušenia článku 81 ods. 1 ES.

135 Súd prvého stupňa okrem toho usudzuje, že dohoda o určení minimálnych cien na svoju efektívnosť vyžaduje opatrenia na kontrolu alebo obmedzenie dovozov. V prejednávanej veci bolo hovädzie a teľacie mäso pochádzajúce z iných členských štátov, najmä z Nemecka a Holandska, lacnejšie ako toto mäso vyrábané vo Francúzsku a vzhľadom na existenciu nadbytočnej ponuky závisela efektívnosť sadzobníka cien nevyhnutne od zásobovania bitúnkov so sídlom vo Francúzsku francúzskymi chovateľmi. Ak by to tak nebolo, nielen by tento sadzobník cien nemohol riešiť krízu, v ktorej sa nachádzali francúzski chovatelia, ale by ju mohol iba zhoršiť, pokiaľ by sa prevádzkovatelia bitúnkov obrátili k výrobkom pochádzajúcim z iných členských štátov, prípadne z tretích krajín.

136 Súd prvého stupňa v každom prípade usudzuje, že v rozpore s tým, čo tvrdia žalobcovia, protokol z Rungis z 31. októbra 2001 neodstránil úplne opatrenia na zastavenie dovozov, ktoré obsahovala dohoda z 24. októbra 2001, aj keď ich obmedzil, čo Komisia uznala v napadnutom rozhodnutí.

137 Je totiž opodstatnené hneď odmietnuť tézu žalobcov, že tento protokol sa netýkal dovozov, ale sadzobníka cien. Protokol z Rungis totiž nesie nadpis „Rokovanie „Mäso z dovozu“. Uvádza sa v ňom, že „francúzske podniky špecializované v odvetví dovozu a vývozu sa stretli s federáciami výrobcov..., signatármi národnej medzi-profesijnej dohody z 24. októbra 2001“. Odkazy, ktoré sa nachádzajú v protokole, sú na dovozcov a vývozcov, pričom text naopak neobsahuje žiadnu zmienku o sadzobníku cien. Z toho vyplýva, že protokol z Rungis sa týkal časti spornej dohody s názvom „Dovozy“. Správa prezidenta FNICGV členom federácie z 31. októbra 2001 potvrdzuje tento záver (pozri bod 140 nižšie).

138 Pritom je namieste konštatovať, že protokol z Rungis obsahuje po niekoľkých úvodných úvahách okrem iného tento úryvok:

„V bezprecedentnej krízovej situácii, akú zažívajú výrobcovia, zástupcovia chovateľov naliehavo vyzývajú dovozcov a vývozcov, aby si uvedomili závažnosť krízy.

V odpovedi sa dovozcovia a vývozcovia zaväzujú preukázať solidaritu.“

139 Vzhľadom na okolnosti prejednávanej veci, najmä na nevyhnutnosť kontrolovať dovozy, aby sa zabezpečila účinnosť sadzovníka cien, ktorý zostal plne v platnosti, Súd prvého stupňa usudzuje, že tento záväzok „solidarity“, s ktorým dovozcovia a vývozcovia súhlasili, sa má chápať, ako to Komisia v napadnutom rozhodnutí analyzovala, ako ich súhlas obmedziť dovozy hovädzieho a teľacieho mäsa v prospech produkcie francúzskych chovateľov.

140 Tento záver nemožno vyvrátiť už citovanou správou prezidenta FNICGV členom federácie z 31. októbra 2001, v ktorej sa píše: „Našli sme kompromis... umožňujúci dovozcom pokračovať vo svojej činnosti a zabezpečiť čo najlepší voľný pohyb výrobkov, ktoré spracúvajú a uvádzajú na trh naše podniky.“ Vzhľadom na jasné znenie dohody z 24. októbra 2001 (konkrétne „záväzok dočasne zastaviť dovozy“), ktorú prezident FNICGV navyše vo svojej správe pripomína, totiž zostáva táto pasáž nejednoznačná. Prezident FNICGV napríklad poukazuje na „kompromis“ a neodkazuje na dosiahnutie úplného voľného pohybu predmetných výrobkov, ale na jeho „čo najlepšie“ dosiahnutie.

- 141 Vzhľadom na to, čo bolo uvedené, Súd prvého stupňa usudzuje, že protokol z Rungis nezrušil úplne časť spornej dohody s názvom „Dovozy“.
- 142 Tomuto záveru neprotirečia dva dokumenty, ktorých sa žalobcovia dovolávajú, aby preukázali, že časť „Dovozy“ už nebola v novembri 2001 v platnosti.
- 143 Pokiaľ tak ide o list žalobcov vo veci T-245/03 svojim členom z 8. novembra 2001, jeho cieľom bolo „dva týždne po podpise a týždeň po zavedení sadzobníka minimálnych cien... zhodnotiť uplatňovanie a dodržiavanie tejto dohody v departementoch“. Ako žalobcovia uvádzajú, uvedená poznámka odkazuje iba na opatrenia, ktoré sa týkajú uplatňovania sadzobníka cien. Samotná skutočnosť, že tento list sa nezmieňuje o časti „Dovozy“, však nemôže sama osebe postačovať na preukázanie, že táto časť bola zrušená.
- 144 Čo sa týka rukopisných poznámok zo 14. novembra 2001 pochádzajúcich od riaditeľa FNSEA, skutočne sa v nich píše „dohoda obmedzená: v súčasnosti dovozy pokračujú; žiadne odvetné [opatrenia]“. Treba však poznamenať, že — ako Komisia uvádza — z ich kontextu vyplýva, že relevantná časť týchto poznámok odkazuje na definovanie stratégie žalobcov vo veci T-245/03 na účely prípravy svojej odpovede na žiadosť Komisie o informácie z 9. novembra 2001 (pozri bod 13 vyššie). Ide teda o dokumenty, ktoré obsahujú iba postoj, aký žalobcovia chceli oznámiť Komisii. V texte týchto rukopisných poznámok sa totiž nachádza viacero odkazov na „Brusel“, „BXL“ alebo „GR Hospodárska súťaž“. Možno sa v nich napríklad dočítať: „GR Hospodárska súťaž → Text FNSEA na koniec doobedia“ a ďalej „Zosúladená, prípadne spoločná odpoveď“. Určité z týchto rukopisných pasáží potvrdzujú, že úryvok, na ktorý sa žalobcovia odvolávajú, tvoril súčasť pripomienok, ktoré sa mali zahrnúť do odpovede zasielanej Komisii. Napríklad je opodstatnené odcitovať

nasledujúce pasáže, ktoré sa nachádzajú v predmetnom dokumente v blízkosti uvedeného úryvku: „Línie obrany“ alebo „obrana výrobcov“. Preto je namieste záver, že úryvkom, na ktoré sa žalobcovia odvolávajú, chýba objektívnosť a dôveryhodnosť nevyhnutná na to, aby sa im priznala dôkazná sila.

145 Navyše je potrebné takisto uviesť, že viaceré miestne dohody, ktoré obsahovali klauzuly o zastavení dovozov, boli uzavreté v deň podpisu protokolu z Rungis alebo neskôr. Napríklad oznámenie FDSEA Loire z 31. októbra 2001 spomína uzavretie dohody medzi FDSEA, centrálou JA departementu a „odvetvím mäsa v rámci departementu“ v tento deň. V tomto oznámení sa uvádza, že „všetky pozvané podniky... podpísali dohodu a zaviazali sa ju uplatňovať“. Pritom dohoda, ktorá sa nachádza v prílohe, opakuje takmer doslovne dohodu z 24. októbra 2001 a obsahuje „záväzok dočasne zastaviť dovozy“. Zo spisu rovnako vyplýva, že v departemente Isère boli v novembri 2001 uzavreté na základe národnej dohody prinajmenšom tri miestne dohody s prevádzkovateľmi bitúnkov, ktoré obsahovali povinnosť zastaviť dočasne dovozy „až do nového rokovania na celoštátnej úrovni“: konkrétne pred 13. novembrom 2001 so spoločnosťou Provi, 13. novembra so skupinou Bigard a 15. novembra so spoločnosťami Carrel a Isère Viandes et salaisons.

146 Okrem toho treba odmietnuť kritiku žalobcov voči použitiu dokumentov, ktoré pochádzali od FRSEA Dolnej Normandie z 9. novembra 2001 a od FDSEA Finistère z 19. novembra 2001 v napadnutom rozhodnutí, založenú na skutočnosti, že tieto dokumenty boli iba zápisnicami, ktoré nepreukazujú, že predmetné miestne dohody obsahovali záväzok zastaviť dovozy. Po prvé je totiž potrebné uviesť, že dokument z 19. novembra 2001 Komisia necitovala preto, aby preukázala existenciu časti „Dovozy“, ale ako príklad miestneho uplatnenia sadzobníka cien (pozri odôvodnenie č. 86 napadnutého rozhodnutia a bod 114 vyššie). Pokiaľ ide po druhé o dokument z 9. novembra 2001, postačuje konštatovať, že Komisia ho použila iba preto, aby uviedla príklad existencie miestnych kontrol pôvodu mäsa (pozri odôvodnenie č. 80

napadnutého rozhodnutia). Predmetný dokument skutočne obsahuje nasledujúci úryvok: „Orne a Calvados uskutočňujú kontroly kamiónov mäsa z dovozu: nič, čo by vyžadovalo upozornenie.“

- 147 Rovnako treba odmietnuť tvrdenia, že žalobcovia sa opierajú o štatistickú analýzu objemov dovozov hovädzieho a teľacieho mäsa do Francúzska. Je totiž potrebné uviesť, že aj keď Komisia v napadnutom rozhodnutí nesporne konštatovala, že dostupné štatistiky ukazujú citeľný pokles dovozov v novembri 2001 v porovnaní s októbrom 2001 a v decembri 2001 v porovnaní s novembrom 2001 a že objem dovozov sa v januári 2002 jasne zvýšil (odôvodnenie č. 78 napadnutého rozhodnutia), skutočnosťou zostáva, že dospela k záveru, že tento pokles dovozov nemožno s istotou pripísať dohode (odôvodnenie č. 167 napadnutého rozhodnutia). Keďže sa Komisia pri dokazovaní dĺžky trvania časti „Dovozy“ o tieto štatistické údaje neopierala, tvrdenia žalobcov spochybňujúce výklad týchto dát nie sú relevantné. Súd prvého stupňa sa v každom prípade domnieva, že štatistiky, ktoré žalobcovia predložili, neumožňujú záver, že dohoda o dovozoch neexistovala po 31. októbri 2001.

- 148 Pokiaľ ďalej ide o tvrdenie žalobcu vo veci T-217/03, že sa ho netýkal záväzok solidarity, ktorý zaviedol protokol z Rungis, lebo nebol jeho signatárom, postačuje konštatovať, že tento protokol neobsahoval novú dohodu a iba zmiernoval pôvodnú klauzulu o zastavení dovozov nachádzajúcu sa v dohode z 24. októbra 2001, ktorej signatárom žalobca vo veci T-217/03 bol. Navyše treba uviesť, že žalobca vo veci T-217/03 na otázku Súdu prvého stupňa priznal, že ani v čase podpisu protokolu z Rungis, ani neskôr neinformoval svojich členov o údajnom zrušení obmedzení dovozov hovädzieho a teľacieho mäsa. Zdôvodňoval to tým, že tvrdil, že jeho členov sa opatrenia o dovozoch netýkali. Je však potrebné pripomenúť, že prinajmenšom niektorí z jeho členov dovážali hovädzí dobytok do Francúzska, aj keď tieto množstvá boli v porovnaní s celkovými dovozmi relatívne malé (pozri bod 66 vyššie).

149 Vzhľadom na všetko, čo bolo uvedené, je namieste záver, že Komisia sa nedopustila chyby, keď usúdila, že časť dohody z 24. októbra 2001 s názvom „Dovozy“ nebola napriek protokolu z Rungis od 31. októbra 2001 úplne zrušená.

3. Pokiaľ ide o pripísanie tajnej ústnej dohody uzavretej po skončení novembra 2001 žalobcom

a) Tvrdenia účastníkov konania

150 Žalobcovia tvrdia, že Komisia dospela k nesprávnemu záveru, že dohoda z 24. októbra 2001 bola jej účastníkmi ústne a v tajnosti predĺžená po 30. novembri 2001.

151 Pripomínajú, že predĺženie dohody môže vyplývať iba zo skutočností, ktoré preukazujú vyjadrenie súhlasu všetkých účastníkov. Komisia teda mala v prejednávanej veci dokázať súlad vôle federácií výrobcov a federácií prevádzkovateľov bitúnkov v prospech pokračovania dohody. Zástupcovia prevádzkovateľov bitúnkov, teda FNICGV a žalobca vo veci T-217/03, mali pritom všetky dôvody na to, aby ju nepredlžovali po skončení novembra 2001, keď im Komisia dala na vedomie, že sa domnieva, že táto dohoda porušuje článok 81 ES. FNICGV tak 30. novembra 2001 informovala svojich členov o nepredĺžení dohody.

152 Žalobcovia okrem toho poznamenávajú, že skutočnosť, že obnovenie dohody sa zamýšľalo alebo sa o ňom diskutovalo, nepostačuje na preukázanie, že bola skutočne predĺžená. Takisto tvrdia, že Komisia sa nemala opierať výlučne o skutočnosti

pochádzajúce z jednostranných vyhlásení samotných federácií chovateľov, ktoré obsahujú iba požiadavky zväzov. Keďže Komisia znášala dôkazné bremeno, bola podľa žalobcov povinná predložiť dokumenty pochádzajúce od prevádzkovateľov bitúnkov, ktoré by potvrdzovali ich prístupenie k dodržiavaniu sadzobníka cien na celoštátnej úrovni po 30. novembri 2001.

153 Žalobcovia spochybňujú závery, ktoré Komisia vyvodila z rukopisných poznámok riaditeľa FNB týkajúcich sa rokovaní 29. novembra a 5. decembra 2001. Podľa nich z týchto dokumentov vyplýva, že zástupcovia chovateľov počas uvedených rokovaní oznámili, že od decembra 2001 sa budú pokúšať dosiahnuť, aby prevádzkovatelia bitúnkov uplatňovali ceny stanovené v sadzobníku prostredníctvom akcie zväzov priamo v teréne. Žalobcovia rovnako spochybňujú tézu Komisie, že toto údajné tajné predĺženie dohody sa týkalo aj dovozov, pričom uvádzajú, že v žiadnom z dokumentov týkajúcich sa dvoch rokovaní 29. novembra a 5. decembra 2001, ktoré Komisia citovala, sa nenachádza ani najmenšia zmienka o dovozoch.

154 Žalobcovia navyše uvádzajú, že Komisia sa pokúša zdôvodniť existenciu ústnej dohody jej tajným charakterom. Pritom aj keď pojem „tajný“ sa spomína v zápisníku zástupcu FNB, tejto zmienke v praxi protirečila publicita, akú federácie chovateľov poskytli svojim zväzovým požiadavkám. Žalobcovia poznamenávajú, že na tajnej dohode nebol v tomto kontexte žiaden záujem, keďže prezidenti federácií signatárov by ju nemohli oznámiť všetkým svojim členom.

155 Pokiaľ ide o údajné miestne dohody po 30. novembri 2001, Komisia identifikovala iba jednu, konkrétne dohodu uzavretú 18. decembra 2001 medzi FDSEA, JA departementu Sarthe a skupinou Socopa. O túto jedinou dohodu Komisia opierala svoj záver, že porušovanie pokračovalo po 30. novembri 2001. Žalobcovia okrem toho tvrdia, že Komisia nemala text tejto dohody k dispozícii, pričom dokumenty,

ktoré na ňu odkazujú, spomínajú iba dohodu o sadzobníku cien, ktorá sa do istej miery líšila od národnej dohody z 24. októbra 2001. Navyše údajné „predĺžené dohody“, ktoré Komisia identifikovala, neobsahujú údaj o dátume, signatároch ani dotknutom regióne.

156 Žalobca vo veci T-217/03 okrem toho tvrdí, že vzhľadom na to, že Komisia nepredložila žiadnu písomnosť prevádzkovateľov bitúnkov, ani písomnosť, ktorá by sa ich týkala, mala preukázať uskutočňovanie spornej dohody po 30. novembri 2001 na základe záznamov cien na trhu, ktoré by dokazovali dodržiavanie sadzobníka. Komisia sa pritom síce pokúšala preukázať existenciu dohody z 24. októbra 2001 pomocou záznamov cien na vnútroštátnej úrovni, ktoré zodpovedali prvým trom týždňom uplatňovania uvedenej dohody, ale neoznámila žiaden číselný údaj k údajnému predĺženiu uvedenej dohody.

157 Žalobcovia napokon poznamenávajú, že Komisia ich listom z 26. novembra 2001 informovala, že iba predĺženie písomnej dohody z 24. októbra 2001 by mohlo viesť k sankciám. Uvádzajú, že Komisia sa tým, že ich sankcionovala bez toho, aby preukázala existenciu ústnej dohody, ktorá mala údajne predĺžiť uvedenú písomnú dohodu, nielen dopustila zjavne nesprávneho posúdenia a právnej chyby, ale ani nedodrжала svoje záväzky voči nim, čo predstavuje porušenie zásady legitímnej dôvery.

158 Komisia tvrdí, že dohoda v zmysle článku 81 ods. 1 ES nepodlieha žiadnej formálnej požiadavke, takže nepísaná dohoda môže plne predstavovať zakázaný kartel. Poznamenáva, že počas druhej polovice novembra 2001 žalobcovia ešte zamýšľali písomné predĺženie dohody a tvrdí, že po opustení možnosti písomného predĺženia dohody sa účastníci v priebehu dvoch rokov, 29. novembra a 5. decembra 2001, dohodli na tajnom predĺžení dohody. Komisia okrem toho uvádza, že početné

dokumenty potvrdzujú pokračovanie v dohode po 30. novembri 2001, a tvrdí, že preto nebolo nevyhnutné predložiť aj dôkaz o tom, že mala účinky. Napokon spochybňuje výklad, ktorý žalobcovia dali jej listu z 26. novembra 2001, a uvádza, že dohoda bola v každom prípade obnovená, takže táto otázka je irelevantná.

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa

159 Je vhodné pripomenúť, že dohoda z 24. októbra 2001 stanovovala ako dátum uplynutia koniec novembra 2001. Z napadnutého rozhodnutia pritom vyplýva, že 19. novembra 2001, teda niekoľko dní po doručení žiadosti Komisie o informácie, prezident FNICGV informoval prezidenta FNSEA, že považuje za „nevyhnutné presunúť na tento deň konečný dátum uplatňovania dohody“ (odôvodnenie č. 54 napadnutého rozhodnutia). Zo spisu však nevyplýva, že by ďalší účastníci dohody skutočne posunuli dátum konca platnosti dohody. Žalobcovia navyše nespochybňujú, že dohoda z 24. októbra 2001 uplynula 30. novembra 2001, ale skutočnosť, že táto dohoda bola ústne a tajne obnovená po tomto dátume. Preskúmanie Súdom prvého stupňa teda treba ohraničiť na poslednú uvedenú otázku.

160 V tejto súvislosti je namieste podotknúť, ako Komisia potvrdila na pojednávaní, že napadnuté rozhodnutie charakterizuje predmetné porušenie ako dohodu uzavretú medzi federáciami zastupujúcimi chovateľov na jednej strane a federáciami zastupujúcimi prevádzkovateľov bitúnkov na strane druhej. V dôsledku toho, ako tvrdia žalobcovia, mala Komisia na dokázanie existencie údajnej ústnej dohody, ktorá predĺžila alebo obnovila dohodu z 24. októbra 2001, preukázať prístupenie tak zástupcov chovateľov, ako aj zástupcov prevádzkovateľov bitúnkov k tejto dohode.

- 161 Naopak je namieste odmietnuť argumentáciu žalobcov, podľa ktorej sa Komisia nemohla opierať výlučne o dôkazné prostriedky pochádzajúce od zástupcov chovateľov a mala predložiť aj dokumenty pochádzajúce od prevádzkovateľov bitúnkov. Komisia totiž nebola povinná predložiť dôkazy pochádzajúce priamo od zástupcov prevádzkovateľov bitúnkov, ak ďalšie dokumenty spisu dostatočne dokazovali ich účasť na dohode (pozri v tomto zmysle rozsudok Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, už citovaný, bod 512).
- 162 Pritom je potrebné uviesť, že na účely dokázania predĺženia dohody z 24. októbra 2001 po skončení novembra 2001 sa Komisia v napadnutom rozhodnutí opierala o súbor skutočností: po prvé o dokumenty, v ktorých sa uvádza, že s obnovením dohody sa počítalo vrátane dátumu po údajnom odstúpení FNICGV 19. novembra 2001 (odôvodnenia č. 46 až 53 napadnutého rozhodnutia); po druhé o dokumenty týkajúce sa dohody všetkých účastníkov v priebehu dvoch rokovaní, ktoré sa uskutočnili 29. novembra a 5. decembra 2001, spolu so záväzkom túto dohodu nevyzradiť (odôvodnenia č. 57 až 70 napadnutého rozhodnutia); po tretie o skutočnosti znamenajúce uskutočňovanie dohody po skončení novembra 2001 (odôvodnenia č. 78 až 95 napadnutého rozhodnutia).
- 163 Preto treba ďalej preskúmať tieto dôkazné prostriedky, ktoré Komisia zohľadnila, vo svetle výhrad, ktoré vo vzťahu k nim uviedli žalobcovia.

O príprave predĺženia dohody

- 164 V napadnutom rozhodnutí Komisia poznamenáva, že počas druhej polovice novembra 2001 žalobcovia zamýšľali písomné predĺženie spornej dohody (odôvodnenia č. 48 až 53 napadnutého rozhodnutia). Komisia sa opierala najmä o rukopisné poznámky riaditeľa FNB a o list z 28. novembra 2001, ktorý zástupca FRSEA Bretónska zaslal FNB.

- 165 Po prvé je potrebné uviesť, že uvedené rukopisné poznámky sa týkajú pracovného rokovania, ktoré sa podľa Komisie uskutočnilo medzi 22. a 27. novembrom 2001 a na ktorom sa zúčastnil prezident FNICGV, pán L. S. Z týchto poznámok vyplýva, že sa na ňom diskutovalo o budúcnosti „Dohody v odvetví“ po skončení novembra 2001, a to pokiaľ ide o časť „Ceny“, ako aj pokiaľ ide o časť „Dovozy“. Počas týchto diskusií FNICGV odmietla „pokračovať v písomnej dohode“. Poznámky takisto spomínajú „obnovenie súladu s právom“. Skúmala sa však možnosť „pokroku na dohode“.
- 166 Po druhé treba poznamenať, že v už citovanom liste z 28. novembra 2001 sa píše: „pokračovanie sadzobníka v nadchádzajúcich týždňoch: všetci oslovení prevádzkovatelia bitúnkov vyhlásili, že sú pripravení dodržiavať sadzobník, pokiaľ sa na to rovnako zaviazu všetci sťažovatelia“. Táto pasáž však hovorí iba o schopnosti niektorých prevádzkovateľov bitúnkov dodržiavať cenové opatrenia, ak by sa uzatvorila dohoda v tomto zmysle.
- 167 Je teda namieste záver, že aj keď Komisia bola iste oprávnená použiť tieto dokumenty, aby preukázala, že žalobcovia zamýšľali predĺženie písomnej dohody z 24. októbra 2001 a diskutovali o ňom, uvedené dokumenty samy osebe nedokazujú, že k tomuto predĺženiu skutočne došlo.

O predĺžení dohody počas rokovaní 29. novembra a 5. decembra 2001

- 168 Komisia tvrdí, že po opustení myšlienky písomného predĺženia dohody sa účastníci v priebehu dvoch rokovaní, ktoré sa uskutočnili 29. novembra a 5. decembra 2001, dohodli na tajnom predĺžení dohody.

— Rokovanie 29. novembra 2001

169 Pokiaľ ide o rokovanie 29. novembra 2001, Komisia v napadnutom rozhodnutí (odôvodnenia č. 57 až 60) začína skúmaním rukopisných poznámok riaditeľa FNB. Tieto poznámky výslovne spomínajú „Rokovanie štvrtok 29. nov.“. Ako vyplýva z ich záhlavia, prvá časť týchto poznámok je venovaná príprave odpovede žalobcov na žiadosť Komisie o informácie z 9. novembra 2001. V tejto časti sa možno okrem iného dočítať: „Dovozy pokračovali[.] Dohoda o cenách sa nedodržiavala úplne[.] Dohoda, ťažkosti → rokujte o vašich sadzobníkoch regionálne“ a najmä „OK, pripúšťa sa nepredĺženie dohody“. Rovnako v rámčeku vpravo hore sa píše: „Informovať navonok? + prehĺbiť dohodu?... + dohoda o cenách“. Vzhľadom na ich kontext sa Súd prvého stupňa domnieva, že tieto pasáže ilustrujú iba vymedzenie postoja, ktorým sa žalobcovia zamýšľali brániť pred Komisiou. Preto v rozpore s tým, čo tvrdia žalobcovia, tieto úryvky nedokazujú, že došlo k rozhodnutiu o ukončení uplatňovania sporných opatrení.

170 Ďalej sa možno napríklad dočítať: „Nemožno predĺžiť v danom stave [vzhľadom] na možnosť postihu[.] Nech pokračuje tlak na uplatňovanie intervenčných cien (v skutočnosti to znamená uplatňovať sadzobník)[.] Nekomunikovať ako besní.“ Z tejto pasáže vyplýva, že federácie chovateľov zamýšľali pokračovať vo vyžadovaní uplatňovania minimálnych cien, ale tentoraz formálne ako požiadavky zväzov. Píše sa totiž: „Hovoriť o indikátore cien Regionálne sadzobníky?“. Poznámky obsahujú takisto nasledujúci úryvok: „zaslať list FNICGV — FNCBV[.] FNB[:] spísať kom.[.] žiadna dohoda vo výhlade, ale pokračujeme v našich zväzových cieľoch“. Napokon sa v nich možno tiež dočítať: „Tlačové kom[.] Sadzobník = proti EHS, takže ho zastavujeme, ale rokujeme o odporúčaných cenách[.] my chovatelia[.] ciele zväzov“.

171 Tieto rukopisné poznámky okrem toho obsahujú pasáže, z ktorých v rozpore s tým, čo tvrdia žalobcovia, vyplýva, že táto stratégia, ktorej cieľom bolo pokračovať

v dodržiavaní minimálnych cien, bola odsúhlasená zástupcami prevádzkovateľov bitúnkov. Viackrát sa totiž spomína „LS“, čo Komisia bez toho, aby jej žalobcovia protirečili, identifikovala ako zmienky o prezidentovi FNICGV. Napríklad:

- „Podpísaná dohoda: nemožno v nej pokračovať (LS)[.] LS = OK dodržiavaniu ceny stanovenej pre stiahnutie“. Až na konci týchto poznámok sa nachádza zoznam cien určitých kategórií hovädzieho a telacieho mäsa so zakrúžkovaným údajom „OK dohoda“,
- „Orientačná cena, ‚cieľová cena‘, ‚cenový cieľ‘[,] ‚cena s výnosom‘, ‚cieľová cena chovateľa‘, ‚cieľ chovateľa‘ LS = nenapíšem nič/tel.“

172 V týchto úryvkoch sa takisto niekoľkokrát spomínajú iniciálky „FT“, čo je podľa všetkého prezident žalobcu vo veci T-217/03.

173 Napokon treba konštatovať, že na poslednej strane tohto dokumentu („Zhrnutie“) sa píše: „Dobrá bilancia, jednohlasnosť[,] ‚dohoda‘ o dodržiavaní ‚cieľovej ceny chovateľa‘ (ústne/tel.)“.

174 Vzhľadom na všetko, čo bolo uvedené, sa Súd prvého stupňa v rozpore s tým, čo tvrdia žalobcovia, domnieva, že rukopisné poznámky týkajúce sa rokovania 29. novembra 2001 možno vykladať v tom zmysle, že zástupcovia prevádzkovateľov bitúnkov súhlasili s predĺžením uplatňovania sporných opatrení. Je teda opod-

statnené odmietnuť tézu, že tieto dokumenty preukazujú iba vôľu federácií chovateľov pokračovať v uplatňovaní týchto opatrení výlučne v rámci ich akcie zväzov, za absencie a mimo dohody s prevádzkovateľmi bitúnkov. Tejto téze totiž protirečí samotný obsah uvedených poznámok.

175 Okrem toho, ako sa uvádza v napadnutom rozhodnutí (pozri odôvodnenie č. 63), viaceré ďalšie dokumenty potvrdzujú, že žalobcovia sa počas tohto rokovania 29. novembra 2001 ústne dohodli na pokračovaní spornej dohody.

176 Po prvé, viceprezident FNB, pán G. H., v interview pre *Vendée agricole* zo 4. decembra 2001, ktoré je dostupné na internetovej stránke FNSEA, vyhlásil: „Uplynulý týždeň sme zdôrazňovali dôležitosť tohto sadzovníka pre zastavenie špirály klesajúcich cien. Podniky uznali jeho vplyv, ale zároveň sa chceli zosúladiť s odporúčaniami Bruselu. Odteraz už nehovoríme o medziprofesijnej dohode o sadzovníku, ale o ciele v zmysle cenových stropov. Stále sa hlásime k pojmu sadzovník zväzov!“ Viceprezident FNB dodal: „Táto ‚nová‘ dohoda neexistuje písomne. Iba ústne. Ale má nesmierne významný dosah. Zástupcovia podnikov na celoštátnej úrovni takisto ústne oznámili obsah našich rozhovorov.“ Napokon sa vo vzťahu k viacerým bitúnikom vo Vendée uvádza: „Vyzývame ich, aby si zistili, či skutočne dostali od svojich celoštátnych štruktúr pokyny [o cenách, o ktorých sa diskutovalo predošlý týždeň], ktoré sú zhodné s našimi.“

177 Po druhé, v napadnutom rozhodnutí sa v odôvodnení č. 64 spomína oznámenie federácie vo Vendée z 5. decembra 2001. V tomto oznámení sa uvádza: „Ústna dohoda, ku ktorej odvetvie hovädzieho dobytku dospelo na konci predchádzajúceho týždňa, je v omeškani s konkrétnym uplatňovaním v teréne... Celé odvetvie musí byť oboznámené s touto ‚dohodou‘ na začiatku týždňa.“ Po spomenutí rozhovorov medzi manifestantmi a prevádzkovateľom bitúnku dokument spresňuje: „Zodpovední zástupcovia bitúnku sa stretli s [prezidentom FNICGV]. Ten potvrdil diskusie z predchádzajúceho týždňa“.

— Rokovanie 5. decembra 2001

- 178 Čo sa týka rokovania 5. decembra 2001, ktoré sa uskutočnilo pri príležitosti celonárodného dňa hovädzieho a teľacieho mäsa, treba na úvod preskúmať, ako sa to v napadnutom rozhodnutí stalo v odôvodnení č. 66, list zo 6. decembra 2001, ktorý zaslal zástupca FRSEA Bretónska prezidentovi FDSEA svojho regiónu. Tento list, v ktorom sa odkazuje na „včerajšie rokovanie“, znie takto:

„Čo sa týka aspektu minimálnych cien, prezidenti celoštátnych FNICGV a FNCBV vyhlásili, že sú si vedomí nevyhnutnosti zachovať trhové ceny a presvedčiť o tom svojich členov. Nemáme však žiadnu písomnú dohodu o tejto skutočnosti a zachovanie cien bude závisieť od našej schopnosti vyvinúť dostatočný tlak v rámci odvetvia. Preto Vám navrhujem kontaktovať od tohto víkendu... prevádzkovateľov bitúnkov vo Vašom departemente, aby ste sa ubezpečili o ich záväzku zachovať ceny na už existujúcom a aktualizovanom základe a upozorniť ich na akciu zväzov, ktorú môžeme spustiť od budúceho týždňa v prípade, ak tento záväzok nesplnia.“

- 179 Napadnuté rozhodnutie ďalej v odôvodnení č. 67 zohľadňuje oznámenie FNPL zaslané faxom 10. decembra 2001 a takisto spomínajúce celonárodný deň hovädzieho a teľacieho mäsa, na ktorom „sa schválilo pokračovanie v sadzobníku“. V tomto oznámení sa uvádza, že „zástupcovia prevádzkovateľov bitúnkov ([FT a LS]) zobrali predĺženie nepísaného sadzobníka na vedomie“.

- 180 V napadnutom rozhodnutí sa napokon v odôvodneniach č. 68 a 69 spomínajú ďalšie pasáže rukopisných poznámok riaditeľa FNB s názvom „Deň hovädzieho a teľacieho mäsa — 5. december 2001“. Tieto poznámky obsahujú nasledujúce úryvky: „už nehovoríme ‚stop dovozom‘, prechádzame na reštaurácie a pohostinstvá“, „chyba = spísanie zastavenia dovozov, narazili sme na Brusel a ďalších z COPA. Bez spísania pokračujeme na ‚cieľových cenách‘ alebo cenách, pod ktoré nechceme, aby ceny [klesli]“. Rovnako hneď po pripomienkach pripísaných prezidentom žalobcu vo veci

T-217/03 a FNICGV sa píše: „už nemôžeme písať, ale pokračujeme“. Prezident FNICGV okrem toho uviedol: „budeme dodržiavať [naš záväzok] o cene špeciálneho výkupu“ a „správa odovzdaná našim podnikom... neformálnym spôsobom, sadzobník bude pokračovať“. Napokon prezident žalobcu vo veci T-217/03 v tejto súvislosti uviedol: „Áno OK, ale uplatňovať musia všetci“. V rozpore s tým, čo tvrdí žalobca vo veci T-217/03, zmienka „uplatňovať musia všetci“ nerobila uplatňovanie sadzobníka nemožným, ani predmetné vyhlásenie nezbavuje dôkaznej hodnoty.

O uskutočňovaní dohody po skončení novembra 2001

- 181 Napadnuté rozhodnutie okrem toho obsahuje zmienky o viacerých akciách uskutočnených na miestnej úrovni, ktoré potvrdzujú pokračujúce uskutočňovanie dohody po 30. novembri 2001 (odôvodnenia č. 92 až 94 napadnutého rozhodnutia).
- 182 Konkrétne v oznámení FDSEA Vendée z 18. decembra 2001 sa uvádza, že prevádzkovateľ bitúнку (skupina Socopa) súhlasil po zablokovaní svojich priestorov s uplatňovaním sadzobníka minimálnych cien kráv do 11. januára 2002.
- 183 Spis rovnako obsahuje dva exempláre dokumentu s názvom „Dohoda z 25. októbra 2001 (predĺžená)“, kde sa nachádza nasledujúca zmienka: „FNSEA, FNB, FNICGV a FNCBV/SICA podpísali a mienia uplatňovať“. Ako žalobcovia uvádzajú, tieto dokumenty nie sú datované. Komisia ich však v odôvodnení č. 94 napadnutého rozhodnutia identifikovala ako faxovú správu „FDSEA 79“ z 13. decembra 2001 a dokument, ktorý FDSEA Deux-Sèvres v ten istý deň zaslala jednému prevádzkovateľovi bitúнку.

- 184 Napokon faxová správa s nadpisom „Kontroly v bitúnkoch Maine-et-Loire“, ktorú zástupca FDSEA Maine-et-Loire zaslal 11. decembra 2001 riaditeľovi FNB, znie: „nezistené žiadne anomálie — sadzobník uplatňovaný — žiadne dovozy“.

Záver

- 185 Vzhľadom na všetko, čo bolo uvedené, je opodstatnený záver, že Komisia v napadnutom rozhodnutí právne dostatočne dokázala, že žalobcovia ústne a tajne predĺžili uplatňovanie spornej dohody po skončení novembra 2001, a to napriek listom Komisie z 26. novembra 2001, v ktorých ich upozornila, že táto dohoda znamená existenciu porušenia pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva.
- 186 Tento záver nemožno vyvrátiť tvrdeniami žalobcov, že predĺženie dohody v tajnosti jej odoberalo akúkoľvek efektívnosť. Je potrebné konštatovať, že spis skutočne obsahuje viaceré zmienky o vóli žalobcov nevyzradiť verejne existenciu záväzku medzi zástupcami chovateľov a prevádzkovateľov bitúnkov po uplynutí písomnej dohody. Súd prvého stupňa sa však domnieva, že tento tajný charakter nezbavuje dohodu akejkoľvek efektívnosti, najmä vzhľadom na to, že federácie chovateľov naďalej verejne vyžadovali ceny sadzobníka, aj keď tentoraz v zastrenej forme požiadaviek zväzov, a oznamovali ich svojim členom. Spis rovnako umožňuje záver, že zástupcovia prevádzkovateľov bitúnkov o nej ústne informovali aj niektoré podniky prevádzkujúce bitúvky (pozri bod 177 vyššie).
- 187 Súd prvého stupňa navyše usudzuje, že pokračovanie dohody nemožno poprieť iba na základe oznámenia FNICGV z 30. novembra 2001, v ktorom sa uvádza, že „sadzobník minimálnych výkupných cien vyradených kráv uzavretý 24. októbra 2001

nie je a nebude obnovený“ a že „taký je záver rokovania, ktoré sa uskutočnilo včera v Paríži za prítomnosti signatárov tejto dohody“. Súd prvého stupňa sa totiž domnieva, že toto vyhlásenie tvorilo súčasť verejnej komunikácie FNICGV, najmä potom, čo Komisia upozornila túto federáciu na možnosť sankcionovania za sporné dohody. V každom prípade, ako už bolo uvedené vyššie, dokumenty neskoršie ako tento dátum preukazujú účasť prezidenta FNICGV na obnovení dohody.

188 Nakoniec, keďže Komisia na základe listinných dôkazov dokázala predĺženie dohody, nebola povinná, v rozpore s tým, čo tvrdia žalobcovia, preukazovať toto pokračovanie prostredníctvom skúmania účinkov dohody na ceny praktizované počas predmetného obdobia.

189 Preto je opodstatnené usúdiť, že Komisia v napadnutom rozhodnutí správne považovala za dĺžku trvania porušenia obdobie od 24. októbra 2001 do 11. januára 2002.

190 V dôsledku toho je namieste zamietnuť tento žalobný dôvod v celosti.

C — O treťom žalobnom dôvode založenom na neuplatnení výnimky stanovenej nariadením č. 26

1. Tvrdenia účastníkov konania

191 Žalobcovia uvádzajú, že Komisia porušila nariadenie č. 26 a dopustila sa zjavne nesprávneho posúdenia a nesprávneho právneho posúdenia tým, že odmietla

uplatniť v prípade predmetného kartelu výnimku z uplatnenia článku 81 ods. 1 ES stanovenú v článku 2 uvedeného nariadenia v prípade určitých činností spojených s výrobou a uvádzaním na trh poľnohospodárskych výrobkov. Uvádzajú, že predmetná dohoda bola potrebná na realizáciu cieľov spoločnej poľnohospodárskej politiky.

192 Žalobcovia uvádzajú, že tak ako to uznalo napadnuté rozhodnutie, cieľom spornej dohody bolo zabezpečenie minimálnej úrovne života chovateľov hovädzieho dobytká. Okrem toho uvádzajú, že cieľ sledujúci stabilizáciu trhov sa tiež realizoval, keďže uvedená dohoda používala cenový mechanizmus, ktorý prispieval k zastaveniu existujúcich otrasov a umožnil chovateľom pokračovať vo výrobe za rentabilné ceny a teda čeliť kríze bez toho, aby museli odísť z trhu. Dohoda však neohrozovala ciele rastu produktivity, zabezpečenia zásobovania a primerané ceny pre spotrebiteľov, vo vzťahu ku ktorým nedošlo k žiadnej zmene.

193 Žalobcovia uvádzajú, že v predmetnom prípade Komisia bola povinná pokúsiť sa zlúčiť tieto rôzne ciele (rozsudky Súdneho dvora z 24. októbra 1973, *Balkan-Import-Export*, 5/73, Zb. s. 1091, bod 24, a zo 17. decembra 1981, *Ludwigshafener Walzmühle a i./Rada a Komisia*, 197/80 až 200/80, 243/80, 245/80 a 247/80, Zb. s. 3211, bod 41). Osobitne z dôvodu výnimočnej krízy odvetvia hovädzieho mäsa mala priradiť prioritu cieľom sledujúcim stabilizáciu trhov a zabezpečenie zodpovedajúcej úrovne života poľnohospodárov. Preto vzhľadom na pomerné vyváženie cieľov uvedených v článku 33 ods. 1 ES mala Komisia dospieť k záveru, že sa má uplatniť výnimka stanovená v nariadení č. 26.

194 Žalobcovia vo veci T-245/03 kritizujú okrem toho stanovisko Komisie, uvedené v odôvodneniach č. 146 a 147 napadnutého rozhodnutia, podľa ktorého skutočnosť, že prijaté opatrenia neboli stanovené v nariadení č. 1254/1999, postačuje na to, aby

sa neuplatnila výnimka uvedená v článku 2 nariadenia č. 26. Žalobca vo veci T-217/03 uvádza, že pokiaľ ide o neho, Komisia sa dopustila zjavne nesprávneho posúdenia a nesprávneho právneho posúdenia, keď sa domnievala, že dohoda nebola súčasťou cieľov stanovených v SOT. Uvádza najmä, že bola v súlade s cieľmi uvedenými v odôvodneniach č. 2 a 31 nariadenia č. 1254/1999, ako aj s jeho článkom 38 ods. 1.

195 Napokon žalobcovia uvádzajú, že Komisia sa dopustila zjavne nesprávneho posúdenia a nesprávneho právneho posúdenia, keď dospela k záveru, že sporná dohoda nebola proporcionálna. Okrem toho Komisia neodôvodnila tento záver, ani neuviedla, aké opatrenia, iné ako tie, ktoré stanovovala sporná dohoda, mohli zastaviť prepád cien.

196 Komisia uvádza, že výnimka stanovená v článku 2 nariadenia č. 26 musí byť vykladaná a uplatňovaná reštriktívne. V predmetnom prípade sa sporná dohoda mohla zdať prinajlepšom potrebná na dosiahnutie jedného z piatich cieľov stanovených článkom 33 ES (cieľ zabezpečenia primeranej životnej úrovne poľnohospodárov) a zjavne neslúžila ostatným štyrom cieľom. Okrem toho presahovala rámec SOT v odvetví hovädzieho a teľacieho mäsa a v každom prípade sa javila ako neproporcionálna na dosiahnutie stanovených cieľov. Na dohodu sa teda nemohla vzťahovať predmetná výnimka.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

197 Je potrebné najprv uviesť, že udržiavanie účinnej hospodárskej súťaže na trhoch s poľnohospodárskymi výrobkami je súčasťou cieľov spoločnej poľnohospodárskej politiky. Hoci je pravda, že článok 36 ES zveril Rade právomoc stanoviť mieru, v akej sa pravidlá hospodárskej súťaže Spoločenstva vzťahujú na výrobu a obchodovanie s poľnohospodárskymi výrobkami, aby sa zohľadnila osobitná situácia na trhoch

s týmito výrobkami, nič to nemení na tom, že toto ustanovenie stanovuje zásadu uplatniteľnosti pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva v odvetví poľnohospodárstva (rozsudok Súdneho dvora z 9. septembra 2003, Milk Marque a National Farmers' Union, C-137/00, Zb. s. I-7975, body 57 a 58).

198 Podľa článku 1 nariadenia č. 26 článok [81] ods. 1 ES platí pre všetky dohody, rozhodnutia a postupy uvedené v tomto ustanovení, ktoré sa týkajú výroby alebo obchodu s poľnohospodárskymi výrobkami uvedenými v prílohe [I] Zmluvy ES, čo sú okrem iného živé zvieratá a mäso a jedlé mäsové zvyšky, s výnimkou ustanovenia článku 2 toho istého nariadenia. Toto posledné uvedené ustanovenie stanovuje najmä, že článok [81] ods. 1 ES sa nevzťahuje na také dohody, rozhodnutia a postupy, ktoré sú potrebné na dosiahnutie cieľov spoločnej poľnohospodárskej politiky, uvedených v článku [33] ES.

199 Pokiaľ ide o výnimku z všeobecne uplatniteľného pravidla článku 81 ods. 1 ES, článok 2 nariadenia č. 26 sa má vykladať zužujúco (rozsudok Súdneho dvora z 12. decembra 1995, Oude Luttikhuis a i., C-399/93, Zb. s. I-4515, bod 23, a rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1997, Florimex a VGB/Komisia, T-70/92 a T-71/92, Zb. s. II-693, bod 152). Okrem toho z ustálenej judikatúry vyplýva, že článok 2 ods. 1 prvá veta nariadenia č. 26, ktorý upravuje predmetnú výnimku, sa uplatňuje len vtedy, ak predmetná dohoda umožňuje dosiahnutie všetkých cieľov článku 33 (rozsudky Oude Luttikhuis a i., už citovaný, bod 25; Florimex a VGB/Komisia, už citovaný, bod 153; pozri takisto v tomto zmysle rozsudok Frubo/Komisia, už citovaný, body 25 až 27). Súd prvého stupňa však uviedol, že v prípade konfliktu medzi týmito niekedy rozdielnymi cieľmi sa môže Komisia pokúsiť ich zmieriť (rozsudok Florimex a VGB/Komisia, už citovaný, bod 153). Napokon, ako aj vyplýva zo samotného znenia článku 2 ods. 1 prvej vety nariadenia č. 26, predmetná dohoda musí byť „potrebná“ na dosiahnutie uvedených cieľov (rozsudok Oude Luttikhuis a i., už citovaný, bod 25; pozri takisto v tomto zmysle rozsudok Florimex a VGB/Komisia, už citovaný, body 171 a 185).

200 Podľa článku 33 ods. 1 ES je cieľom spoločnej poľnohospodárskej politiky:

- „a) zvýšiť produktivitu poľnohospodárstva podporovaním technického pokroku a zabezpečovaním racionálneho rozvoja poľnohospodárskej výroby a optimálneho využívania výrobných faktorov, najmä pracovnej sily;

- b) zabezpečiť týmto spôsobom primeranú životnú úroveň poľnohospodárov, najmä zvýšením individuálnych príjmov jednotlivcov pracujúcich v poľnohospodárstve;

- c) stabilizovať trhy;

- d) zabezpečiť riadne zásobovanie;

- e) zabezpečiť dodávky spotrebiteľom za primerané ceny.“

201 Žalobcovia uvádzajú v podstate, že sporná dohoda bola potrebná na realizáciu dvoch z týchto cieľov, teda tých, ktoré viedli k zabezpečeniu primeranej životnej úrovne poľnohospodárov a stabilizácii trhov, a že sa netýkala ostatných troch cieľov, ktorým však ani nebránila.

- 202 Ako uvádzajú žalobcovia, hlavným cieľom spornej dohody bolo ísť na pomoc chovateľom hovädzieho dobytku vo Francúzsku v kontexte krízovej situácie v tomto odvetví v čase relevantných skutkových okolností. Preto je možné domnievať sa, že cieľom dohody bolo zabezpečiť primeranú životnú úroveň poľnohospodárov v zmysle článku 33 ods. 1 písm. b) ES.
- 203 Na druhej strane sa Súd prvého stupňa domnieva, že dohoda z 24. októbra 2001 nesmerovala k stabilizácii trhov, stanovenej v článku 33 ods. 1 písm. c) ES, ani nie je možné považovať ju za potrebnú v tejto súvislosti. Ako sa to uvádza v napadnutom rozhodnutí, kríza, ktorú prekonal odvetvie hovädzieho a teľacieho mäsa v rokoch 2000 až 2001 vychádzala z veľkej nerovnováhy medzi ponukou a dopytom, čo bolo spôsobené prudkým poklesom konzumácie kvôli nedostatku dôvery vyplývajúcej zo zistenia nových prípadov choroby šialených kráv a slintačky a krívačky (pozri odôvodnenia č. 12, 13 a 142 napadnutého rozhodnutia). Preto si stabilizácia trhov vyžadovala predovšetkým opatrenia smerujúce k zníženiu objemu ponuky, ktorá bola veľmi nadbytočná, a k propagovaniu strmo klesajúcej konzumácie hovädzieho a teľacieho mäsa.
- 204 Sporná dohoda však nestanovovala opatrenia v tomto zmysle. Navyše, minimálne ceny, ktoré v nej boli stanovené, nielenže nemohli viesť k stabilizácii trhov, ale mohli dokonca ísť aj proti tomuto cieľu, keďže mohli zahŕňať zvýšenie cien, ktoré by ešte viac znížilo spotrebu a teda by sa ešte viac zväčšil rozdiel medzi ponukou a dopytom. Stanovenie sadzovníka cien predstavovalo okrem toho umelé stanovenie cien, v rozpore s ich prirodzenou tvorbou na trhu, ako aj podpornými systémami a vládnymi zásahmi. Išlo okrem toho o výlučne konjunkturálne opatrenie, ktoré nemohlo mať účinky v strednodobom a dlhodobom horizonte na predmetných trhoch. Okrem toho obmedzenie dovozov hovädzieho a teľacieho mäsa do Francúzska mohlo spôsobiť narušenie obchodu v rámci Spoločenstva, týkajúceho sa hovädzieho a teľacieho mäsa a poškodiť teda stabilitu predmetných trhov vo viacerých členských štátoch.

205 Takisto, dohoda obmedzujúca dovozy lacnejších výrobkov a stanovujúca minimálne ceny nemôže byť považovaná za neutrálnu vo vzťahu k cieľu zabezpečenia dodávok spotrebiteľom za primerané ceny, ako uvádza článok 33 ods. 1 písm. e) ES. Ako totiž Komisia uvádza v odôvodnení č. 144 napadnutého rozhodnutia, pričom žalobcovia jej v tom neodporovali, pokiaľ ide najmä o odvetvie stravovania sa mimo domova, ktoré používa vo veľkom dovážané mäso, zastavenie dovozov môže naozaj spôsobiť zvýšenie cien. Navyše ceny v sadzobníku, hoci boli stanovené pre okamih vstupu na bitúnok, mohli byť premietnuté do cien spotrebiteľov.

206 Vzhľadom na vyššie uvedené je potrebné dospieť k záveru, že sporná dohoda môže byť považovaná za potrebnú len vo vzťahu k cieľu zabezpečenia primeranej životnej úrovne poľnohospodárov. Na druhej strane však existuje riziko, že táto dohoda prinajmenšom naruší stanovenie primeraných cien dodávok spotrebiteľom. Napokon, netýkala sa — a, *a fortiori*, nebola potrebná — na stabilizáciu trhov, zabezpečenie riadneho zásobovania a rast poľnohospodárskej produktivity. Preto, vzhľadom na judikatúru citovanú v bode 199 vyššie, Súd prvého stupňa sa domnieva, že Komisia sa nedopustila nesprávneho posúdenia, keď usúdila, že pomerné vyváženie týchto rôznych cieľov neumožňuje dospieť k záveru, že by sa mala výnimka stanovená v článku 2 ods. 1 prvej vete nariadenia č. 26 uplatniť v predmetnom prípade.

207 Okrem toho je potrebné zamietnuť výhrady smerujúce proti konštatovaniu uvedenému v odôvodneniach č. 146 a 147 napadnutého rozhodnutia, podľa ktorého sporná dohoda nepatrí medzi prostriedky stanovené právnou úpravou SOT v odvetví hovädzieho a telacieho mäsa, najmä nariadením č. 1254/1999. Na rozdiel od toho, čo uvádzajú žalobcovia vo veci T-245/03, Komisia nedospela k záveru, že táto okolnosť postačuje sama osebe na to, aby sa neuplatnila výnimka založená na nariadení č. 26, len zohľadnila túto okolnosť, a správne, na podporu svojho záveru, podľa ktorého predmetná dohoda nebola potrebná na dosiahnutie cieľov spoločnej poľnohospodárskej politiky (pozri v tomto zmysle rozsudok Florimex a VGB/Komisia, už citovaný, body 148 až 151). Je potrebné zamietnuť aj tvrdenie žalobcu vo veci T-217/03, podľa ktorého dohoda bola súčasťou cieľov tohto nariadenia. Najmä,

ustanovenia uvádzané žalobcom (odôvodnenia č. 2 a 31 a článok 38 ods. 1 uvedeného nariadenia) len stanovujú možnosť pre inštitúcie Spoločenstva prijať opatrenia v prípade narušenia trhu (pozri v tejto súvislosti článok 43 uvedeného nariadenia) a neodôvodňujú žiadnym spôsobom súkromnú dohodu o obmedzení dovozov a stanovení minimálnych cien.

208 Napokon, pokiaľ ide o tvrdenia týkajúce sa proporcionality sporných opatrení, je potrebné zamietnuť výhradu založenú na porušení povinnosti odôvodnenia. Komisia odôvodnila svoj záver z právneho hľadiska dostatočne v odôvodnení č. 148 napadnutého rozhodnutia, podľa ktorého stanovenie cien a zastavenie dovozov sú vážnymi obmedzeniami hospodárskej súťaže a nemožno ich považovať za proporcionálne k cieľom sledovaným dohodou. Na rozdiel od toho, čo tvrdia žalobcovia, Komisia nebola povinná uviesť, aké opatrenia žalobcovia mohli prijať na to, aby ich dohoda bola v súlade s článkom 2 nariadenia č. 26. Ani výhradu, podľa ktorej sa Komisia dopustila nesprávneho posúdenia, keď zohľadnila pri skúmaní uplatniteľnosti výnimky stanovenej týmto ustanovením neproporcionálny charakter opatrení stanovených dohodou, nemožno uznať. Z ustálenej judikatúry totiž vyplýva, že na účely uplatnenia tejto výnimky možno považovať opatrenia za potrebné na realizáciu cieľov spoločnej poľnohospodárskej politiky iba vtedy, ak sú proporcionálne (pozri v tomto zmysle rozsudok Florimex a VGB/Komisia, už citovaný, bod 177). V predmetnom prípade však, hoci by sa aj prihliadalo na osobitosť poľnohospodárskych trhov a krízu odvetvia hovädzieho dobytku v predmetnom čase, obmedzenie dovozov a stanovenie cien nemožno považovať vzhľadom na to, že predstavujú závažné porušenie súťažného práva, za opatrenia proporcionálne sledovaným cieľom.

209 Z toho vyplýva, že tento žalobný dôvod treba zamietnuť.

D — *O štvrtom žalobnom dôvode založenom na porušení práv na obhajobu*

1. Tvrdenia účastníkov konania

210 Žalobcovia uvádzajú, že oznámenie o výhradách, ktoré predstavuje uplatnenie základnej zásady dodržiavania práv na obhajobu, musí obsahovať opis výhrad, a to dostatočne jasným spôsobom, hoci len zhrňujúco, aby sa mohli dotknuté osoby naozaj oboznámiť s tým, aké správanie je im vytýkané a mohli účinne uplatniť svoju obranu predtým, ako Komisia prijme konečné rozhodnutie (rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, *Mo och Domsjö/Komisia*, T-352/94, Zb. s. II-1989, bod 63).

211 V predmetnom prípade žalobcovia v prvom rade vytýkajú Komisii, že neuviedla v oznámení o výhradách, že na to, aby určila sumu pokuty pre federácie iné ako FNSEA, zohľadní sumu ročných príspevkov platených ich členmi. V druhom rade žalobcovia uvádzajú, že Komisia neuviedla vôbec v oznámení o výhradách, že bude vypočítavať sumu pokút v závislosti od obratu ich priamych alebo nepriamych členov. Komisia ich teda neoboznámila so skutkovými a právnymi okolnosťami, na ktorých sa zakladá napadnuté rozhodnutie, najmä s hlavnými okolnosťami pre výpočet pokuty, a žalobcovia nemohli preto vyjadriť v tejto súvislosti svoje pripomienky.

212 Žalobcovia uvádzajú, že Súdny dvor rozhodol, že oznámenie o výhradách, ktoré len identifikuje ako autora porušenia kolektívny subjekt, neumožňuje, aby boli spoločnosti, ktoré tvoria tento kolektívny subjekt, dostatočne informované o tom, že im budú uložené individuálne pokuty, ak dôjde ku skonštatovaniu porušenia

a nepostačuje ako upozornenie, že suma uložených pokút bude stanovená na základe posúdenia účasti každej spoločnosti na správaní predstavujúcom údajné porušenie (rozsudok Súdneho dvora zo 16. marca 2000, *Compagnie maritime belge transports a i./Komisia*, C-395/96 P a C-396/96 P, Zb. s. I-1365, body 144 až 146).

- 213 Napokon žalobcovia uvádzajú, že skutočnosť, že im Komisia 10. januára 2003 zaslala list, v ktorom ich vyzvala na predloženie finančných informácií nepostačuje na zabezpečenie dodržania práva na obhajobu. Tento list nasledoval až po predložení pripomienok zo strany žalobcov a po dátume ich vypočutia, preto sa nemohli brániť, pokiaľ ide o predmetné okolnosti. Okrem toho, táto žiadosť neuvádzala zábery Komisie.
- 214 Komisia uvádza, že podľa judikatúry je povinná v oznámení o výhradách len uviesť, že preskúma, či je potrebné udeliť dotknutým podnikom pokutu a označí hlavné skutkové a právne okolnosti spôsobilé viesť k pokute (rozsudok Súdneho dvora zo 7. júna 1983, *Musique diffusion française a i./Komisia*, 100/80 až 103/80, Zb. s. 1825, bod 21).
- 215 Podľa Komisie žalobcovia nemohli nevedieť, že suma príspevkov ich členov bude zohľadnená a nič im nebránilo predložiť pripomienky vzhľadom na oznámenie o výhradách. Takisto mali možnosť vyjadriť sa k otázke obratu svojich členov, keďže im 10. januára 2003 Komisia zaslala žiadosť o informácie v tomto zmysle (pozri v tomto zmysle rozsudok *Musique diffusion française a i./Komisia*, už citovaný, bod 23).
- 216 Komisia napokon namieta proti relevantnosti už citovaného rozsudku *Compagnie maritime belge transports a i./Komisia*, na ktorý sa odvolávajú žalobcovia.

V predmetnom prípade z oznámenia o výhradách jasne vyplýva, že Komisia mala úmysel uložiť pokuty žalobcom, ktorí sú adresátom uvedeného oznámenia a nie teda sprostredkovateľským federáciám alebo jednotlivým prevádzkovateľom. Vzhľadom na judikatúru, ktorá sa týka zohľadnenia členov združení, žalobcovia mali možnosť uvedomiť si riziko a brániť sa v tejto súvislosti v priebehu správneho konania.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

²¹⁷ Dodržanie práva na obhajobu v každom konaní, ktoré môže viesť k uloženiu sankcií, najmä pokút, je základnou zásadou práva Spoločenstva, ktorá musí byť zachovaná aj v prípade, keď ide o konanie správnej povahy (rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, *Cascades/Komisia*, T-308/94, Zb. s. II-925, bod 39). Podľa tejto zásady je oznámenie o výhradách podstatnou procesnou zárukou. Toto oznámenie o výhradách musí jasne uvádzať všetky podstatné okolnosti, z ktorých Komisia vychádza v tomto štádiu konania (rozsudok *Compagnie maritime belge transports a i./Komisia*, už citovaný, bod 142).

²¹⁸ Podľa ustálenej judikatúry, ak Komisia výslovne uvedie v oznámení o výhradách, že bude skúmať, či je potrebné uložiť dotknutým podnikom pokuty, a ak označí hlavné skutkové a právne okolnosti spôsobilé viesť k pokute, akými sú závažnosť a dĺžku trvania predpokladaného porušenia a skutočnosť, že bolo spáchané úmyselne alebo z nedbanlivosti, splní svoju povinnosť dodržať právo podnikov byť vypočutý. Takéto konanie Komisie im poskytuje údaje potrebné na ich obhajobu, nie iba proti skonštatovaniu porušenia, ale tiež proti udeleniu pokuty (rozsudok *Musique diffusion française a i./Komisia*, už citovaný, bod 21; rozsudok *ABB Asea Brown Boveri/Komisia*, už citovaný, bod 78).

- 219 Žalobcovia uvádzajú, že Komisia mala uviesť v oznámení o výhradách, že zohľadní sumu ich ročných príspevkov na účely určenia sumy pokuty federácií iných ako FNSEA a že vypočíta sumu pokút v závislosti od obratu členov žalobcov.
- 220 V tejto súvislosti je potrebné uviesť v prvom rade, že Komisia v napadnutom rozhodnutí vychádzala z príspevkov platených žalobcom na výpočet základnej čiastky pokút (odôvodnenia č. 169 a 170 napadnutého rozhodnutia). Komisia totiž po tom, čo stanovila vzhľadom na závažnosť porušenia základnú čiastku uloženej pokuty hlavnej poľnohospodárskej federácii (FNSEA) na 20 miliónov eur, použila pomer medzi sumou ročných príspevkov vybratých každou z ostatných federácií a FNSEA ako objektívne kritérium pomernej dôležitosti rôznych poľnohospodárskych federácií a teda ich stupňa vlastnej zodpovednosti pri porušení. Takto boli tieto sumy stanovené na pätinu (FNPL), desatinu (FNB a FNCBV) a dvadsatinu (JA) sumy stanovenej v prípade FNSEA.
- 221 V druhom rade je potrebné pripomenúť, že Komisia, ako uviedla pred Súdom prvého stupňa, zohľadnila obraty základných členov žalobcov na účely preverenia dodržania hornej hranice vo výške 10 %, stanovenej článkom 15 ods. 2 nariadenia č. 17 v prípade uložených pokút.
- 222 Súdny dvor však skonštatoval, že poskytnutie údajov týkajúcich sa miery predpokladaných pokút v oznámení o výhradách, keď ešte podniky neboli vyzvané uplatniť svoje pripomienky k výhradám, ktoré voči nim boli vznesené, by znamenalo predvídanie rozhodnutia Komisie neprímeraným spôsobom (rozsudky *Musique diffusion française* a *i./Komisia*, už citovaný, bod 21, a *ABB Asea Brown Boveri/Komisia*, už citovaný, bod 66). *A fortiori*, venovať sa v oznámení o výhradách otázke dodržania hornej hranice 10 % v prípade pokuty, ktorá bude prípadne uložená

konečným rozhodnutím, by tiež znamenalo predvídanie tohto rozhodnutia neprimeraným spôsobom.

223 Okrem toho na rozdiel od toho, čo tvrdia žalobcovia, už citovaný rozsudok *Compagnie maritime belge transports a i./Komisia* nie je relevantný v predmetnom prípade. V bodoch 143 až 146 tohto rozsudku totiž Súdny dvor rozhodol, že Komisia je povinná uviesť jednoznačným spôsobom v oznámení o výhradách osoby, ktorým možno uložiť pokuty a oznámenie o výhradách, ktoré len identifikuje ako autora porušenia kolektívny subjekt, neumožňuje spoločnostiam tvoriacim tento kolektívny subjekt byť dostatočne informovanými, že im budú individuálne uložené pokuty a nie je dostatočné na ich upozornenie, že suma pokút bude stanovená v závislosti od posúdenia účasti každej spoločnosti na správaní predstavujúcom údajné porušenie. V prejednávanych veciach však Komisia neuložila sankcie členom žalobcov, či už priamym alebo nepriamym, ale žalobcom, v závislosti od stupňa ich vlastnej zodpovednosti na porušení (odôvodnenie č. 169 a článku 1 a 3 napadnutého rozhodnutia), ako to uviedla aj v oznámení o výhradách. Skutočnosť, že bol vzatý do úvahy obrat členov združenia podnikov, ktoré sa dopustilo porušenia, neznamená vôbec, že pokuta bola uložená práve im (rozsudok Súdu prvého stupňa z 23. februára 1994, *CB a Eurpay/Komisia*, T-39/92 a T-40/92, *Zb. s. II-49*, bod 139).

224 Vzhľadom na vyššie uvedené je potrebné skonštatovať, že Komisia neporušila právo na obhajobu, ktoré majú žalobcovia, tým, že neuviedla v oznámení o výhradách, že plánuje zohľadniť sumu im zaplatených ročných príspevkov a obrat ich členov na účely výpočtu základnej čiastky pokút a preverenia hornej hranice 10 % stanovenej článkom 15 ods. 2 nariadenia č. 17.

225 V dôsledku toho je potrebné tento žalobný dôvod zamietnuť.

E — O piatom žalobnom dôvode založenom na porušení povinnosti odôvodnenia

1. Tvrdenia účastníkov konania

- 226 Žalobcovia uvádzajú, že odôvodnenie rozhodnutia spôsobujúceho ujmu musí umožniť sudcovi Spoločenstva, aby vykonal kontrolu jeho zákonnosti a umožniť dotknutej osobe, aby sa mohla oboznámiť s dôvodmi prijatého opatrenia, aby tak mohla chrániť svoje práva a overiť si, či rozhodnutie je alebo nie je dôvodné (rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, Gruber + Weber/Komisia, T-310/94, Zb. s. II-1043, bod 40).
- 227 Žalobcovia uvádzajú, že napadnuté rozhodnutie neodkazuje vôbec na sumu obrátov, ktorú Komisia vzala do úvahy na určenie pokút, ani na to, či sa preverilo, či nebola dosiahnutá horná hranica 10% stanovená článkom 15 ods. 2 nariadenia č. 17. Komisia údajne teda neuviedla, že sa rozhodla vypočítať uvedenú hornú hranicu na základe súčtu obrátov členov žalobcov, ani neupresnila o ktorých členov ide. V predmetnom prípade však bolo potrebné veľmi presné odôvodnenie, pretože Komisia sa prvýkrát venovala záležitosti týkajúcej sa poľnohospodárskych zväzových organizácií a mala zámer urobiť výnimku z reštriktívnych podmienok zohľadňovania obrátov členov združenia. Žiadosť Komisie o informácie z 10. januára 2003 nemohla v každom prípade kompenzovať tento nedostatok odôvodnenia. Napokon toto porušenie povinnosti odôvodnenia má podľa žalobcu vo veci T-217/03 za následok zrušenie napadnutého rozhodnutia a nielen jeho časti týkajúcej sa pokút.
- 228 Francúzska republika uvádza, že v prípade napadnutého rozhodnutia nebola splnená povinnosť odôvodnenia, ktorá vyplýva z článku 253 ES. Vysvetlenia, ktoré Komisia uviedla po prvýkrát vo vyjadrení k žalobe nemôžu napraviť túto situáciu (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa z 26. februára 2002, INMA a Itainvest/Komisia, T-323/99, Zb. s. II-545, bod 76).

229 Komisia na úvod uvádza, že tento žalobný dôvod nemôže byť základom pre zrušenie napadnutého rozhodnutia ako celku, ale iba jeho článku 3, pretože tento údajný nedostatok odôvodnenia sa týka výšky pokút a nemá dopad ani na samotné skutkové okolnosti, ani na ich právne posúdenie. V predmetnom prípade však každopádne povinnosť odôvodnenia dodržaná bola.

230 Komisia uvádza, že táto povinnosť je splnená, keď uvedie skutočnosti, ktoré zohľadnila, pokiaľ ide o závažnosť a trvanie porušenia, na účely výpočtu pokuty (rozsudky Súdneho dvora zo 16. novembra 2000, Enso Española/Komisia, C-282/98 P, Zb. s. I-9817, body 40 a 41, a SCA Holding/Komisia, C-297/98 P, Zb. s. I-10101, body 56 až 65; rozsudok Súdu prvého stupňa z 9. júla 2003, Cheil Jedang/Komisia, T-220/00, Zb. s. II-2473, bod 218). Nie je teda povinná uviesť vo svojom rozhodnutí zohľadnený obrat, ani koľko percent z neho predstavuje pokuta, pričom otázka, či prah 10 % bol alebo nebol dosiahnutý nie je súčasťou odôvodnenia. Horná hranica 10 % je totiž maximálnou zákonnou hranicou výšky pokuty, ktorá môže byť uložená a nie je teda súčasťou odôvodnenia prijatého opatrenia.

231 Komisia uvádza takisto, že povinnosť odôvodnenia sa musí posudzovať v kontexte a pripomína, že jasne uviedla, že vychádzala z ustanovení usmernení, ktorých bod 5 písm. c) jej umožňuje uložiť združeniu pokutu rovnú súčtu individuálnych pokút, ktoré by mohli byť uložené každému z jeho členov. Žalobcovia nemôžu nepoznať zásady, ktorými sa riadi výpočet pokuty, a najmä skutočnosť, že Komisia zohľadnila obrat ich členov na preverenie, či horná hranica 10 % nebola prekročená. Z napadnutého rozhodnutia ako celku totiž vyplýva, že porušenia sa dopustili žalobcovia nie kvôli sebe samým, ale kvôli svojim členom.

232 Komisia takisto poznamenáva, že 10. januára 2003 požiadala každého zo žalobcov o informácie o obratoch ich členov. Žalobca vo veci T-217/03 jej poslal túto

informáciu listom z 27. januára 2003. Údaje poskytnuté touto federáciou preukazujú, že horná hranica 10 % nebola ani zďaleka dosiahnutá. Žalobcovia vo veci T-245/03 jej na druhej strane oznámili, že nevedia poskytnúť takúto informáciu. Na základe tohto odmietnutia Komisia mohla prijať rozhodnutie na základe článku 11 ods. 5 nariadenia č. 17, spojené prípadne s penále alebo pokutami, nariaďujúce poskytnutie týchto údajov, ale na základe dostupných informácií len skonštatovala, že neexistuje najmenšie riziko, aby bol dosiahnutý prah 10 % obratu členov žalobcov.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

²³³ Z ustálenej judikatúry vyplýva, že pokiaľ ide o dodržanie povinnosti odôvodnenia vyžadovanej článkom 253 ES, musia z neho vyplývať jasne a jednoznačne úvahy orgánu, ktorý prijal rozhodnutie, ktoré umožňujú dotknutým osobám spoznať dôvody prijatého opatrenia a príslušnému súdnemu orgánu vykonávať svoju kontrolu. Požiadavka odôvodnenia musí byť posúdená vzhľadom k okolnostiam daného prípadu, najmä k obsahu aktu, k charakteru uvádzaných dôvodov a k záujmu, ktorý môžu mať na získaní takýchto vysvetlení osoby, ktorým je akt určený, alebo ďalšie osoby priamo a osobne dotknuté takýmto aktom. Nevyžaduje sa, aby odôvodnenie konkrétne vymedzovalo všetky náležité skutkové a právne okolnosti, nakoľko odpoveď na otázku, či odôvodnenie aktu zodpovedá požiadavkám uvedeným v článku 253 ES treba posúdiť nielen vzhľadom k zneniu aktu, ale tiež k jeho kontextu ako aj k súhrnu právnych pravidiel upravujúcich dotknutú oblasť (rozsudok Cheil Jedang/Komisia, už citovaný, bod 216, a rozsudok Súdu prvého stupňa z 25. októbra 2005, Groupe Danone/Komisia, T-38/02, Zb. s. II-4407, bod 96).

²³⁴ V danom prípade žalobcovia vytýkajú Komisii skutočnosť, že výslovne neuviedla v napadnutom rozhodnutí to, či uložené pokuty nepresiahli hornú hranicu 10 % ich

obratov, ktorá je uvedená v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, a takisto, že neuviedla dôvody, na základe ktorých mohla na účely preverenia dodržania uvedenej hornej hranice zohľadniť obraty ich členov.

235 Je potrebné skonštatovať, že naozaj sa žiadne odôvodnenie napadnutého rozhodnutia nevenuje preskúmaniu dodržania hornej hranice 10% obratu, ktorej podliehajú pokuty. Komisia ani neuviedla, že na účely preverenia dodržania uvedenej hornej hranice je potrebné zohľadniť v predmetnom prípade obraty základných členov žalobcov, ani *a fortiori* neodôvodnila túto možnosť.

236 Komisia však uvádza, že dodržanie hornej hranice 10 % obratu je len maximálnou zákonnou hranicou výšky pokuty a nemá byť súčasťou odôvodnenia rozhodnutia.

237 Je potrebné uviesť, že hranica 10 % obratu uvedeného v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 sa týka obratu podniku alebo združenia, ktorý sa dopustil porušenia a ktorý ako adresát rozhodnutia je schopný preto preveriť dodržanie uvedenej hranice. Za týchto okolností sa nevyžaduje žiadne špecifické vysvetlenie, týkajúce sa uplatnenia uvedenej hornej hranice. Keď sa však Komisia odkloní od svojho zvyčajného prístupu a zohľadní na účely uloženia pokuty iný obrat ako je obrat adresáta rozhodnutia sankcionujúceho porušenie, ako napríklad obraty členov sankcionovaného združenia, musí nevyhnutne odôvodniť špecifickým spôsobom svoje rozhodnutie v tejto súvislosti, aby mohol adresát rozhodnutia preveriť, či hranica 10 % bola dodržaná pri výpočte pokuty.

- 238 Keď teda Komisia ukladá pokutu jednotlivému podniku, autorovi porušenia, nie je nevyhnutne povinná, ak nejde o osobitné okolnosti, výslovne odôvodniť dodržanie hornej hranice 10 % obratu predmetného podniku. Tento podnik musí vedieť o existencii uvedenej zákonnej hranice, ako aj o konkrétnej sume svojho obratu, a preto môže posúdiť, aj keď chýba v rozhodnutí o sankcii akékoľvek odôvodnenie, či horná hranica 10 % bola alebo nebola prekročená v prípade jemu uloženej pokuty.
- 239 Naopak, keď Komisia sankcionuje združenie podnikov a preveruje dodržanie zákonnej hornej hranice 10 % obratu na základe sumy obratu dosiahnutého všetkými členmi alebo časťou členov tohto združenia, musí to výslovne uviesť vo svojom rozhodnutí a musí uviesť dôvody zohľadnenia obratov členov. Ak takéto odôvodnenie chýba, dotknuté osoby sa nemôžu dozvedieť, aké je odôvodnenie takéhoto rozhodnutia, ani nemôžu riadne preveriť dodržanie zákonnej hornej hranice v predmetnom prípade.
- 240 Tento záver nevyvracia judikatúra citovaná Komisiou v bode 230 vyššie podľa ktorej, pokiaľ ide o rozsah povinnosti odôvodnenia týkajúceho sa výpočtu sumy pokuty uloženej za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva, postačuje, aby Komisia uviedla vo svojom rozhodnutí, ktoré okolnosti zohľadnila pri uplatňovaní usmernení a umožnili jej posúdiť závažnosť a dĺžku trvania porušenia. Táto judikatúra sa týka totiž len otázky určenia sumy pokuty a nie otázky preverenia, či nakoniec uložená sankcia neprekročila hornú hranicu 10 % obratu podniku alebo sankcionovaného združenia.
- 241 Je potrebné v dôsledku toho dospieť k záveru, že v predmetnom prípade Komisia mala uviesť v napadnutom rozhodnutí, že vychádzala z obratov základných členov

žalobcov — prípadne mala uviesť, že ide o všetkých členov združení alebo ich určité kategórie — na účely preverenia, či bola v prípade uložených pokút dodržaná zákonná horná hranica 10 %. Komisia takisto mala uviesť, aké okolnosti ju viedli k tomu, že na tieto účely zohľadnila kumulované obraty členov žalobcov.

242 Komisia sa okrem toho nemôže odvolávať na to, že uviedla v odôvodnení č. 164 napadnutého rozhodnutia, že bude vychádzať z usmernení. Tento generický odkaz je uvedený v časti týkajúcej sa určenia sumy pokút a jeho cieľom je len pripomenúť kritériá, ktorými sa riadi posudzovanie závažnosti porušenia. Navyše je potrebné uviesť, že Komisia neodkázala v napadnutom rozhodnutí na bod 5 písm. c) usmernení, ktorý sa týka možnosti zohľadnenia obrátov členov združenia.

243 Komisia sa nemôže odvolávať ani na listy zaslané žalobcom 10. januára 2003, kde ich žiadala o oznámenie obrátov ich členov. Aj keby totiž vzhľadom na tieto žiadosti o informácie žalobcovia mohli zistiť, že napadnuté rozhodnutie zohľadnilo obraty ich členov na účely výpočtu hornej hranice 10 %, nič to nemení na tom, že tieto žiadosti nemôžu kompenzovať neexistenciu odôvodnenia napadnutého rozhodnutia v tejto súvislosti, najmä to, že vôbec nie sú uvedené dôvody, prečo boli takéto údaje použité pri výpočte, a či nebola uvedená horná hranica prekročená.

244 Napokon, pokiaľ ide o skutočnosť, že žalobcovia vo veci T-245/03 neoznámili Komisii obraty svojich členov, ani tá nemôže zbaviť Komisiu povinnosti uviesť v texte napadnutého rozhodnutia dôvody, prečo považovala za vhodné zohľadniť obraty dosiahnuté týmito členmi a prečo sa domnievala, že v predmetnom prípade nebola horná hranica 10 % prekročená.

245 Vzhľadom na vyššie uvedené je potrebné skonštatovať, že Komisia porušila povinnosť odôvodnenia, ktorú jej ukladá článok 253 ES.

II — O návrhoch na zrušenie alebo zníženie pokuty

246 Žalobcovia uvádzajú šesť žalobných dôvodov na podporu svojich návrhov na zrušenie alebo zníženie pokút, ktoré im boli uložené napadnutým rozhodnutím. Prvý žalobný dôvod sa zakladá na nezákonnosti usmernení. Druhý žalobný dôvod sa zakladá na porušení zásady proporcionality, zjavne nesprávnom posúdení a nesprávnom právnom posúdení pri určení závažnosti porušenia. Tretí žalobný dôvod sa zakladá na nesprávnom posúdení a nesprávnom právnom posúdení ako aj na porušení zásady proporcionality pri zohľadnení priťažujúcich a poľahčujúcich okolností. Štvrtý žalobný dôvod sa zakladá na porušení článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 pri stanovení sumy pokút. Piaty žalobný dôvod sa zakladá na porušení zásady zákazu kumulovania sankcií. Šiesty žalobný dôvod sa zakladá na porušení zásady proporcionality a zjavne nesprávnom posúdení pri zohľadnení okolností uvedených v článku 5 písm. b) usmernení.

A — O prvom žalobnom dôvode založenom na nezákonnosti usmernení

1. Tvrdenia účastníkov konania

247 Žalobcovia vo veci T-245/03 uvádzajú v prvom rade, že usmernenia porušujú zásadu proporcionality. Uvádzajú, že posúdenie účinkov dohôd alebo postupov na fungovanie trhu je podstatnou okolnosťou na určenie stupňa závažnosti porušenia. Komisia však na to, aby posúdila porušenie ako veľmi závažné, nezohľadnila jeho

účinky, ale len povahu porušenia a veľkosť dotknutého geografického relevantného trhu. Navyše tým, že podľa bodu 1 A usmernení bolo porušenie považované za veľmi závažné, vzťahovala sa na neho pokuta s minimálnou východiskovou sumou 20 miliónov eur, čo je svojvoľné a zlomyseľné. Táto minimálna suma znemožnila okrem toho Komisii zohľadniť význam, rozsah a povahu dotknutého subjektu alebo zisk, ktorý mu z porušenia vyplynul.

248 Žalobcovia uvádzajú v druhom rade, že usmernenia porušujú článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17. Po prvé poznamenávajú, že bod 1 A usmernení umožňuje Komisii stanoviť základnú čiastku pokuty vyššiu ako milión eur alebo 10 % obratu dosiahnutého predmetným podnikom. Podľa žalobcov však článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 tým, že stanovuje, že Komisia musí zohľadniť kritériá závažnosti a dĺžky trvania porušenia pri určovaní základnej čiastky pokuty, neumožňuje, aby táto základná čiastka — ako aj konečná suma pokuty — prekročila uvedené horné hranice. Žalobcovia uvádzajú po druhé, že bod 1 B usmernení zohľadňuje kritérium dĺžky trvania porušenia iba na zvýšenie sumy pokuty, čo vedie Komisiu k tomu, že rovnako posudzuje porušenie, ktoré trvalo niekoľko dní a porušenie, ktoré trvalo približne rok.

249 Komisia uvádza v prvom rade, že jedinými kritériami výslovne uvedenými v článku 15 nariadenia č. 17 sú závažnosť a dĺžka trvania porušenia, pričom toto ustanovenie neukladá, pokiaľ ide o mieru voľnej úvahy Komisie pri stanovovaní sumy pokút, žiadne iné hranice ani upresnenia, ako dodržanie hornej hranice týkajúcej sa obratu každého podniku. Okrem toho, vzhľadom na to, že veľmi závažnými porušeniami sú postupy, ktorých samotný cieľ je zjavne v rozpore so zásadami vnútorného trhu a aby sa zabezpečila odradzujúca povaha pokút, nezdá sa byť v ničom neproporcionálne stanoviť ako východiskový bod sumu 20 miliónov eur. V každom prípade na rozdiel od toho, čo tvrdia žalobcovia, je možné dospieť k zníženiu pod 20 miliónov

eur v rámci kategórie veľmi závažných porušení. Komisia uvádza v druhom rade, že hranice pokuty musia byť stanovené vo vzťahu ku konečnej sume pokuty, pred uplatnením zhovievavosti a že skutočnosť, že krátkosť trvania nie je faktorom znižujúcim pokutu, ale len neutrálnym faktorom, neporušuje článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

250 Na úvod treba uviesť, že aj keď usmernenia netvorí právny základ napadnutého rozhodnutia, keďže toto rozhodnutie je založené najmä na nariadení č. 17, všeobecným a abstraktným spôsobom stanovujú metodológiu, ktorou je Komisia viazaná pri stanovovaní výšky pokút. V dôsledku toho existuje v predmetnom prípade priama súvislosť medzi napadnutým individuálnym rozhodnutím a všeobecným aktom, akým sú usmernenia. Žalobcovia nemohli navrhnúť zrušenie usmernení, ale tie môžu byť predmetom námietky nezákonnosti (rozsudok Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, LR AF 1998/Komisia, T-23/99, Zb. s. II-1705, body 274 a 276, a z 29. novembra 2005, Heubach/Komisia, T-64/02, Zb. s. II-5137, bod 35).

251 Žalobcovia uvádzajú v prvom rade, že usmernenia porušujú zásadu proporcionality, pretože nezohľadňujú pri definovaní kategórie veľmi závažných porušení účinky predmetných dohôd alebo postupov.

252 V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že bod 1 A usmernení stanovuje, že veľmi závažnými porušeniami sú „horizontálne obmedzenia, ako sú ‚cenové kartely‘ a kvóty podielu na trhu, alebo iné praktiky, ktoré ohrozujú náležité fungovanie jednotného trhu, ako napríklad delenie národných trhov“. Z ustálenej judikatúry však vyplýva, že

kartely týkajúce sa cien alebo delenia trhov sú svojou povahou veľmi závažnými porušeniami (rozsudky Súdu prvého stupňa z 11. decembra 2003, *Strintzis Lines Shipping/Komisia*, T-65/99, Zb. s. II-5433, bod 168; *Minoan Lines/Komisia*, T-66/99, Zb. s. II-5515, bod 280, a z 27. júla 2005, *Brasserie nationale/Komisia*, T-49/02 až T-51/02, Zb. s. II-3033, body 173 a 174). Súd prvého stupňa preto uvádza, že Komisia tým, že v usmerneniach uviedla, že tieto typy porušení sa považujú za veľmi závažné porušenia, neporušila zásadu proporcionality. V každom prípade, bod 1 A usmernení stanovuje vo svojom prvom odseku, že posúdenie povahy závažnosti porušenia musí zohľadniť jeho konkrétny dopad na trh, ak je možné ho merať. Z toho vyplýva, že Komisia musí v prípade určitých okolností zohľadniť účinky predmetného porušenia, aby ho mohla kvalifikovať za veľmi závažné alebo nie.

253 Pokiaľ ide ďalej o údajnú svojvoľnosť a zlomyseľnosť vo vzťahu k sume 20 miliónov eur, stanovenú za tieto veľmi závažné porušenia, je potrebné hneď pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Komisia má, v rámci nariadenia č. 17, pri stanovovaní súm pokút právo voľnej úvahy s cieľom usmerňovať správanie podnikov v zmysle dodržiavania pravidiel hospodárskej súťaže (rozsudok *Cheil Jedang/Komisia*, už citovaný, bod 76). Je potrebné takisto uviesť, že východiskové sumy stanovené v usmerneniach sú len „predpokladané“ a Komisii nič nebráni stanoviť východiskovú sumu nižšiu ako 20 miliónov eur. Paušálne sumy stanovené usmerneniami sú teda iba orientačné, a preto samy osebe nemôžu predstavovať porušenie zásady proporcionality (rozsudok *Heubach/Komisia*, už citovaný, body 40 a 44).

254 Žalobcovia uvádzajú v druhom rade, že metóda uvedená v bode 1 A usmernení pre výpočet pokuty je v rozpore s článkom 15 ods. 2 nariadenia č. 17, pretože uvádza možnosť stanovenia základnej čiastky pokuty vyššej ako milión eur alebo 10 % obratu dosiahnutého predmetným podnikom.

255 S týmto názorom však nemožno súhlasiť. Článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 totiž tým, že stanovuje, že Komisia môže uložiť pokuty, ktorých suma môže dosiahnuť až 10 % obratu dosiahnutého počas predchádzajúceho obchodného roka každým z podnikov zúčastnených na porušení, iba vyžaduje, aby pokuta, ktorá bude nakoniec uložená podniku, bola znížená v prípade, ak by prekročovala 10 % jeho obratu, nezávisle od čiastkových výpočtov, počas ktorých sa zohľadnila závažnosť a dĺžka trvania porušenia. V dôsledku toho článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 nezakazuje Komisii, aby sa dostala pri výpočte k čiastkovej sume prekračujúcej 10 % obratu predmetného podniku, pokiaľ suma pokuty nakoniec uložená tomuto podniku neprekračuje túto hornú hranicu (rozsudok LR AF 1998/Komisia, už citovaný, body 287 a 288). To isté platí aj pokiaľ ide o maximálnu sumu milión eur.

256 Žalobcovia ešte uvádzajú, že bod 1 B usmernení porušuje článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17, pretože zohľadňuje kritérium dĺžky trvania porušenia iba na účely zvýšenia sumy pokuty.

257 Je potrebné pripomenúť, že článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 stanovuje, že na určenie sumy pokuty je potrebné zohľadniť okrem závažnosti porušenia aj dĺžku jeho trvania. Bod 1 B usmernení v tejto súvislosti stanovuje, že dĺžka trvania porušenia môže spôsobiť prípadné stanovenie vyššej sumy pokuty oproti tej sume, ktorá bola stanovená na základe závažnosti. Usmernenia teda rozlišujú krátkodobé porušenia (vo všeobecnosti v dĺžke trvania kratšej ako jeden rok), bez zvýšenia sumy pokuty, strednodobé porušenia (vo všeobecnosti v dĺžke trvania od jedného do piatich rokov), keď dochádza k zvýšeniu až do 50% sumy pokuty stanovenej podľa závažnosti porušenia a dlhodobé porušenia (vo všeobecnosti v dĺžke trvania viac ako päť rokov), keď dochádza k zvýšeniu až do 10% sumy stanovenej za závažnosť porušenia za každý rok. Usmernenia teda nezohľadňujú veľmi krátku dĺžku porušenia na účely zníženia pôvodne stanovenej sumy pokuty.

- 258 Skutočnosť, že porušenie bolo krátkodobé, teda neovplyvňuje jeho závažnosť, ako to vyplýva z vlastnej povahy porušenia. Komisia preto správne vzhľadom na bod 1 B prvý odsek prvú zarážku usmernení dospela k záveru, že veľmi krátka dĺžka trvania porušenia, teda menšia ako jeden rok, odôvodňovala len to, aby nebola zvýšená suma určená v závislosti od závažnosti porušenia (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa z 19. marca 2003, CMA CGM a i./Komisia, T-213/00, Zb. s. II-913, bod 283).
- 259 Napokon je potrebné uviesť, že podľa ustálenej judikatúry usmernenia neprekračujú právny rámec sankcií, ako je vymedzený článkom 15 ods. 2 nariadenia č. 17. Všeobecná metóda na výpočet súm pokút formulovaná v usmerneniach totiž spočíva na dvoch kritériách, ktoré sú spomenuté v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, a to na závažnosti porušenia a na dĺžke jeho trvania, a zachováva maximálnu hranicu vo vzťahu k obratu každého podniku zavedenú tým istým ustanovením (rozsudok LR AF 1998/Komisia, už citovaný, body 231 a 232; rozsudok Súdu prvého stupňa z 29. apríla 2004, Tokai Carbon a i./Komisia, T-236/01, T-239/01, T-244/01 až T-246/01, T-251/01 a T-252/01, Zb. s. II-1181, body 189 a 190, a rozsudok Heubach/Komisia, už citovaný, bod 37).
- 260 Vzhľadom na vyššie uvedené je potrebné tento žalobný dôvod zamietnuť.

B — O druhom žalobnom dôvode založenom na porušení zásady proporcionality, zjavne nesprávnom posúdení a nesprávnom právnom posúdení pri určovaní závažnosti porušenia

1. Tvrdenia účastníkov konania

- 261 Žalobcovia uvádzajú, že Komisia nemala kvalifikovať porušenie ako „veľmi závažné“, ale ako „závažné“. Opakujú, že Komisia im nemala pripísať časť „Dovozy“ z dohody

a namietajú proti dĺžke trvania porušenia v časti „Ceny“ tejto dohody. Navyše vytýkajú Komisii, že nezohľadnila malý vplyv sporných opatrení na fungovanie trhu. Vytýkané skutočnosti totiž údajne nespôsobili žiadnu škodu v odvetví hovädzieho a teľacieho mäsa, pričom dohoda nemala žiadny vplyv na ceny ani na dovozy. Prevádzkovatelia bitúnkov údajne nikdy netvrdili, že im vznikla škoda z dôvodu dohody o sadzobníku cien, ktorý okrem toho nemal žiadny vplyv na ceny pre spotrebu. Komisia sa nevenovala ani významu predmetného hospodárskeho odvetvia ani skutočnému dopadu dohody. Podľa žalobcov nestačilo, aby sa Komisia len zmienila o nemožnosti kvantifikovať dostatočne presne skutočné účinky dohody. Žalobcovia takisto uvádzajú, že Komisia nezohľadnila všetky predmetné ekonomické a právne súvislosti, najmä tie, týkajúce sa krízy v odvetví a neúčinnosti opatrení Spoločenstva na ich riešenie. Napokon uvádzajú, že porušenie bolo výsledkom vertikálnej a nie horizontálnej dohody.

262 Komisia uvádza, že vzhľadom na povahu porušenia a veľkosť geografického relevantného trhu, porušenie bolo nepochybne veľmi závažné.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

263 Je potrebné najprv pripomenúť, že už bolo rozhodnuté, že Komisia sa nedopustila nesprávneho posúdenia, pokiaľ ide o určenie dĺžky trvania a rozsahu spornej dohody. Je teda potrebné zamietnuť kritiku týkajúcu sa kvalifikácie závažnosti uvedenej dohody založenú na nesprávnom zohľadnení dĺžky trvania a rozsahu porušenia.

264 Je potrebné ďalej uviesť, že predmetné porušenia, teda zastavenie alebo obmedzenie dovozu hovädzieho a teľacieho mäsa a stanovenie sadzobníka minimálnych cien sú osobitne závažné. Ako správne uviedla Komisia v bode 1 A tretej zarážke usmernení,

postupy, ktorých cieľom je delenie národných trhov sú v zásade veľmi závažnými porušeniami. Takisto opatrenia stanovenia cien predstavujú v predmetnom prípade veľmi závažné porušenie. Cieľom tejto časti spornej dohody totiž bolo stanoviť minimálne ceny pre určité kategórie kráv, aby boli povinné pre všetky hospodárske subjekty nachádzajúce sa na predmetných trhoch (pozri bod 85 vyššie). Tento záver nemožno vyvrátiť ani tvrdením žalobcov, podľa ktorého sporná dohoda bola vertikálnou dohodou. Je teda potrebné pripomenúť, že uvedená dohoda bola uzavretá federáciami predstavujúcimi veľmi veľkú časť chovateľov aj prevádzkovateľov bitúnkov vo Francúzsku, dva z článkov výrobného reťazca v odvetví hovädzieho a telacieho mäsa (pozri bod 88 vyššie). Okrem toho sankcionované porušenia ovplyvňovali hlavný trh s hovädzím mäsom v Európe, čím presiahli, pokiaľ ide o obmedzenie dovozov, vnútroštátny rámec. Je navyše nesporné, že federácie, ktoré podpísali dohodu z 24. októbra 2001, boli hlavnými združeniami v odvetví chovu a prevádzkovania bitúnkov pre hovädzí dobytok vo Francúzsku.

265 Pokiaľ ide o zohľadnenie účinkov dohody, Súd prvého stupňa uvádza, že v predmetnom prípade Komisia správne posúdila bod 1 A usmernení, ktorý stanovuje, že sa má konkrétny dopad porušenia na trh zohľadniť, na účely posúdenia závažnosti porušenia, len ak je tento dopad merateľný. Je potrebné uviesť v tejto súvislosti, že Komisia skúmala v napadnutom rozhodnutí vývoj dovozov hovädzieho a telacieho mäsa vo Francúzsku a priemerné ceny v rôznych kategóriách hovädzieho a telacieho mäsa po uzavretí spornej dohody, a dospela k záveru, že nie je možné kvantifikovať skutočné účinky tejto dohody na obchod v rámci Spoločenstva a na ceny (odôvodnenia č. 78, 81 a 167 napadnutého rozhodnutia). Napokon, pokiaľ ide o tvrdenia týkajúce sa ekonomického kontextu daného prípadu, je potrebné uviesť, že Komisia zohľadnila tento kontext v napadnutom rozhodnutí, najmä keď uplatnila bod 5 písm. b) usmernení (pozri body 350 až 361 nižšie). Táto otázka je v každom prípade podrobnejšie skúmaná nižšie.

266 Vzhľadom na vyššie uvedené Súd prvého stupňa dospel k záveru, že v predmetnom prípade kvalifikácia porušenia ako „veľmi závažné“ bolo dôvodné.

267 V dôsledku toho je potrebné zamietnuť tento žalobný dôvod.

C — O tretom žalobnom dôvode založenom na nesprávnom posúdení a nesprávnom právnom posúdení a porušení zásady proporcionality pri zohľadnení priťažujúcich a poľahčujúcich okolností

268 Žalobcovia namietajú proti argumentácii týkajúcej sa sumy pokút vychádzajúcej z určitých priťažujúcich okolností uvádzaných Komisiou, a to, že sa tajne pokračovalo v dohode a používalo sa násilie. Okrem toho žalobca vo veci T-217/03 požaduje zohľadnenie viacerých poľahčujúcich okolností. Žalobcovia uvádzajú, že Komisia sa tým, že zohľadnila tieto priťažujúce a poľahčujúce okolnosti, dopustila nesprávneho posúdenia a nesprávneho právneho posúdenia a porušila zásadu proporcionality.

1. O priťažujúcej okolnosti týkajúcej sa tajného pokračovania v plnení dohody

a) Tvrdenia účastníkov konania

269 Žalobcovia odmietajú, že pokračovali tajne v dohode z 24. októbra 2001, a namietajú pritom proti zvýšeniu sumy pokút uložených na tomto základe o 20 %.

270 Komisia uvádza, že sa pokračovalo tajne a nie písomným spôsobom v plnení písomnej dohody aj po 24. októbri 2001.

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa

271 Je potrebné uviesť, že 26. novembra 2001 Komisia zaslala listom upovedomenie žalobcom, pričom uviedla, že skutkové okolnosti, s ktorými sa oboznámila, okrem iného uzatvorenie dohody z 24. októbra 2001, predstavujú existenciu porušenia pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva, ktoré musia ukončiť. Žalobcovia odpovedali Komisii, že uvedená dohoda skončila 30. novembra 2001 a nebola predĺžená (pozri bod 15 vyššie). Súd prvého stupňa však skonštatoval, že na rozdiel od toho, čo tvrdia žalobcovia, tí pokračovali v dohode aj po 30. novembri 2001, a to tajne, napriek upovedomeniu zo strany Komisie, a porušujúc tak ubezpečenia poskytnuté z ich strany Komisii (pozri bod 185 vyššie). Za týchto okolností Súd prvého stupňa uvádza, že Komisia oprávnene vytýkala žalobcom, ako priťažujúcu okolnosť, toto pokračovanie porušenia (pozri v tomto zmysle rozsudok LR AF 1998/ Komisia, už citovaný, bod 324) a zvýšila o 20 % sumu pokút.

272 Preto je potrebné túto výhradu zamietnuť.

2. O priťažujúcej okolnosti týkajúcej sa používania násilia

a) Tvrdenia účastníkov konania

273 Žalobcovia vo veci T-245/03 namietajú proti zvýšeniu pokút uložených FNSEA, FNB a JA o 30% z dôvodu údajného používania násilia ich členmi na účely dosiahnutia toho, aby prevádzkovatelia bitúnkov podpísali dohodu z 24. októbra 2001 a preverenia jej dodržiavania neskôr.

- 274 Uvádzajú, že pred 24. októbrom 2001 bolo hlavným cieľom vedených miestnych akcií dosiahnutie toho, aby francúzska vláda prijala určité opatrenia a aby verejnosť chápala, že len chovatelia nesú následky krízy. Bolo to v atmosfére beznádeje, keď 15. októbra 2001 jedna z týchto akcií viedla k veľmi závažným aktom násilnosti. FNSEA však nevyzývala na blokádu bitúnkov ani *a fortiori* k aktom násilia.
- 275 Tieto akcie sa podstatne zhoršili, najmä 23. októbra 2001, na západe Francúzska. V tejto atmosfére extrémneho napätia sa podujal francúzsky minister poľnohospodárstva rýchlo zvolať žalobcov a federácie prevádzkovateľ bitúnkov. Žalobcovia z toho vyvodzujú, že násilie nebolo použité celoštátnymi federáciami chovateľov s cieľom, aby prevádzkovatelia bitúnkov podpísali dohodu z 24. októbra 2001, ale práve vďaka podpísaniu tejto dohody mohlo násilie na verejnosti skončiť. Po podpísaní dohody z 24. októbra 2001 bola rôzna situácia v jednotlivých regiónoch, lebo zástupcovia mnohých miestnych zväzov alebo zväzov na úrovni departementu sa nesprávali rovnako. V každom prípade akcie, ku ktorým došlo v niektorých departementoch sa konali v rámci akcie zväzov, vykonávanej týmito miestnymi zväzmi alebo zväzmi na úrovni departementov a nemôžu byť teda pripísané žalobcom.
- 276 Žalobcovia napokon uvádzajú, že Komisia je povinná dodržiavať zásadu osobnosti trestov (rozsudok Súdneho dvora zo 16. novembra 2000, Cascades/Komisia, C-279/98 P, Zb. s. I-9693, body 78 a 79) a že preto mohla považovať násilnosť akcií za pritažujúcu okolnosť iba ak by predložila konkrétny dôkaz, že každá z troch predmetných federácií podnecovala naozaj svojich členov, aby podnikali takéto akcie.
- 277 Komisia uvádza, že žalobcovia nenamietajú ani proti existencii aktov násilia, ani že tieto akty vykonali ich nepriami členovia. Tieto akcie bolo možné pripísať žalobcom, ktorí odporúčali mobilizáciu zväzov a často boli informovaní o výsledku organizo-

vaných a realizovaných akcií s cieľom zabezpečiť uplatnenie celoštátnej dohody, pričom tieto akcie boli niekedy vyvolané na želanie žalobcov. Komisia teda správne usúdila, že tieto akcie predstavujú priťažujúcu okolnosť v neprospech žalobcov.

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa

278 Napadnuté rozhodnutie konštatuje v odôvodnení č. 173, že poľnohospodári, ktorí boli členmi žalobcov vo veci T-245/03 používali násilie na prinútenie federácií prevádzkovateľov bitúnkov, aby prijali dohodu z 24. októbra 2001 a používali prostriedky fyzického nátlaku, aby sa zaviedli nástroje preverovania uplatňovania dohody, akými boli nezákonné kontrolné akcie pôvodu mäsa.

279 Zo spisu vyplýva, že mnohé akcie vykonávali vo Francúzsku skupiny chovateľov, najmä v prípade podnikov prevádzkujúcich bitúnky, s cieľom zabezpečiť dodržiavanie minimálnych cien pri výkupe hovädzieho mäsa a prekážať dovozom hovädzieho a teľacieho mäsa. Spis takisto preukazuje, že v rámci niektorých týchto akcií dochádzalo k násiliu, a to blokádam prevádzkovateľov bitúnkov, ničeniu mäsa, plieneniu podnikov a nezákonným kontrolám.

280 Žalobcovia vo veci T-245/03 pripúšťajú, že k týmto akciám došlo. Namietajú však proti tomu, aby sa im pripisovali, pretože sa ich nedopustili ich priami členovia, ale členovia miestnych zväzových organizácií alebo zväzových organizácií na úrovni departementu. Tvrdia okrem toho, že nikdy nevyzývali na takéto násilné akcie.

281 V tejto súvislosti je potrebné hneď uviesť, že žalobcovia vo veci T-245/03, medzi ktorých patria najmä FNSEA, FNB a JA, sa rozhodujúcim spôsobom zúčastnili na rozhodovaní a organizácii akcie zväzu, ktorej cieľom bolo zabezpečiť dodržiavanie minimálnych cien pre určité kategórie kráv a zastavenie dovozu hovädzieho a telacieho mäsa do Francúzska. Túto akciu vykonali najmä početné poľnohospodárske zväzy a federácie, priami a nepriami členovia žalobcov, ako aj skupiny chovateľov, v prípade ktorých nie sú pochybnosti, že boli často členmi týchto poľnohospodárskych zväzových organizácií.

282 Zo zápisnice z koordinačného stretnutia zo 16. októbra 2001 medzi zástupcami FNSEA, FNB, JA a FNPL vyplýva, že FNB navrhovala „stanoviť tabuľku cien vyplácaných výrobcom pre rôzne kategórie vyradených kráv“. Uvádza sa tiež, že navrhovaná stratégia zväzov s cieľom dosiahnuť uplatňovanie tejto tabuľky si vyžaduje najmä „kontrolu pôvodu mäsa, najmä v prípade [stravovania sa mimo domova]“ a „mobilizáciu všetkých výrobcov na tento cieľ, teda odmietat predávať pod cenou a/alebo udávať tých, ktorí vykupujú pod cenu“. Uvedená zápisnica napokon odkazuje na potrebu „mobilizácie siete v súvislosti s touto novou stratégiou“. Takisto oznámenie FNB oddeleniam pre hovädzie mäso z 19. októbra 2001 vyzýva na „pokračovanie a intenzifikáciu mobilizácie oddelení pre hovädzie mäso podľa pokynov definovaných Bureau FNB, s cieľom stanovenia sadzobníka minimálnych cien vyradených kráv“. Takisto sa tam uvádza, že „silná mobilizácia zväzov je na tento cieľ nevyhnutná“, a že si táto mobilizácia má „dať za cieľ dosiahnuť prístupenie podnikov k tejto zásade“, pričom „jednotná a koordinovaná akcia všetkých výrobcov [je] nevyhnutná“.

283 Po podpise dohody z 24. októbra 2001 bolo uvedené v spoločnom oznámení žalobcov vo veci T-245/03 z 25. októbra 2001 ich členom toto: „Každý z nás musí byť odteraz veľmi pozorný na prísne uplatňovanie tejto dohody na celom území“. Navyše, v ďalšom spoločnom oznámení z 13. decembra 2001 je vyzvaná „celá sieť [členov] FNSEA na mobilizáciu... na zistenie cien praktizovaných v každom bitúnku“ a preto sa požaduje „organizácia opatrení v každom bitúnku, ktorý sa nachádza v [príslušnom] departemente“.

284 Je teda dôvodné vzhľadom na vyššie uvedené dospieť k záveru, že akcia miestnych zväzových organizácií na verejnosti patrila do rámca stratégie organizovanej žalobcami. Viaceré dokumenty zo spisu okrem toho preukazujú, že v rámci týchto akcií došlo k niektorým predmetným aktom násilia.

285 Článok v tlači zo 17. októbra 2001 hovorí o plienení chladničiek prevádzkovateľa bitúнку vo Fougères, počas ktorého chovatelia poškodili uvedené chladničky údermi železných tyčí a pálili mŕtve telá hovädzieho dobytká. Článok poznamenáva, že „rozhnevaní chovatelia reagovali na celoštátnu výzvu FDSEA a [JA]“. Takisto sa tam uvádza toto:

„Prezident FDSEA Mayenne odsudzuje dovozy mäsa z cudziny. Za ním horia mŕtve telá zvierat a hromada kartónov. „Našli sme, čo sme hľadali. Tu skladované mäso pochádza z porážok v Holandsku, Rakúsku, Nemecku alebo Taliansku.““

286 Takisto článok v tlači z 25. októbra 2001 uvádza blokády závodov na spracovanie hovädzieho a teľacieho mäsa, bitúnkov a výkupných stredísk zo strany francúzskych poľnohospodárskych zväzových organizácií v predchádzajúcich dňoch. V článku po tom, ako sa uvádza, že vedúci týchto zväzových organizácií potvrdili, že napriek skončeniu týchto blokád, „ich skupiny zostávajú mobilizované a predpokladajú sa ‚návštevy‘ podnikov s cieľom preveriť, či podniky dodržia embargo“, sa uvádzajú nasledujúce vyhlásenia prezidenta FNSEA, ku ktorým došlo na okraji tlačovej konferencie: „Stretneme sa s nimi. Ak nepochopia, máme donucujúce prostriedky“. V článku sa okrem toho uvádza, že „francúzski chovatelia vyzývali... Francúzov, aby bojkotovali hovädzie a teľacie mäso z cudziny, vyhrážajúc sa pritom represáliami voči podnikom, ktoré by takéto mäso vykupili po 29. októbri“.

287 Napokon, na schôdzke 4. decembra 2001 viceprezident FNB uviedol, že sadzobník cien si vyžaduje, aby mohol byť uplatňovaný, „mobilizáciu chovateľov na verejnosť“, pričom potvrdil, že ak ceny navrhované prevádzkovateľmi bitúnkov nebudú v súlade s tými, ktoré sa dohodli, chovatelia zablokujú predmetné bitúnky.

288 Okrem toho je potrebné zamietnuť tvrdenie žalobcov, podľa ktorého akty násilia nepoužívali celoštátne federácie chovateľov s cieľom prinútiť prevádzkovateľov bitúnkov podpísať dohodu z 24. októbra 2001, ale skôr toto podpísanie údajne viedlo k ukončeniu násilia na verejnosti. Po prvé uvedená dohoda stanovuje výslovne, že federácie zastupujúce prevádzkovateľov bitúnkov ju uzavreli „ako protihodnotu za odblokovanie bitúnkov“. Po druhé tieto akcie sa často konali v rámci akcie zväzov iniciovanej žalobcami vo veci T-245/03, takže žalobcovia nemôžu odôvodňovať uzavretie takejto dohody potrebou znovunastolenia verejného poriadku, ktorý bol narušený práve uvedenou akciou.

289 Za týchto podmienok Súd prvého stupňa dospel k záveru, že Komisia správne pripísala FNSEA, FNB a JA príťažujúcu okolnosť založenú na používaní násilia a zvýšila tak o 30 % sumu pokút im uložených.

290 Z toho vyplýva, že túto výhradu treba zamietnuť.

3. O nezohľadnení poľahčujúcich okolností

a) Tvrdenia účastníkov konania

291 Žalobca vo veci T-217/03 uvádza, že Komisia nezohľadnila všetky poľahčujúce okolnosti uvedené v usmerneniach. Odkazuje najmä na neexistenciu účinkov

dohody na trh a skončenie porušenia hneď po prvých zásahov Komisie. Uvádza takisto svoju výlučne pasívnu úlohu na realizácii porušenia, napriek vyhláseniam jeho zástupcov. Tieto skutočnosti mali viesť Komisiu k tomu, aby ho od pokuty oslobodila.

292 Komisia namieta, že tvrdenia žalobcu nemajú skutkový ani právny základ.

b) Posúdenie Súdom prvého stupňa

293 V prvom rade je potrebné skonštatovať, že tvrdenie podľa ktorého žalobca skončil porušenie po prvých zásahoch Komisie nezodpovedá skutkovým okolnostiam. Už sa skonštatovalo, že na rozdiel od toho, čo tvrdia žalobcovia, tí pokračovali v dohode aj po 30. novembri 2001, napriek upovedomeniu zo strany Komisie z 26. novembra 2001 a porušujúc tak ubezpečenia poskytnuté z ich strany Komisii (pozri bod 271 vyššie).

294 V druhom rade je potrebné uviesť, že vyhlásenia prezidenta žalobcu vo veci T-217/03 protirečia jeho tvrdeniu, podľa ktorého mal výlučne pasívnu úlohu pri realizácii porušenia. V liste z 9. novembra 2001 prezidentovi FNSEA totiž prezident žalobcu vo veci T-217/03 uvádza toto: „[Žalobca vo veci T-217/03] sa aktívne zúčastnil na rokovaníach 24. októbra, ktoré viedli k dohode o sadzobníku minimálnych cien za kravy. Hoci diskusia bola ťažká..., rýchlo napredovala v otázke sadzobníka minimálnych cien ako zásadnej otázky, a domnievam sa, že s mojou federáciou sme k tomu významne prispeli“. V každom prípade, Komisia znížila o 60 % sumu pokuty žalobcu, keď zohľadnila dve poľahčujúce okolnosti

týkajúce sa dôraznej intervencie francúzskeho ministra poľnohospodárstva v prospech uzavretia dohody a protiprávnej blokády prevádzkarní členov žalobcu. V určitej miere sú však tieto poľahčujúce okolnosti odôvodnené tým, že žalobca nemal vedúcu alebo veľmi aktívnu úlohu pri porušení, a jeho účasť na porušení sa vysvetľuje sčasti osobitnými okolnosťami daného prípadu.

295 Napokon, v treťom rade nemožno vytýkať Komisii, že neuznala v predmetnom prípade poľahčujúcu okolnosť založenú na údajnej neexistencii účinkov spornej dohody na trhy. Súd prvého stupňa sa totiž domnieva, na rozdiel od toho, čo tvrdí žalobca, že zo spisu nevyplýva, že sporná dohoda nemala žiadne účinky na predmetné trhy. Najmä skutočnosť, že Komisia nemohla kvantifikovať skutočné účinky dohody na ceny a obchod v rámci Spoločenstva (odôvodnenie č. 167 napadnutého rozhodnutia) neznamena, že nemala žiadne účinky. V každom prípade je potrebné uviesť, že zohľadnenie účinkov vyplývajúcich z porušenia sa musí vykonať v prípade potreby v rámci posúdenia jeho dopadu na trh na účely posúdenia jeho závažnosti, a nie v rámci posúdenia individuálneho správania každého podniku na účely posúdenia príťažujúcich alebo poľahčujúcich okolností (rozsudok Cheil Jedang/Komisia, už citovaný, bod 189).

296 Z toho vyplýva, že v predmetnom prípade Komisia mohla oprávnene dospieť k záveru, že žiadna z týchto poľahčujúcich okolností nemá byť uznaná v prípade žalobcu vo veci T-217/03.

297 Preto je potrebné túto výhradu zamietnuť.

298 V dôsledku toho je potrebné zamietnuť celý tento žalobný dôvod.

D — O štvrtom žalobnom dôvode založenom na porušení článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 pri stanovení sumy pokút

1. Tvrdenia účastníkov konania

299 Žalobcovia vo veci T-245/03 uvádzajú najprv, že z článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 vyplýva, že Komisia nemôže uložiť združeniu podnikov, ktoré nedosahuje žiadny obrat, sumu pokuty vyššiu ako milión eur. Toto ustanovenie však treba vykladať reštriktívne, vzhľadom na kvázi represívnu povahu sankcií, ktoré stanovuje.

300 Žalobca vo veci T-217/03 uvádza, že pokiaľ ide o neho, horná hranica 10 % obratu sa vzťahuje na každú sumu pokuty, aj keď je nižšia ako milión eur. Povoľiť pokutu presahujúcu túto hornú hranicu by bolo v rozpore so zásadami rovnosti a proporcionality a systematicky by to penalizovalo malé podniky.

301 Žalobcovia uvádzajú, že pokuty uložené napadnutým rozhodnutím prekračujú hornú hranicu 10 % ich obratov. Suma príjmov žalobcu vo veci T-217/03 bola vo výške 1 726 864 eur za rok 2002, a pokuta 480 000 eur teda predstavuje viac ako 25 % jej obratu. Pokiaľ ide o žalobcov vo veci T-245/03, uložené pokuty predstavujú 200 % ročných príspevkov FNSEA, 240 % v prípade FNB, 80 % v prípade FNPL a napokon 200 % v prípade JA.

302 Žalobcovia uvádzajú v tejto súvislosti, že pri výpočte dodržania uvedenej hornej hranice sa nemôžu zohľadňovať obraty ich členov, či už priamych alebo nepriamych.

303 Z judikatúry totiž vyplýva, že zohľadnenie obratov členov združenia podnikov na účely výpočtu hornej hranice 10 % je možné len ak predmetné združenie podľa svojich vnútorných predpisov môže zaväzovať svojich členov (rozsudok Súdneho dvora zo 16. novembra 2000, Finnboard/Komisia, C-298/98 P, Zb. s. I-10157, bod 66; rozsudky Súdu prvého stupňa CB a Europay/Komisia, už citovaný, bod 136; z 21. februára 1995, SPO a i./Komisia, T-29/92, Zb. s. II-289, bod 385; SCK a FNK/Komisia, už citovaný, bod 252, a zo 14. mája 1998, Finnboard/Komisia, T-338/94, Zb. s. II-1617, bod 270). Obrat členov sa má teda zohľadniť, len ak predmetný kartel vyplýva zo samotného cieľa štatútu predmetného združenia alebo ak štatút združenia umožňuje zaväzovať členov (pozri v tomto zmysle uznesenie predsedu Súdu prvého stupňa zo 4. júna 1996, SCK a FNK/Komisia, T-18/96 R, Zb. s. II-407, body 33 a 34).

304 Žalobcovia uvádzajú, že nemôžu zaväzovať svojich členov. Žalobca vo veci T-217/03 teda tvrdí, že má len oprávnenie ochraňovať svojich členov z profesijného a morálneho hľadiska a zastupovať ich pred verejnými orgánmi alebo profesijnými organizáciami a že nie je združením zastupujúcim obchodné záujmy svojich členov ani nemôže na ich účet uzatvárať dohody. Takisto žalobcovia vo veci T-245/03 tvrdia, že žiadne právne ustanovenie ani ich štatúty ich neopravňujú zaväzovať sa v mene svojich členov. *A fortiori* nemajú oprávnenie zaväzovať „členov pridružených členov ich členov“, teda fyzické osoby — chovateľov, ktorí sú členmi miestnych zväzov.

305 Žalobcovia vo veci T-245/03 uvádzajú napokon, že aj keby mali oprávnenie podľa svojich vnútorných predpisov zaväzovať členov, Komisia nemala aj tak uplatniť

metódu súčtu obrátov členov na výpočet sumy pokút v predmetnom prípade. Žalobcovia totiž nie sú autonómnymi federáciami, ale majú spoločných členov. Preto sa mal zohľadniť v prípade každej federácie len súčet príjmov chovateľov, ktorí sú členmi len tejto federácie.

306 Komisia uvádza hneď na začiatok, že argumentácia, podľa ktorej nemôže uložiť združeniu podnikov, ktoré nemá žiadny obrat sumu pokuty vyššiu ako milión eur vychádza z nesprávneho chápania článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17.

307 Okrem toho uvádza, že podľa tohto ustanovenia je povinná skúmať dodržanie prahu 10 % obratu len vtedy, keď ukladá pokutu prekračujúcu milión eur (rozsudok *Musique diffusion française a i./Komisia*, už citovaný, bod 119). Žalobcovi vo veci T-217/03 bola uložená pokuta 480 000 eur a Komisia teda nemohla prekročiť uvedený maximálny prah v tomto prípade.

308 Komisia poznamenáva, že bod 5 písm. c) usmernení stanovuje, že v prípadoch týkajúcich sa združení podnikov, keď sa javí nemožné uložiť individuálne pokuty členským podnikom, združeniu sa má uložiť celková pokuta, ktorej výška je rovnaká ako súčet individuálnych pokút, ktoré by mohli byť uložené každému z ich členov. Obmedzenie sa na rozpočet federácie by vôbec nezohľadňovalo skutočné postavenie strán dohody.

- 309 Komisia namieta proti výkladu žalobcov, týkajúceho sa judikatúry citovanej v bode 303 vyššie. Poznomenáva, že podľa tejto judikatúry horná hranica 10 % môže byť vypočítaná vzhľadom na obrat členov združenia podnikov „prinajmenšom vtedy, keď podľa vnútorných predpisov združenie môže zaväzovať svojich členov“. Komisia uvádza, že výraz „prinajmenšom vtedy keď“ nie je synonymom „len ak“, ale skôr „aspoň“ alebo „v každom prípade“. Táto judikatúra nevyklučuje, aby iné osobitné okolnosti odôvodnili zohľadnenie obratov členov združenia. Poznomenáva, že v prejednávanych veciach bola dohoda uzavretá celoštátnymi federáciami v prospech ich členov. Žalobcovia sa nevenujú hospodárskej činnosti, a preto čisto obchodná dohoda má význam len pre ich členov. Záujmy federácií a ich členov sa úplne zhodujú, pričom žalobcovia nemali žiadny vlastný záujem na uzavretí dohody.
- 310 Komisia uvádza v každom prípade, že žalobcovia boli v predmetnom prípade oprávnení zaväzovať svojich členov v zmysle vyššie uvedenej judikatúry. Tvrdí, že štatút združenia nemusí nevyhnutne toto oprávnenie uvádzať, pretože môže vyplývať zo spojenia viacerých ustanovení. Takisto požiadavka zaväzovať členov nezahŕňa oprávnenie ich právne zaväzovať. V každom prípade zo skúmania štatútov žalobcov vyplýva, že žalobcovia môžu svojich členov zaväzovať.
- 311 Podľa Komisie, ak sa za základ výpočtu vezmú obraty základných členov žalobcov, v danom prípade uložené pokuty neprekročili hornú hranicu 10 %. Po prvé, pokiaľ ide o žalobcu vo veci T-217/03, podľa odhadov uvedených v liste z 27. januára 2003, suma pokuty sa javí ako úplne zanedbateľná oproti obratom jeho členov. Po druhé, pokiaľ ide o žalobcov vo veci T-245/03, Komisia poznomenáva, že berúc do úvahy počet členov FNSEA, ktorý tento uviedol, z rozdelenia celkovej sumy pokút na počet poľnohospodárov, ktorí sú členmi, vyplýva, že na každého člena vychádza 48,68 eur. V dôsledku toho, priemerný ročný obrat 500 eur na člena postačuje na to, aby nebola

dosiahnutá horná hranica. Takisto v odvetví hovädzieho a teľacieho mäsa vznikol obrat približne vo výške 4,4 miliardy eur v roku 2002 a FNSEA uviedol, že zastupuje 70 % francúzskych poľnohospodárov, teda obrat jeho členov predstavuje približne 3 miliardy eur. Celková suma pokút by však dosiahla hornú hranicu 10 % obratu chovateľov hovädzieho dobytku z FNSEA, iba ak by títo dosiahli obrat menší ako 160 miliónov eur, čo však v skutočnosti predstavuje len 3,5 % odvetvia hovädzieho mäsa. Napokon, aj keby sa zohľadnilo, že chovatelia sú členmi viacerých združení, výpočet by sa nezmenil. Teda, keby sa rozdelila pokuta FNSEA na jeho 270 000 členov, ktorí neboli členmi JA, suma z toho vyplývajúca by bola 44,44 eur na každého prevádzkovateľa.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

³¹² Článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 stanovuje, že Komisia môže uložiť podnikom a združeniam podnikov pokutu najmenej tisíc eur a najviac milión eur, pričom posledná uvedená suma môže predstavovať až 10 % obratu dosiahnutého počas predchádzajúceho obchodného roka každým z podnikov, ktoré sa zúčastnili na porušení.

³¹³ Na rozdiel od toho, čo tvrdia žalobcovia vo veci T-245/03, toto ustanovenie nezakazuje Komisii, aby uložila pokuty vyššie ako milión eur združeniam, ktoré údajne nedosiahli žiadny obrat. Podľa ustálenej judikatúry používanie generického pojmu „porušenie“ v článku 15 ods. 2, ktorý sa vzťahuje bez rozdielu na dohody, zosúladené postupy a rozhodnutia združení podnikov, znamená, že horné hranice stanovené týmto ustanovením sa uplatňujú rovnako na dohody a zosúladené postupy, ako aj na rozhodnutia združení podnikov (pozri rozsudok zo 14. mája 1998,

Finnboard/Komisija, už citovaný, bod 270 a tam citovanú judikatúru). Ako sa spresňuje ďalej, keď združenie podnikov nevyvíja vlastnú hospodársku činnosť alebo keď z jeho obratu nie je jasné, aký vplyv toto združenie môže mať na trh, Komisia môže za určitých podmienok zohľadniť obrat jeho členov na účely výpočtu maximálnej sumy pokuty, ktorá mu môže byť uložená.

- 314 Pokiaľ ide o to, či sa prah 10 % obratu týka len pokút, ktorých suma je vyššia ako milión eur, je potrebné uviesť, podobne ako to uviedol Súdny dvor v rozsudku *Musique diffusion française a i./Komisia*, už citovanom, že podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 jediný výslovný odkaz na obrat podniku sa týka hornej hranice pokuty prekračujúcej milión eur (bod 119 rozsudku). Je však potrebné uviesť, že usmernenia v bode 5 písm. a) stanovujú, že konečný výsledok výpočtu pokuty, vykonaný podľa schémy stanovenej v bodoch 1 až 3, nesmie „v žiadnom prípade“ prekročiť 10 % celosvetového obratu podnikov v súlade s článkom 15 ods. 2 nariadenia č. 17. Keďže Komisia bola povinná dodržiavať usmernenia, je potrebné dospieť k záveru, že horná hranica 10 % obratu musí byť dodržaná v predmetnom prípade, aj pokiaľ ide o stanovenie pokút v sume nižšej ako milión eur, akými sú pokuty uložené žalobcovi vo veci T-217/03 a JA (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa z 15. júna 2005, *Tokai Carbon a i./Komisia*, T-71/03, T-74/03, T-87/03 a T-91/03, Zb. s. II-10, bod 388).

- 315 Je nesporné medzi účastníkmi konania, že v danom prípade pokuty, ktoré boli uložené žalobcom prekračujú 10 % ich obratov, ak sa pod týmto rozumie celková suma ich príjmov, medzi ktoré patria najmä príspevky platené ich členmi a pomoc, ktorá im bola poskytnutá. Vzniká tu však otázka, či, ako uvádza Komisia, dodržanie uvedenej hornej hranice môže byť vôbec vypočítané v predmetnom prípade, vzhľadom na obraty členov žalobcov.

- 316 Je potrebné pripomenúť, že usmernenia stanovujú v bode 5 písm. c), že v prípadoch združení podnikov by mali rozhodnutia v najväčšej možnej miere byť adresované a pokuty uložené jednotlivým podnikom patriacim do daného združenia. Tam, kde to nie je možné (napr. kde existuje niekoľko tisíc členských podnikov), by mala byť uložená celková pokuta združeniu, rovnajúca sa súčtu individuálnych pokút, ktoré by mohli byť uložené každému z členov tohto združenia.
- 317 Podľa ustálenej judikatúry totiž horná hranica 10 % obratu musí byť vypočítaná vzhľadom na obrat dosiahnutý každým z podnikov, ktoré sú účastníkmi dohôd a zosúladených postupov, alebo všetkými podnikmi, ktoré sú členmi združenia podnikov, prinajmenšom vtedy, keď združenie môže podľa svojich vnútorných predpisov zaväzovať vlastných členov. Táto možnosť zohľadniť v tejto súvislosti obrat všetkých podnikov, ktoré sú členmi združenia, je odôvodnená tým, že pri stanovovaní sumy pokút možno zohľadniť okrem iného vplyv, ktorý podnik mohol uplatňovať na trh napríklad z dôvodu svojej veľkosti a hospodárskej sily, o čom obrat podniku vypovedá, ako aj odstrašujúci účinok, ktorý tieto pokuty musia mať. Vplyv, ktorý na trh mohlo uplatňovať združenie podnikov, pritom nezávisí od jeho vlastného obratu, z ktorého nemožno vyvodiť ani jeho veľkosť, ani hospodársku silu, ale od obratu jeho členov, ktorý predstavuje indikáciu o jeho veľkosti a hospodárskej sile (rozsudky CB a Europay/Komisia, už citovaný, body 136 a 137; SPO a i./Komisia, už citovaný, bod 385, a zo 14. mája 1998, Finnboard/Komisia, už citovaný, bod 270).
- 318 Táto judikatúra však nevyklučuje, aby bolo v osobitných prípadoch toto zohľadnenie obratu členov združenia možné aj vtedy, keď toto združenie nemá z formálneho hľadiska oprávnenie zaväzovať svojich členov vzhľadom na neexistenciu vnútorných predpisov, ktoré by mu takú spôsobilosť priznávali. Oprávnenie Komisie ukladať pokuty v zodpovedajúcej výške za predmetné porušenia by v opačnom prípade mohlo byť ohrozené, pretože združenia s veľmi nízkym obratom, ale združujúce vysoký počet podnikov, ktoré spolu dosahujú veľký obrat, bez toho, aby mali právo

ich formálne zaväzovať, by mohli byť sankcionované len veľmi nízkymi pokutami, hoci porušenia, ktorých sa dopustili, mohli mať značný vplyv na predmetné trhy. Táto skutočnosť by bola okrem toho v rozpore s potrebou zabezpečiť odstrašujúci účinok sankcií za porušenia pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva.

- 319 Preto sa Súd prvého stupňa domnieva, že iné osobitné okolnosti, okrem existencie vnútorných predpisov umožňujúcich združeniu zaväzovať svojich členov, môžu odôvodniť zohľadnenie kumulovaných obrátov členov predmetného združenia. Ide najmä o prípady, keď porušenie, ktorého sa dopustilo združenie, sa týka činností jeho členov a keď predmetné protisúťažné postupy vykonáva združenie priamo v prospech členov a v spolupráci s nimi, pričom združenie nemá objektívne záujmy, ktoré by boli samostatné vo vzťahu k záujmom svojich členov. Hoci v niektorých z týchto prípadov by Komisia prípadne mohla okrem sankcionovania predmetného združenia uložiť individuálne pokuty každému z členských podnikov, môže to byť zvlášť ťažké, ba takmer nemožné, keď je počet týchto členov veľmi vysoký.

- 320 V predmetnom prípade je potrebné v prvom rade uviesť, že prvoradou úlohou federácií, ktoré sú žalobcami, je ochrana a zastupovanie záujmov svojich základných členov, teda poľnohospodárov, družstiev a podnikov prevádzkujúcich bitúnky. Pokiaľ ide o žalobcov vo veci T-245/03, cieľom FNSEA je teda zastupovanie a ochrana záujmov poľnohospodárov a vzhľadom na to, organizácia, koordinácia a harmonizácia všetkých profesijných záujmov poľnohospodárov, ktorí sú členmi základných zväzov (článok 8 štatútu FNSEA); cieľom FNB je organizácia, zastupovanie a ochrana spoločných záujmov všetkých chovateľov hovädzieho dobytku (článok 7 štatútu FNB); cieľom FNPL je koordinácia, organizácia,

zastupovanie a ochrana záujmov všetkých výrobcov mlieka a mliečnych výrobkov (článok 6 štatútu FNPL); napokon, cieľom JA je najmä zastupovanie mladých poľnohospodárov a ochrana ich záujmov (článok 6 štatútu JA). Pokiaľ ide o žalobcu vo veci T-217/03, podľa článku 2 ods. 1 jeho štatútu je jeho cieľom najmä zabezpečiť ochranu svojich členov z profesijného a morálneho hľadiska, medzi ktorých patria zoskupenia chovateľov hovädzieho dobytká a ich dcérske spoločnosti prevádzkujúce bitúnky hovädzieho dobytká.

321 V druhom rade je potrebné uviesť, že sporná dohoda sa netýkala činnosti žalobcov ako takých, ale činnosti ich základných členov. Žalobcovia totiž nepredávajú ani nekupujú, ani nedovážajú hovädzie a teľacie mäso. Nie sú teda priamo dotknutí ani záväzkom zastavenia dovozov, ani stanovením sadzovníka minimálnych cien. Opatrenia stanovené v spornej dohode ovplyvňujú len základných členov žalobcov, ktorí boli okrem toho tými, kto ich mal uviesť do praxe.

322 V treťom rade je potrebné uviesť, že sporná dohoda bola uzavretá priamo v prospech základných členov žalobcov. Pokiaľ ide totiž po prvé o federácie poľnohospodárov, cieľom dohody bolo umožniť ich členom, ktorí sú chovateľmi hovädzieho dobytká, pokračovať vo výrobe za rentabilné ceny a čeliť kríze v odvetví v čase relevantných skutkových okolností. Pokiaľ ide po druhé o federácie prevádzkovateľov bitúnkov, je potrebné uviesť, že hoci sa môže zdať, že prijaté opatrenia, či už stanovenie minimálnych cien a zastavenie alebo obmedzenie dovozov, sú potenciálne v rozpore so záujmami podnikov prevádzkujúcich bitúnky, keďže by mohli znamenať zvýšenie ich prevádzkových nákladov, nič to nemení na tom, že cieľom uzavretia spornej dohody v kontexte napätia v predmetnom prípade bolo umožniť týmto podnikom obnoviť ich činnosť a znížiť v určitej miere hrozby, ktoré ich ťažili. Uvedená dohoda takto výslovne stanovuje, že federácie zastupujúce prevádzkovateľov bitúnkov uzavreli dohodu „ako protihodnotu za odblokovanie bitúnkov“.

- 323 Vo štvrtom rade je potrebné uviesť, ako to už bolo urobené vyššie, že sporná dohoda bola vykonaná najmä uzavretím miestnych dohôd medzi federáciami na úrovni departementu a miestnymi poľnohospodárskymi zväzmi — teda členmi žalobcov vo veci T-245/03 — a podnikmi prevádzkujúcimi bitúnky (pozri body 112 až 115 vyššie). Okrem toho, sledovanie dodržiavania a uplatňovania ustanovení zmluvy bolo často zabezpečené konkrétnymi akciami skupín chovateľov.
- 324 Za týchto okolností Súd prvého stupňa usudzuje, že v danom prípade bolo dôvodné zohľadniť obraty základných členov žalobcov na účely výpočtu maximálnej hornej hranice 10 % uvedenej v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17. Konkrétne, iba obraty týchto subjektov predstavovali primeranú informáciu v predmetnom prípade o hospodárskej sile žalobcov a teda vplyvu, ktorí títo mohli mať na predmetných trhoch.
- 325 Táto možnosť zohľadniť obraty základných členov žalobcov musí však byť obmedzená v danom prípade na obraty tých členov, ktorí boli aktívni na trhoch dotknutých porušeniami sankcionovanými v napadnutom rozhodnutí, teda na chovateľov hovädzieho dobytká a podniky prevádzkujúce bitúnky a spracúvajúce mäso. Je totiž potrebné skonštatovať, že s výnimkou FNB a v menšej miere FNPL iba malá časť priamych alebo nepriamych členov žalobcov mala obchodné záujmy v odvetví chovu hovädzieho dobytká, v prípade žalobcov vo veci T-245/03, alebo v odvetví prevádzkovania bitúnkov hovädzieho dobytká, v prípade žalobcu vo veci T-217/03. Dohoda sa totiž netýkala činností členov žalobcov, ktorí neboli aktívni na trhu hovädzieho mäsa, nebola uzavretá v ich prospech, a títo členovia sa pravdepodobne nezúčastnili na vykonávaní sporných opatrení. V dôsledku toho ich obraty nemôžu byť použité v predmetnom prípade na účely výpočtu hornej hranice 10 %.
- 326 Vzhľadom na vyššie uvedené je potrebné preskúmať, či sumy pokút uložených žalobcom v napadnutom rozhodnutí prekročili hornú hranicu 10 % obratu, stanovenú v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17.

327 Teda, pokiaľ ide o žalobcu vo veci T-217/03, vyplýva z odhadov, ktoré ten predložil v liste z 27. januára 2003 Komisii, že pokuta, ktorá mu bola uložená predstavovala medzi 0,05 až 0,2 % obratu za rok 2002 v prípade družstevných podnikov prevádzkujúcich bitúnky a spracúvajúcich mäso, ktorí sú jeho členovia, podľa toho, či sa zohľadnia podniky, ktoré sú členmi aj žalobcu, aj Syndicat national de l'industrie des viandes (SNIV), čo je špecializovaný zväz zoskupujúci veľké priemyselné podniky odvetvia.

328 Pokiaľ ide o žalobcov vo veci T-245/03, Súd prvého stupňa nemá k dispozícii presné údaje týkajúce sa obratov chovateľov hovädzieho dobytku, ktorí sú ich členmi. Žalobcovia totiž najprv v odpovedi na žiadosť Komisie počas správneho konania a následne v tomto konaní pred Súdom prvého stupňa uviedli, že nemôžu poskytnúť údaje o obratoch, a to ani približné, ich členov — chovateľov. Žalobcovia neboli schopní ani uviesť pred Súdom prvého stupňa počet chovateľov hovädzieho dobytku, ktorí sú základnými členmi FNSEA a JA, a uviedli, že FNB a FNPL nemajú vo vlastnom zmysle slova základných členov.

329 Žalobcovia vo veci T-245/03 však uviedli, že v roku 2002 obrat vo Francúzsku spojený s výrobou odvetvia hovädzieho mäsa bol 4,552 miliardy eur a že obrat spojený s prevádzkovaním bitúnkov na hovädzie mäso bol 3,430 miliardy eur. Ak sa vezme od úvahy najmenej z týchto čísel, je potrebné skonštatovať, že pokuty uložené žalobcom nepresiahli hornú hranicu 10 % obratu ich členov — chovateľov hovädzieho dobytku, ak tieto predstavujú aspoň 3,5 % v prípade FNSEA, 0,42 % v prípade FNB, 0,18 % v prípade JA a 0,42 % v prípade FNPL uvedeného celkového obratu. Žiadny zo žalobcov však nenamieta proti tomu, že jeho členovia majú podstatný podiel na obrate spojenom s prevádzkovaním bitúnkov na hovädzie mäso

vo Francúzsku. V tejto súvislosti Súd prvého stupňa pripomína, že v odpovedi na otázku položenú sudcom rozhodujúcim o predbežnom opatrení žalobcovia vo veci T-245/03 pripustili možnosť, že členovia FNSEA môžu predstavovať približne 50 % z 240 000 prevádzkovateľov, ktorí majú viac ako päť kusov dospelého hovädzieho dobytku vo Francúzsku (uznesenie predsedu Súdu prvého stupňa z 21. januára 2004, FNSEA a i./Komisia, T-245/03 R, Zb. s. II-271, bod 89).

330 Súd prvého stupňa považuje za týchto podmienok za dostatočne preukázané, že pokuty uložené žalobcom vo veci T-245/03 neprekračujú hornú hranicu 10 % obrátov ich príslušných členov.

331 Tento záver nemožno vyvrátiť tvrdením žalobcov, podľa ktorého vzhľadom na to, že majú spoločných členov, Komisia mala vziať do úvahy v prípade každej federácie len súčet príjmov chovateľov, ktorí sú len jej členmi. Ako totiž uvádzajú žalobcovia, všetci chovatelia, ktorí sú priamymi alebo nepriamymi členmi FNB, FNPL alebo JA sú zároveň nepriamymi členmi FNSEA. Na účely preverenia dodržania hornej hranice 10 % obrátu však v danom prípade postačuje, aby kumulovaná suma pokút uložených štyrom žalobcom vo veci T-245/03 bola menej 10 % obrátu chovateľov, ktorí sú základnými členmi FNSEA, čo je federácia zoskupujúca tri ostatné federácie, ktoré sú žalobcami. Na to, aby táto horná hranica nebola prekročená v predmetnom prípade postačuje, aby obrát chovateľov, ktorí sú základnými členmi FNSEA predstavoval aspoň 4,52 % obrátu spojeného s prevádzkovaním bitúnkov hovädzieho dobytku vo Francúzsku. Z vyššie uvedených dôvodov sa Súd prvého stupňa domnieva, že je tomu tak aj v predmetnom prípade.

332 Napokon ani žalobcovia vo veci T-245/03 sa nemôžu odvolávať na to, že FNB a FNPL nemali vo vlastnom zmysle slova základných členov, keďže žiadny poľnohospodár do nich nevstúpil ani priamo, ani nepriamo. Je však potrebné skonštatovať, že tieto federácie dostávajú príspevky od federácií na úrovni departementu (v závislosti od celkového počtu kusov hovädzieho dobytku v departemente a litrov mlieka tam vyprodukovanom). Tieto federácie na úrovni departementu zoskupujú miestne zväzy, do ktorých vstupujú chovatelia. Chovatelia hovädzieho dobytku preto môžu byť na účely výpočtu hornej hranice 10 % obratu považovaní za základných členov FNB a FNPL, rovnako ako sú považovaní za základných členov FNSEA.

333 Vzhľadom na vyššie uvedené Súd prvého stupňa usúdil, že pokuty uložené žalobcom v napadnutom rozhodnutí neprekračujú hornú hranicu 10 % obratov ich príslušných členov.

334 V dôsledku toho je potrebné tento žalobný dôvod zamietnuť.

E — *O piatom žalobnom dôvode založenom na porušení zásady zákazu kumulovania sankcií*

1. Tvrdenia účastníkov konania

335 Žalobcovia poznamenávajú, že zásada zákazu kumulovania sankcií alebo *ne bis in idem* bráni tomu, aby osoba mohla byť sankcionovaná viackrát za ten istý čin. Táto

zásada, uvedená v článku 4 protokolu č. 7 EDĽP sa vždy uplatňuje v súťažnom práve Spoločenstva (rozsudok Súdneho dvora zo 14. decembra 1972, Boehringer Mannheim/Komisía, 7/72, Zb. s. 1281, bod 3) a predstavuje základnú zásadu práva Spoločenstva (rozsudok Súdneho dvora z 15. októbra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Zb. s. I-8375, bod 59).

336 Žalobcovia uvádzajú, že napadnuté rozhodnutie sankcionovalo viackrát tie isté osoby za to isté porušenie, keďže FNB, JA a FNPL sú členmi FNSEA. Fyzické osoby — chovatelia hovädzieho dobytká, ktorí vstupujú na miestnej úrovni do miestnych zväzov, môžu byť nepriamo spájaní s FNSEA a FNB, ako aj s FNPL (keďže chovajú dojčiacie kravy) a napokon aj s JA (ak majú menej ako 35 rokov). Takisto, niektorí členovia žalobcu vo veci T-217/03 sú rovnako členmi FNSEA. Preto tieto osoby znášajú nepriamo viacero pokút, hoci Komisia im môže vytýkať nepriamo len jeden a ten istý čin. Žalobcovia namietajú proti tvrdeniu Komisie, podľa ktorého zásada *ne bis in idem* sa v predmetnom prípade nemá uplatniť, keďže ide o jediné konanie. V predmetnom prípade paralelné konania začaté Komisiou proti žalobcom spôsobili opakovanie sa sankcií vo vzťahu k nim. Okrem toho nemožno obmedzovať uplatňovanie tejto zásady len na podniky stíhané za to isté porušenie viacerými orgánmi dozoru nad hospodárskou súťažou.

337 Ďalej žalobcovia vo veci T-245/03 konštatujú, že Komisia pri stanovení základnej čiastky pokút vychádzala zo vzťahu, ktorý existuje medzi sumou ročných príspevkov vybratých FNSEA a príspevkami, ktoré dostala každá z ostatných predmetných federácií. Uvádzané podiely sú však nepresné, keďže FNB a FNPL vrátili FNSEA časť ročných príspevkov, ktoré dostali (teda v roku 2001 približne 10 %, čo zodpovedá 60 979 eur v prípade FNB, a 15 %, čo zodpovedá 181 670 eur v prípade FNPL). Uvádzané podiely by teda mali byť zodpovedajúcim spôsobom znížené.

338 Francúzska republika uvádza, že je nesporné, že v predmetnom prípade fyzické osoby sú členmi rôznych federácií, hoci to môže byť aj len z dôvodu členstva určitých federácií vo FNSEA, a teda tieto osoby boli dvakrát postihnuté pokutami za jedno a to isté porušenie práva hospodárskej súťaže. To viedlo k tomu, že im bola uložená neprimeraná pokuta a bola porušená zásada proporcionality.

339 Komisia poznamenáva, že v judikatúre Spoločenstva zásada *ne bis in idem* sa uplatňuje v prípadoch, keď sankcionovaný podnik (alebo ktorý môže byť sankcionovaný) na úrovni Spoločenstva za porušenia súťažných pravidiel už bol sankcionovaný (alebo môže byť sankcionovaný) v inom konaní v tretej krajine alebo členskom štáte (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdneho dvora z 13. februára 1969, Wilhelm a i., 14/68, Zb. s. 1, a Boehringer Mannheim/Komisia, už citovaný). Podľa Komisie samotná totožnosť skutkov nepostačuje na odôvodnenie uplatnenia tejto zásady, pretože je potrebné takisto, aby nastala aj totožnosť účastníkov. V danom prípade pri každej federácii ide o jej vlastnú účasť na porušení, jej vlastný vplyv na trh, čo bolo potrebné na to, aby bola dohoda účinná. Skutočnosť, že niektoré osoby sú členmi viacerých týchto federácií nepopiera skutočnosť, že každý zo žalobcov sa zúčastnil na dohode. Napokon, proporcionalita pokút uložených viacerým federáciám, ktoré mali spoločných členov je zabezpečená hornou hranicou 10 % obratu, ale nemôže viesť k imunitе uvedených členov.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

340 Z judikatúry vyplýva, že zásada *ne bis in idem* predstavuje všeobecnú zásadu práva Spoločenstva, ktorej dodržiavanie súd zabezpečuje. V oblasti práva hospodárskej súťaže Spoločenstva táto zásada zakazuje, aby Komisia znova uznala podnik za zodpovedný alebo ho stíhala z dôvodu protisúťažného správania, za ktoré už bol sankcionovaný alebo vo vzťahu ku ktorému bolo rozhodnuté, že zaň nie je zodpovedný, a to skorším rozhodnutím Komisie, proti ktorému už nemožno podať

žalobu (rozsudky Súdu prvého stupňa z 9. júla 2003, Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients/Komisia, T-224/00, Zb. s. II-2597, body 85 a 86, a z 29. apríla 2004, Tokai Carbon a i./Komisia, už citovaný, body 130 a 131). Uplatnenie zásady *ne bis in idem* podlieha trojitej podmienke totožnosti skutkov, porušovateľa a chráneného právneho záujmu. Táto zásada teda zakazuje sankcionovať tú istú osobu viac ako jedenkrát za to isté nezákonné správanie, aby sa chránila tá istá právna hodnota (rozsudok Súdneho dvora zo 7. januára 2004, Aalborg Portland a i./Komisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Zb. s. I-123, bod 338).

341 V predmetnom prípade, Komisia sankcionovala federácie žalobcov z dôvodu účasti a stupňa vlastnej zodpovednosti každej z týchto federácií za porušenie (pozri odôvodnenie č. 169 a články 1 a 3 napadnutého rozhodnutia). Všetci žalobcovia sa totiž zúčastnili, hoci s rôznou intenzitou a rôznou mierou, na porušeníach sankcionovaných napadnutým rozhodnutím. Okrem iného všetky federácie žalobcov podpísali dohodu z 24. októbra 2001. Komisia preto mohla oprávnené sankcionovať každú federáciu zúčastnenú na spornej dohode tak, že vychádzala z individuálnej úlohy, ktorú každý mal pri podpísaní a uplatňovaní dohody a z poľahčujúcich a priťažujúcich okolností vlastných každej z nich.

342 Tento záver nemôže vyvrátiť, na rozdiel od toho, čo uvádzajú žalobcovia vo veci T-245/03 okolnosťou, že FNB, FNPL a JA sú členmi FNSEA. Tieto federácie majú totiž samostatnú právnu spôsobilosť, oddelené rozpočty a ciele, ktoré nie sú vždy totožné. Uskutočňujú tak svoje akcie zväzov slúžiace na ochranu záujmov, ktoré sú im vlastné a špecifické (pozri bod 320 vyššie). Skutočnosť, že v predmetnom prípade tieto federácie rozsiahlo koordinovali spoločnú akciu a aj akcie svojich členov pri sledovaní spoločných cieľov nezbavuje každú z týchto federácií ich príslušnej zodpovednosti za porušenie.

343 Okrem toho na rozdiel od toho, čo uvádzajú žalobcovia, napadnutým rozhodnutím neboli uložené sankcie ich základným členom, či už priamym alebo nepriamym. Skutočnosť, že bol zohľadnený obrat členov združenia podnikov pri stanovovaní hornej hranice 10 %, neznamená, že im bola uložená pokuta, ani sama osebe neznamená, že predmetné združenie má povinnosť preniesť na svojich členov znášanie tejto pokuty (rozsudok CB a Europy/Komisia, už citovaný, bod 139). Z toho, že jednotliví poľnohospodári, ktorí sú nepriamymi členmi federácií žalobcov vo veci T-245/03, neboli v napadnutom rozhodnutí sankcionovaní, nemožno vyvodiť, že to, že základní členovia FNB, FNPL a JA sú aj členmi FNSEA, bráni Komisii individuálne sankcionovať každú z týchto federácií. A *fortiori*, nie je relevantné, že niektorí členovia žalobcu vo veci T-217/03 boli takisto členmi FNSEA.

344 Z toho vyplýva, že v predmetnom prípade totožnosť porušiteľov chýba, keďže napadnuté rozhodnutie nesankcionuje viackrát tie isté subjekty alebo tie isté osoby za tie isté činy. Preto je potrebné dospieť k záveru, že nebola porušená zásada *ne bis in idem*. Takisto priami alebo nepriami členovia žalobcov neboli dvakrát postihnutí pokutou za jedno a to isté porušenie, na rozdiel od toho, čo uvádza Francúzska republika, a nedošlo teda v predmetnom prípade ani k porušeniu zásady proporcionality.

345 Okrem toho je potrebné zamietnuť tvrdenia žalobcov vo veci T-245/03 podľa ktorých Komisia pri stanovení základnej čiastky pokút nesprávne vypočítala pomer, ktorý existuje medzi sumou ročných príspevkov vybraných FNSEA a príspevkami, ktoré dostala FNB a FNPL. Konkrétne, na rozdiel od toho, čo uvádzajú žalobcovia, Komisia nebola povinná upraviť sumy v prípade FNB a FNPL tak, že by odpočítala od týchto súm príspevky zaplatené týmito dvomi FNSEA. Suma týchto príspevkov

totíž bola zohľadnená ako objektívny indikátor pomerného významu každej federácie a Komisia správne usúdila, že relevantné sumy boli sumy ich celkových príslušných príspevkov, ktoré odrážajú stupeň zastúpenia každého žalobcu.

346 V dôsledku toho je potrebné zamietnuť tento žalobný dôvod.

F — O šestom žalobnom dôvode založenom na zjavne nesprávnom posúdení pri zohľadnení okolností uvedených v bode 5 písm. b) usmernení

1. Tvrdenia účastníkov konania

347 Žalobca vo veci T-217/03 uvádza, že zníženie o 60 %, ktoré vykonala Komisia na základe bodu 5 písm. b) usmernení, na zohľadnenie osobitného kontextu krízy s hovädzím mäsom sa malo uplatniť na základnú čiastku pokuty a nie na sumu, ktorá vznikla tak, že sa na základnú čiastku uplatnili príslušné zvýšenia a zníženia podľa pritažujúcich a poľahčujúcich okolností. Neexistuje žiadne odôvodnenie na to, aby sa urobila výnimka zo zásady stanovovania pokút, uvedenej v bode 2 usmernení, ktorá spočíva vo výpočte základnej čiastky a jej následnom znížení alebo zvýšení o určité percento. Subsidiárne žalobca uvádza, že Komisia mala považovať zohľadnenie ekonomického kontextu za poľahčujúcu okolnosť, ako to urobila v iných konaniach.

348 Žalobcovia vo veci T-245/03 uvádzajú, že pokiaľ ide o nich, Komisia tým, že uplatnila bod 5 písm. b) usmernení nevyvodila príslušné dôsledky z nasledujúcich okolností, uvedených v napadnutom rozhodnutí (pozri odôvodnenia č. 181 a 184): po prvé skutočnosť, že žalobcovia sú neziskovými organizáciami; po druhé osobitosti spojené s predmetným poľnohospodárskym výrobkom; po tretie skutočnosť, že Komisia sankcionovala po prvýkrát kartel výlučne medzi federáciami, týkajúci sa

základného poľnohospodárskeho výrobku, ktorý zahŕňa dva články výrobného reťazca; po štvrté osobitosť kontextu výnimočnej krízy. Žalobcovia v tejto súvislosti poznamenávajú, že orgány dozoru nad hospodárskou súťažou Spojeného kráľovstva v rozhodnutí z 3. februára 2003 neuložili pokuty združeniu výrobcov hovädzieho a teľacieho mäsa Severného Írska, ktorí uzavreli dohodu o cenách, vzhľadom na kontext, v ktorom k tomu došlo, poznačenému taktiež krízou šialených kráv a epidémiou slintačky a krívačky. Žalobcovia uvádzajú, že v predmetnom prípade tieto okolnosti nevedli Komisiu k tomu, aby primerane upravila pokuty a konečné sumy zostali premrštené.

- 349 Komisia uvádza, že tvrdenie žalobcu vo veci T-217/03 o metóde výpočtu zníženia týkajúceho sa okolností stanovených v bode 5 písm. b) usmernení je v rozpore so znením aj účelom usmernení. Výhrada, podľa ktorej ekonomický kontext mal byť zohľadnený ako poľahčujúca okolnosť je novým žalobným dôvodom a je teda neprípustná. Pokiaľ ide o tvrdenia žalobcov vo veci T-245/03, Komisia uvádza, že zníženie pokuty o 60 %, ku ktorému došlo v predmetnom prípade nemá v jej predchádzajúcej praxi obdobu.

2. Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 350 Bod 5 písm. b) usmernení stanovuje:

„V závislosti od okolností po prevedení vyššie uvedených výpočtov je potrebné brať do úvahy určité objektívne faktory, ako napríklad špecifický ekonomický kontext, akékoľvek ekonomické alebo finančné výhody odvodené [získané — *neoficiálny preklad*] vinníkmi..., špecifická charakteristika predmetných podnikov a ich reálna platobná schopnosť v špecifickom sociálnom kontexte, a pokuty by mali byť týmto okolnostiam náležite prispôbené.“

351 V predmetnom prípade Komisia zohľadnila ekonomický kontext prípadu, poznačený najmä vážnou krízou odvetvia hovädzieho mäsa a uplatnila zníženie o 60 % na sumu vyplývajúcu zo zvýšenia alebo zníženia základnej čiastky pokút z dôvodu zohľadnených prítiažujúcich alebo poľahčujúcich okolností.

352 Je potrebné zamietnuť v prvom rade tvrdenie žalobcu vo veci T-217/03, podľa ktorého toto zníženie o 60 % malo byť uplatnené na základnú čiastku pokuty a nie na sumu už zvýšenú a zníženú z dôvodu zistených prítiažujúcich a poľahčujúcich okolností. Usmernenia totiž upravujú prítiažujúce a poľahčujúce okolnosti v bodoch 2 a 3, ktoré stanovujú „zvýšenie základnej čiastky“ a „zníženie základnej čiastky“. Na druhej strane bod 5 písm. b) stanovuje, že iné okolnosti sa zohľadnia „po prevedení vyššie uvedených výpočtov“ a stanovujú, že „pokuty by mali byť týmto okolnostiam náležite prispôsobené“. Je teda potrebné dospieť k záveru, že spôsob výpočtu použitý Komisiou bol v súlade s ustanoveniami usmernení.

353 Pokiaľ ide v druhom rade o subsidiárne tvrdenie žalobcu vo veci T-217/03, podľa ktorého ekonomický kontext mal byť zohľadnený ako poľahčujúca okolnosť, je potrebné skonštatovať, že bolo vznesené až v replike, a preto predstavuje nový žalobný dôvod a musí byť teda zamietnutý, v súlade s článkom 48 ods. 2 rokovacieho poriadku. V každom prípade je potrebné uviesť, že bod 5 písm. b) usmernení odkazuje výlučne na zohľadnenie osobitného ekonomického kontextu veci a že na druhej strane toto kritérium nie je výslovne uvedené v bode 3 usmernení, ktoré upravuje poľahčujúce okolnosti. Preto je potrebné dospieť k záveru, že Komisia sa nedopustila nesprávneho posúdenia pri zohľadnení ekonomického kontextu podľa bodu 5 písm. b) usmernení a nie ako poľahčujúcej okolnosti, ako by si to želal žalobca.

354 Pokiaľ ide v treťom rade o odkaz na rozhodnutie orgánov dozoru nad hospodárskou súťažou Spojeného kráľovstva z 3. februára 2003, postačuje pripomenúť, že Komisia nemôže byť viazaná pri posudzovaní okolností daného prípadu rozhodnutiami prijatými vnútroštátnymi orgánmi v iných veciach, hoci viac menej podobných.

355 Napokon je potrebné v štvrtom rade odpovedať na tvrdenia žalobcov, podľa ktorých Komisia nevyvodila všetky dôsledky z okolností daného prípadu a mala podľa bodu 5 písm. b) usmernení znížiť vo väčšej miere pokuty.

356 Je potrebné uviesť, že v napadnutom rozhodnutí Komisia najmä zohľadnila pri uplatňovaní uvedeného ustanovenia skutočnosť, že napadnuté rozhodnutie sankcionovalo po prvýkrát kartel výlučne medzi zväzovými federáciami, týkajúci sa základného poľnohospodárskeho výrobku, ktorý zahŕňa dva články výrobného reťazca, ako aj osobitný ekonomický kontext danej veci, ktorý presahoval rámec jednoduchého prepadu cien alebo výskyt dobre známej choroby. Tento ekonomický kontext je charakterizovaný týmito skutočnosťami: po prvé zníženie konzumácie hovädzieho a telacieho mäsa, najmä po kríze šialených kráv, ktoré sa dotklo odvetvia už nachádzajúceho sa v ťažkej situácii; po druhé stanovenie intervenčných opatrení zo strany vnútroštátnych orgánov aj orgánov Spoločenstva, ktorých cieľom bolo znovu nastoliť rovnováhu trhu hovädzieho a telacieho mäsa; po tretie situácia straty dôvery spotrebiteľov spojená s určitými obavami kvôli chorobe šialených kráv; po štvrté situácia poľnohospodárov, ktorí napriek nápravným opatreniam Spoločenstva uplatňovanými Francúzskom boli konfrontovaní s opäť klesajúcimi cenami za výkup kráv na bitúnku, hoci spotrebiteľské ceny zostali ako také stabilné (odôvodnenia č. 181 až 185 napadnutého rozhodnutia).

357 Vzhľadom na všetky tieto okolnosti sa Komisia rozhodla priznať žalobcom zníženie o 60 % zo sumy pokút na základe bodu 5 písm. b) usmernení.

358 Pritom je potrebné uviesť, že Komisia síce má diskrečnú právomoc pri stanovovaní sumy pokút, Súd prvého stupňa však podľa článku 17 nariadenia č. 17 rozhoduje s neobmedzenou právomocou v zmysle článku 229 ES o žalobách podaných proti rozhodnutiam, v ktorých Komisia stanovila pokutu, a preto môže zrušiť, znížiť alebo zvýšiť uloženú pokutu.

359 V predmetnom prípade sa Súd prvého stupňa domnieva, že rôzne zistené okolnosti zohľadnené Komisiou v napadnutom rozhodnutí na základe bodu 5 písm. b) usmernení sú výnimočného charakteru. Táto výnimočnosť vyplýva tak z osobitnej charakteristiky žalobcov, ich úloh a príslušných odvetví činnosti, ako aj konkrétnejšie z okolností vlastných ekonomickému kontextu predmetného prípadu.

360 Súd prvého stupňa uvádza, že zníženie pokút o 60 %, o ktorom rozhodla Komisia na základe bodu 5 písm. b) usmernení, hoci je podstatné, nezohľadňuje dostatočne všetky tieto výnimočné okolnosti.

- 361 Na to, aby sa zohľadnili v plnej miere a správnym spôsobom všetky okolnosti zistené Komisiou v napadnutom rozhodnutí, a vzhľadom na to, že je to po prvýkrát, čo Komisia sankcionuje tento typ protisúťažného správania, Súd prvého stupňa pri výkone svojej neobmedzenej právomoci dospel k záveru, že je potrebné stanoviť percentuálnu mieru zníženia pokút žalobcom na 70 % na základe bodu 5 písm. b) usmernení.

III — *O metóde výpočtu a konečnej sume pokuty*

- 362 Súd prvého stupňa dospel k záveru v bodoch 241 a 245 vyššie, že Komisia porušila v napadnutom rozhodnutí svoju povinnosť odôvodnenia, a to tým, že neuviedla, že vychádzala z obrátov základných členov žalobcov na účely výpočtu neprekročenia hornej hranice 10 % uvedenej v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, ani neuviedla, ktoré okolnosti jej umožnili zohľadniť kumulované obraty. Je však potrebné uviesť, že Súd prvého stupňa rozhodol v bodoch 324 a 325 vyššie, že Komisia oprávnené v predmetnom prípade zohľadnila obraty základných členov žalobcov na účely výpočtu uvedenej hornej hranice, vzhľadom na to, že ide o aktívnych členov na trhoch dotknutých porušeniami sankcionovanými v napadnutom rozhodnutí.
- 363 Súd prvého stupňa sa domnieva, že za týchto okolností vyššie uvedený nedostatok odôvodnenia nemusí spôsobiť ani zrušenie napadnutého rozhodnutia, pretože zrušenie tohto rozhodnutia môže viesť iba k vydaniu nového rozhodnutia vo svojej podstate zhodného so zrušeným rozhodnutím (pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa z 3. decembra 2003, Audi/OHMI (TDI), T-16/02, Zb. s. II-5167, bod 97), ani zmenu sumy pokút.

³⁶⁴ Na druhej strane, ako vyplýva z bodu 361 vyššie, je potrebné znížiť sumu pokút, ktoré boli uložené žalobcom, a to o 70 %, na základe bodu 5 písm. b) usmernení, namiesto 60 %, ktoré uplatnila Komisia. Preto sa sumy týchto pokút stanovujú takto:

— 360 000 eur pre žalobcu vo veci T-217/03,

— 9 000 000 eur pre FNSEA,

— 1 080 000 eur pre FNB,

— 450 000 eur pre JA,

— 1 080 000 eur pre FNPL.

O trovách

³⁶⁵ Podľa článku 87 ods. 3 rokovacieho poriadku môže Súd prvého stupňa rozdeliť náhradu trov konania alebo rozhodnúť tak, že každý z účastníkov konania znáša svoje vlastné trovy konania, ak účastníci konania mali úspech len v časti predmetu konania. Za daných okolností je opodstatnené rozhodnúť, že žalobcovia znášajú svoje vlastné trovy konania týkajúce sa konania vo veci samej a tri štvrtiny trov

konania Komisie týkajúce sa tohto konania. Komisia znáša štvrtinu svojich vlastných trov konania týkajúcich sa konania vo veci samej a všetky trovy konania týkajúce sa predbežných opatrení.

³⁶⁶ Podľa článku 87 ods. 4 rokovacieho poriadku Francúzska republika ako vedľajší účastník konania znáša svoje vlastné trovy konania.

Z týchto dôvodov

SÚD PRVÉHO STUPŇA (prvá komora)

rozhodol a vyhlásil:

- 1. Suma pokuty uloženej Fédération nationale de la coopération bétail et viande, žalobcovi vo veci T-217/03, sa stanovuje na 360 000 eur.**
- 2. Suma pokút uložených žalobcom vo veci T-245/03 sa stanovuje na 9 000 000 eur pre Fédération nationale des syndicats d'exploitants agricoles, na 1 080 000 eur pre la Fédération nationale bovine, na 1 080 000 eur pre Fédération nationale des producteurs de lait a na 450 000 eur pre Jeunes argiculteurs.**

3. **V zostávajúcej časti sa žaloba zamieta.**

4. **Žalobcovia znášajú svoje vlastné trovy konania týkajúce sa konania vo veci samej a tri štvrtiny trov konania Komisie týkajúce sa tohto konania.**

5. **Komisia znáša štvrtinu svojich vlastných trov konania týkajúcich sa konania vo veci samej a všetky trovy konania týkajúce sa predbežných opatrení.**

6. **Francúzska republika znáša svoje vlastné trovy konania.**

García-Valdecasas

Cooke

Labucka

Rozsudok bol vyhlásený na verejnom pojednávaní v Luxemburgu 13. decembra 2006.

Tajomník

Predseda komory

E. Coulon

J. D. Cooke

Obsah

Právny rámec	II - 5002
Skutkové okolnosti	II - 5003
I — Druhá kríza tzv. „šialených kráv“	II - 5004
II — Uzavretie sporných dohôd a správne konanie pred Komisiou	II - 5005
III — Napadnuté rozhodnutie	II - 5008
Konanie a návrhy účastníkov konania	II - 5013
O veci samej	II - 5016
I — O návrhoch smerujúcich k zrušeniu napadnutého rozhodnutia	II - 5016
A — O prvom žalobnom dôvode založenom na zjavne nesprávnom posúdení a právnych chybách pri posúdení podmienok vyžadovaných pre uplatnenie článku 81 ods. 1 ES	II - 5016
1. O kvalifikovaní žalobcov za združenia podnikov	II - 5017
a) Tvrdenia účastníkov konania	II - 5017
b) Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5018
2. O absencii citelného ovplyvnenia obchodu medzi členskými štátmi	II - 5021
a) Tvrdenia účastníkov konania	II - 5021
b) Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5022
3. O absencii obmedzenia hospodárskej súťaže	II - 5025
a) Tvrdenia účastníkov konania	II - 5025
b) Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5028
II - 5126	

4.	O kvalifikovaní akcie zväzu	II - 5033
	a) Tvrdenia účastníkov konania	II - 5033
	b) Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5034
B —	O druhom žalobnom dôvode založenom na zjavne nesprávnom posúdení a právnych chybách pri stanovení rozsahu a dĺžky trvania porušenia	II - 5036
1.	Úvodné otázky	II - 5037
	a) O zohľadnení miestnych dohôd	II - 5037
	Tvrdenia účastníkov konania	II - 5037
	Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5038
	b) O organizácii, výbere, citovaní a výklade dokumentov v spise	II - 5042
	Tvrdenia účastníkov konania	II - 5042
	Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5043
2.	Pokiaľ ide o pripísanie dohody týkajúcej sa dovozov žalobcom	II - 5044
	a) Tvrdenia účastníkov konania	II - 5044
	b) Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5046
3.	Pokiaľ ide o pripísanie tajnej ústnej dohody uzavretej po skončení novembra 2001 žalobcom	II - 5052
	a) Tvrdenia účastníkov konania	II - 5052
	b) Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5055
	O príprave predloženia dohody	II - 5056
		II - 5127

O predĺžení dohody počas rokovaní 29. novembra a 5. decembra 2001	II - 5057
— Rokovanie 29. novembra 2001	II - 5058
— Rokovanie 5. decembra 2001	II - 5061
O uskutočňovaní dohody po skončení novembra 2001	II - 5062
Závery	II - 5063
C — O treťom žalobnom dôvode založenom na neuplatnení výnimky stanovenej nariadením č. 26	II - 5064
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 5064
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5066
D — O štvrtom žalobnom dôvode založenom na porušení práv na obhajobu	II - 5072
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 5072
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5074
E — O piatom žalobnom dôvode založenom na porušení povinnosti odôvodnenia	II - 5077
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 5077
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5079
II — O návrhoch na zrušenie alebo zníženie pokuty	II - 5083
A — O prvom žalobnom dôvode založenom na nezákonnosti usmernení ..	II - 5083
1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 5083
2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5085

B —	O druhom žalobnom dôvode založenom na porušení zásady proporcionality, zjavne nesprávnom posúdení a nesprávnom právnom posúdení pri určovaní závažnosti porušenia	II - 5088
	1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 5088
	2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5089
C —	O treťom žalobnom dôvode založenom na nesprávnom posúdení a nesprávnom právnom posúdení a porušení zásady proporcionality pri zohľadnení pritažujúcich a poľahčujúcich okolností	II - 5091
	1. O pritažujúcej okolnosti týkajúcej sa tajného pokračovania v plnení dohody	II - 5091
	a) Tvrdenia účastníkov konania	II - 5091
	b) Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5092
	2. O pritažujúcej okolnosti týkajúcej sa používania násillia	II - 5092
	a) Tvrdenia účastníkov konania	II - 5092
	b) Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5094
	3. O nezohľadnení poľahčujúcich okolností	II - 5097
	a) Tvrdenia účastníkov konania	II - 5097
	b) Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5098
D —	O štvrtom žalobnom dôvode založenom na porušení článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 pri stanovení sumy pokút	II - 5100
	1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 5100
	2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5104
		II - 5129

E —	O piatom žalobnom dôvode založenom na porušení zásady zákazu kumulovania sankcií	II - 5112
	1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 5112
	2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5114
F —	O šiestom žalobnom dôvode založenom na zjavne nesprávnom posúdení pri zohľadnení okolností uvedených v bode 5 písm. b) usmernení	II - 5117
	1. Tvrdenia účastníkov konania	II - 5117
	2. Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 5118
III —	O metóde výpočtu a konečnej sume pokuty	II - 5122
	O trovách	II - 5123